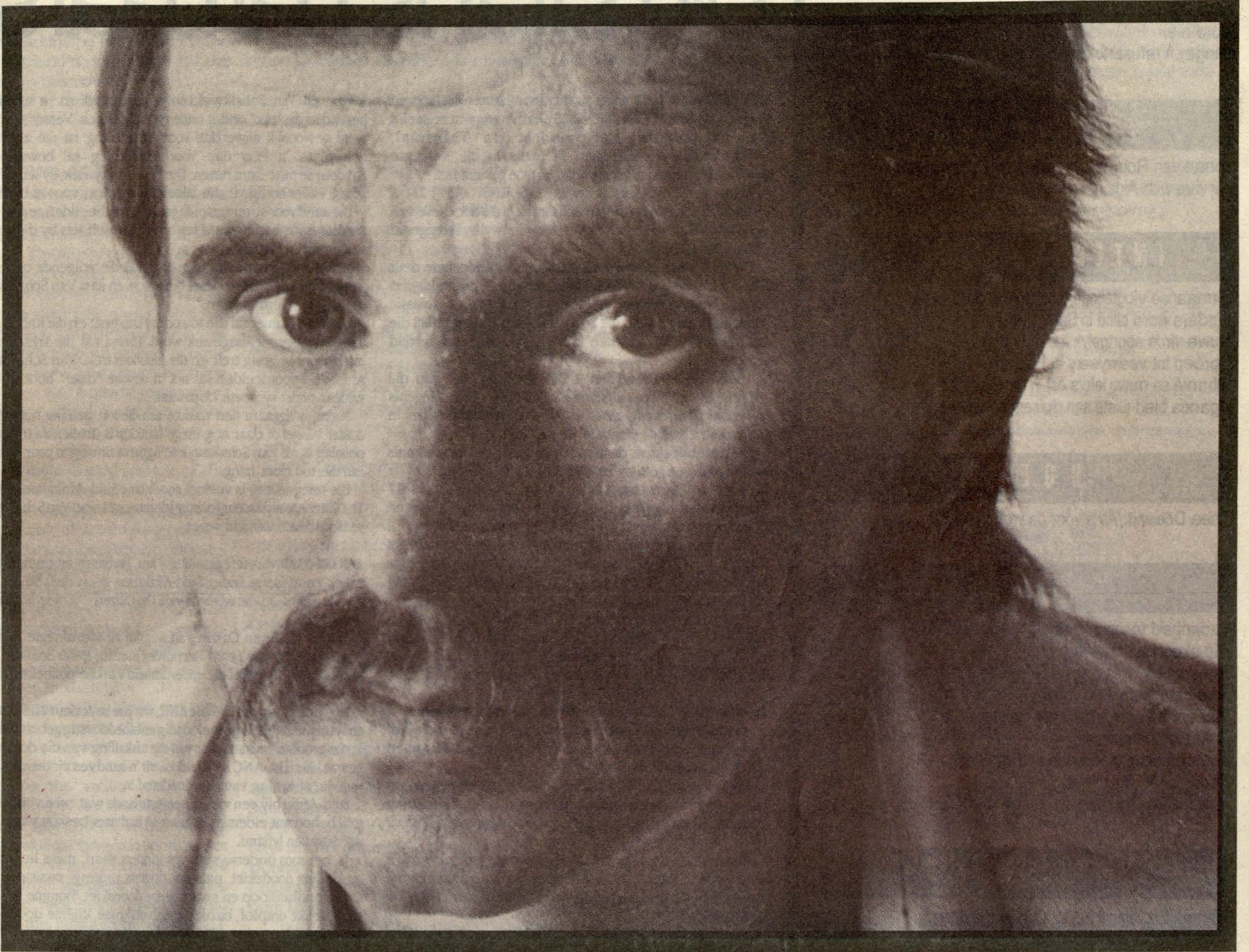

Rushdie, 8
Bugsy, Homicide, 34

Vrye Weekblad

27 MAART - 2 APRIL 1992 R2,20 (BTW Ingesluit)

My lewe met Aids

**Tussentydse regering op pad
Thor: regering dalk ook aandadig
Apla so 'magtig' soos die HNP**

What happened to Paul Simon's R100 000?

inhoud

AKTUEEL

'As Thor skuldig is, is die regering net so skuldig'	4
Taxi-oorlog: Getuies kap Padvervoerraad	4
Treinmoorde: Mannekrag is die probleem	6
Belastingbetaler dok op vir Doepa se mannewales	7
Gemengde reaksie op Rushdie	8
SAMA: Union or con-shop?	8
PAC so relevant soos die HNP?	10
Die vloot: Die weermag se stiefboetie word sewentig	13
Does Spain exist? asks Peter Vale	26
Slaap gerus, die monumente gaan nie platgestoot word nie	27
Langa: A refusal to forget	30

MENSE

Johan van Rooy tells the story of his struggle to survive with Aids	17

INTERNASIONAAL

Birmaanse vlugteling bedreig die omgewing	22
Kinders word blind in Bangladesj	22
Nuwe virus soortgelyk aan HIV ontdek	22
Oproep tot veelwywery in Koeweit	22
Albanië se nuwe leiers erf 'n rampgebied	23
Uganda bied tuiste aan duisende vlugteling	23

BOEKE

Thea Doelwijt: 'As jy voor de vrou opkomt'	25

KUNS

Skoonheid teenoor fraaiheid	21
Die skoonheid van 'n obsessie	28
Hoekom lyk alles nog dieselfde?	28
Twee teenpole word verenig	28
Vincent Hantam is back for a while...	29
Ballet for the masses	29
A congruence of violence and idealism	34
Focus on Mozambique	34
'n Musikale modderbad	39

RUBRIEKE

Hennie Serfontein het sy Oor op die grond	9
Fanie Olivier gesels dié week	16
Tienie du Plessis praat groen	16
Jurie de Wet on people and the law	24
Brolloks en Bittergal	33
Tim Sandham oor sport	33
Elmari Rautenbach oor dié week se TV	35
Nettie Pikeur oor kruisement	39

GIDSE & DIENSTE

Kleinadvertensies/Smalls	32
Rolprentgids	36
Vrye Keuse	38

Nº 168

vrydagoggend

JACQUES PAUW

Dié straf is barbaars

STAATSDIENSFORM J 221 A het 'n dik, swart raam en lui kort en kragtig: LASBRIEF: DOODSVONNIS. Dis dié vorm wat regter DJ Curlewis, adjunk-regter-president van Transvaal, Donderdagoggend onderteken het nadat hy die ver-regse moordenaar Lood van Schalkwyk galg toe gestuur het.

Curlewis se handtekening op STAATSDIENSFORM J 221 A gelas die aanhouding van Van Schalkwyk in die dodeselle van die Sentrale Gevangenis in Pretoria tot tyd en wyl hy tereggestel of begenadig gaan word.

Dieselfde vorm is die laaste paar jaar honderde kere deur Suid-Afrikaanse regters onderteken nadat hulle beskuldigdes ter dood veroordeel het. Volgens die menseregte-organisasie Amnestie Internasionaal het Suid-Afrika van 1985 tot 1988 die land geword wat naas Iran die meeste mense ter wêreld tereggestel het.

Tussen 1978 en 1988 het 1 335 veroordeeldes aan die galgtou geswaai in die galgkamer van die Sentrale Gevangenis in Pretoria. Daar is tans meer as 300 terdoodveroordeeldes in die dodeselle van die Sentrale Gevangenis.

Die laaste twee jaar is daar 'n moratorium op die doodsvonnis in Suid-Afrika en geen mens is in dié tydperk gehang nie. Maar nou het die Departement van Justisie aangekondig dat 17 veroordeeldes nie deur die Appèlhof begenadig is nie en teregstellings dus hervat kan word.

Dié aankondiging het 'n storm ontken onder voorstanders van die afskaffing van die doodstraf, maar vandeeweek se hoofartikel in The Citizen, getitel "Hang Them", weerspieël die mening van baie Suid-Afrikers:

"Since on several occasions we have deplored the fact that nobody has been hanged for two years, we welcome the end of the moratorium... We should not be lily-livered about hangings... So we say: Hang those who deserve to hang."

EK WAS VERLEDE WEEK in die Pretoriase Hooggeregshof 'n staatsgetuie teen Lood van Schalkwyk. Ek moes aan die hof vertel hoe hy in 'n laatnag onderhoud 'n oorlogsverklaring aan Staatspresident FW de Klerk gedoen het.

Voor ek in die getuiebank gaan staan het, het ek geweet dat die voorsittende beampte, DJ Curlewis, as een van Suid-Afrika se mees ongenaakbare hangregters bekend staan en nie skroom om 'n beskuldigde galg toe te stuur nie.

Curlewis se oplegging van die doodsvonnis was vir almal 'n skok. Staatsadvokaat Paul Fick het in sy betoog nie eens daarom gevra nie en het gemeen lewenslange tronkstraf sou 'n gepaste vonnis wees.

Ek het geen twyfel dat geregtigheid hoegenaamd nie geskied het nie. Die hele saak was binne twee dae oor en nadat die vyf staatsgetuies hul verhale kortliks vertel het, is die doodstraf oor 'n verdwaasde Van Schalkwyk uitgespreek.

Van Schalkwyk is pro Deo deur 'n advokaat verteenwoordig, maar dit was die swakste vertoning deur 'n regsgeleerde wat ek nog gesien het. Getuies is skaars in kruisverhoor geneem en die verdediging het nie 'n enkele getuie geroep om straf te versag nie. Van Schalkwyk self het nooit getuig nie.

Daar is nooit aan die hof probeer verduidelik wat sy geestestoestand tydens die pleeg van sy misdade was nie en wat hom gemotiveer het om "oorlog" teen swartmense en linkses te maak nie.

Het Van Schalkwyk voor 'n ander regter verskyn, het hy moontlik nie die doodstraf gekry nie. Navorsing het bewys talle Suid-Afrikaanse regters is baie huiwerig om iemand galg toe te stuur.

Van Schalkwyk moet, soos die staat tereg aangevoer het, nooit weer toegelaat word om die daglig as 'n vry man te aanskou nie. Maar hang? Nee.

INDIEN DIE Appèlhof Van Schalkwyk se appèl verwerp, die Staatspresident besluit om hom nie te begenadig nie en die Staat voortgaan met teregstellings, sal 'n kennisgewing van teregstelling aan die veroordeelde uitgereik word.

Dan sal Van Schalkwyk oorgeplaas word na 'n afdeling bekend as die "pot" onder onder veroordeeldes. Veroordeeldes word gewoonlik sewe dae voor teregstelling na dié afdeling oorgeplaas. 'n Paar dae voor teregstelling sal bewaarders Strydom se mate kom neem. Die dikte van sy nek, sy lengte en gewig - alles nodig vir die laksman om sy tou voor te berei.

Die aand voor sy teregstelling sal hy 'n ontbeende hoender vir aandete en 'n bedrag geld kry om vir homself iets by die tronk se snoepwinkel te gaan koop.

Uiteindelik, gewoonlik teen dagbreek die volgende oggend, sal 'n bewaarder die dodesel binnekom en aan Van Schalkwyk sê: "Dit is tyd om te gaan."

In die galgkamer sal die tou oor sy kop gesit en die knoop net agter sy linkeroor vasgetrek word. Hierna sal die laksman 'n masker oor sy gesig trek en die hefboom trek. Van Schalkwyk se mede-veroordeeldes sal net 'n dowwe "doef" hoor as die valdeur onder sy voete oopswaai.

Nadat sy liggaam tien minute aan die tou gehang het, sal 'n dokter vasstel of daar nog enige hartklop is. Indien daar nog 'n polsslag is, sal Van Schalkwyk se liggaam vir nog 'n paar minute aan die tou moet hang.

Die teregstelling is voltooi en vir baie Suid-Afrikers - soos The Citizen se redakteur Johnny Johnson, sal Lood Van Schalkwyk se moorddade vergeld wees.

AAN DIE DAAD van teregstelling - kru, barbaars en onmenslik - wil ek en miljoene ander Suid-Afrikers geen deel hê nie. En ek is geensins - in die woorde van The Citizen - "a bleeding heart liberal" nie.

So ook nie Brian Currin van Regslui vir Menseregte, Arthur Chaskelson van die Legal Resources Bureau, Peter Soal van die Demokratiese Party of die meerderheid van die politieke partye by Kodesa nie.

Hoe ironies tog dat juis die ANC, wat jare lank deur The Citizen en sy trawante juis as gewelddadig en bloeddorstig gebrandmerk is, die grootste voorstander van die afskaffing van die doodstraf geword het. Die ANC se pleidooi vir 'n handves vir menseregte sluit die afskaffing van die doodstraf in.

Suid-Afrika bly een van die enigste lande wat twee vorms van straf behou wat elders as argaïes en barbaars beskou word: die doodstraf en lyfstraf.

Ja, net soos onderwysers ons kinders slaan, mans hul vroue en kinders doodskiet, pa's hul dogters verkrag, rassiste in die strate rondhardloop en swartmense doodskiet, bomme by taxi-staanplekke ontplof, bankrowers verskrikte kliënte doodskiet, pendelaars by treine uitgegooi word en township-inwoners voor die voet doodgemaak word, hang ons nog boonop mense op ook.

Is daar nie al genoeg moord en doodslag in Suid-Afrika nie?

Daar bestaan 'n absurde idee dat die doodstraf help om misdadigers af te skrik. Soos The Citizen sê: "Criminals feel they can kill a person without the risk of being hanged."

Sekere state in Amerika het die doodstraf, andere nie. Die misdaadsyfer van die state wat nie die doodstraf het nie is net so hoog soos state wat dit wel het. Daar is geen getuies dat 'n bankrower eerder 'n bank sal beroof in Massachusetts, wat nie die doodstraf het nie, as in New Jersey, wat dit wel het nie.

Selb Beeld het vandeeweek gesê Kodesa, wat oor die grondwetlike toekoms van die land besin, moet ook die doodstraf uitpluis.

Dit gaan tog bisar wees om nou 'n paar mense op te hang, en met die inwerkingtreë van die handves vir menseregte weer teregstellings te stop. Sommige veroordeeldes gaan ongelukkig wees en hang, terwyl andere danksy die genade van die nuwe grondwet die galgtou gaan vryspring.

Suid-Afrika het met sy ja-stem in die referendum gekies om weer deel van die internasionale gemeenskap te word en menseregte en demokrasie bo-aan sy agenda te plaas. Doodstraf hoort nie meer tuis in dié potensieel beskaafde land nie.

more art on tv

Dr Elisabeth Lickindorf of Melville, Johannesburg writes:

In response to the SATV schedules introduced in October 1991, a Petition for More Arts Programmes on Television began circulating. Those who signed it were concerned television viewers who recorded their objection to the reduction of arts programmes that provide the public with drama, music, the visual arts, dance, book programmes, and other cultural nourishment.

Television exposure to the arts has been curtailed - in terms of the time allocated and the late hours of broadcast - owing to the mistaken impression that the public does not want arts programmes. And yet the Grahamstown Festival pulls in thousands, its 1991 ticket sales increasing by as much as one third over the 1990 totals.

Copies of the Petition went out on an ad hoc basis, and interested recipients then made duplicates to send further afield.

The response has been most encouraging - so far, as many as 6 700 signatures have been received!

The deadline has now been extended to 30 April 1992. Our target is 10 000 signatures, to be presented to the SATV authorities, in the hope that this will convince them that there is a public for culturally enriched television viewing in this country.

If any of your readers would like to support this petition and help to achieve its aims, they are asked to write to The Petition Secretary, PO Box 1011, Melville 2109, and forms will be sent immediately.

dead men don't rape

Brenda Atkinson of Rondebosch writes:

In South Africa, a woman is raped every 10 minutes. This is the official estimate. Unofficial estimates (usually the more accurate) put the figure at one rape every one and a half minutes. Over the past few weeks there has hardly been a newspaper page that has not reported an incident of rape. And yet nowhere amongst the endless journalistic and editorial commentary on Codesa, the drought, the cricket, the economic crisis, the political chaos in which we find ourselves, has there been a single critical analysis of the profoundly political act of rape, and of the legal system which assures its perpetuation. If a man can commit a crime which is paedophilic, incestuous and physically brutal (like the recent case of a man who admitted to raping his five year old daughter) and be sentenced to a mere 2 years effective imprisonment, then at what value are we to place children's - and women's - lives in society?

The recent Mike Tyson trial is a horrifying example of the kind of collusion which occurs in protecting the accused in a rape and further victimising the victim - no woman would willingly endure the ignominy of a rape trial and the accompanying media and legal system in South Africa and elsewhere has effectively deterred women from reporting rapes - all too often the rape victims are shunted through the ranks from one insensitive man to another, and finally put on trial themselves.

There is much political talk of the "silent majority" of people in South Africa who need to speak out for themselves and for a New South Africa. What about the silent half of our population which undergoes systematic physical abuse - without saying a word - for fear of the possible public and private repercussions? The caption which accompanied a recent poster of a smiling William Kennedy Smith seems to capture the force of the anger women are feeling: "Dead men don't rape" says the poster, and I for one can see the logic in that.

eienaardige eierdans

Anton Basson van Randburg, Johannesburg skryf:

Ek skat FW verdien 'n klop op die skouer. Die risiko was groot maar die

oorwinning skouspelagtig, en nie eens 'n troosprysie vir ou Treur-wel nie. (Pietersburg was 'n given all along.) Sy euforie moet egter nie kop toe gaan nie - solank hy in gedagte hou dat die Ja-stem 'n wye spektrum van opinies insluit: Amper-Nat KP's wat onderhandeling minder vrees as nasionale chaos; Amper KP Natte met min of meer dieselfde oortuigings; stoere Natte; verligte Natte, DP's met verskeie eie agendas en diegene links van die DP wat gewoon 'n bloedbad wou vermy, ongeag van eie oortuigings.

Dit sal 'n eienaardige eierdans afgee om al dié mense gelukkig te hou en ek kan my kop op 'n blok sit dat die Nasionale Party se grondwetlike voorstelle dit nie kan doen nie. Solank FW besef dis 'n Ja vir onderhandeling en niks meer of minder nie, solank hy besef 'dat ánder groeperings as sy lojale ondersteuners meegehelp het om die "landslide victory" moontlik te maak, slegs dán staan die Post-Nuwe-Suid-Afrika 'n sporting chance.

apartheid is alive

Dr ED Benard of Randburg, Johannesburg skryf:

Apartheid is alive and well in the New South Africa.

The Government's Budget which pays smaller pensions to Black pensioners than to White pensioners is perplexing. What was the referendum all about?

moffie van hermafrodiet?

Martie Meiring van Pretoria skryf:

Die woord moffie kom moontlik van hermafrodiet, of soos ons in my baie kleinjare in die Boland baie deftig gesê het: "hermaphrodite". Dis wanneer 'n opgetjortste jongman, gewoonlik, of uitsluitlik, bruin, snags gekom het om vir die "ball" te kom kollekteer - make-up, sykouse, bangles, de lot. Ons kleintjies het geweet "moffie" is die regte woord maar ons ma's het hul pretensies gekoester en buitendien, hermaphrodite was tonne minder vulgêr as transvestite, maar danksy Tossiese lering in die kombuis het ons darem ook deeglik geweet trassies steel panties van die draad af.

Dieselfde Tossie het belowe dat sy jou Kaap toe sou vat as jy soet was sodat jy die moffies kan sien as hulle in hul klere paradeer vir die "ball". Dit het nooit gebeur nie, want einste

Tossie het gedreig jy moet eers die ou meid langs die pad soen dan vreet sy jou sommer so sonder tande, papbek, op. En ek, raai, het nogal in 'n liberale huis grootgeword!

rau is afrikaans

HCT Müller van RAU, Johannesburg skryf:

Omdat ek in persoonlike hoedanigheid reageer op Hennie Serfontein se opmerkings oor die RAU in VWB 14-20 Februarie, net die volgende feite. Ek was nog nooit 'n lid van die Ruiterswag, Broederbond of enige ander Afrikaanse kultuurorganisasie nie. Ek verkeer ook nie onder die illusie dat ek 'n amptelike RAU-standpunt verteenwoordig nie. Persoonlike menings oor die gewenste nie-rassige Afrikaanse karakter van die universiteit het ek gegee in die blad Aambeeld (Junie 1991). Dié feite verplig 'n mens egter geensins om 'n hoë dunk te hê van Serfontein se joernalistieke manewers nie.

Hy is daarop uit om stemming te maak teen taalreëlings aan die RAU, in die algemeen die vereiste dat uitsluitlik Engelse amptelike verklarings, publisiteit, ens van studente-organisasies nie toelaatbaar is nie, en dat die voertaal van die radio en studentekoerant Afrikaans moet wees.

Waarom vind Serfontein, smalend selfversekerd, dié bepaling onbehoorlik? Dink hy dalk dat 'n soortgelyke aandrang van Afrikaanstaliges (of miskien Zoeloe-sprekers) op Engelse kampusse nie as die grofste aanmatiging opgevat sal word nie? Engelsprekende studente behoort seker goed te weet op water voorwaardes hulle vrywillig na die RAU kom. As hulle gesteld daarop sou bly om amptelik knusse Engelstalige eilandjies hier te vorm, is hulle klaarblyklik op die verkeerde plek, nie waar nie? My welwillendheid as dosent neem in omgekeerde ewerdigheid af by enige tekens van 'n onbeskofte ontkenning van die RAU se taalmedium. Tot op nulpunt, as dit moet - soos ook in verband met Serfontein se joernalistiek.

"Met teleurstelling en hartseer het ek tot die slotsom gekom dat my lojaliteit teenoor u persoonlik misplaas was deurdat dit deur u vertrap is. Ek sou vir 25 jaar in die tronk gaan sit het en u beskerm het sonder om 'n woord te sê - u weet waarna ek verwys - maar u is bereid om agter my rug te konkel en knoei met mense wat u nie eers behoorlik ken nie."

PIET "SKIET" RUDOLPH in sy brief aan Eugene Terre'Blanche, waarin hy as sekretaris-generaal van die AWB bedank.

She even has my ... shoes. I want back my shoes."

Philippine presidential candidate IMELDA MARCOS, on her old foe Corazon Aquino.

"Daar bestaan nie so iets nie. Altesame 80 persent van alle swartmense praat Afrikaans en jy kan nie die taal van 'n volk verbied nie. Die ANC wil Afrikaans omskep van 'n taal van verdrukking na 'n taal van bevryding."

ANC-president NELSON MANDELA op Afrikaans by 'n vergadering in Paarl oor gerugte dat die ANC Afrikaans wil verbied.

"Politics is 70 percent lies and terror; without lies and terror you can't do politics. But I, personally, always tell the truth."

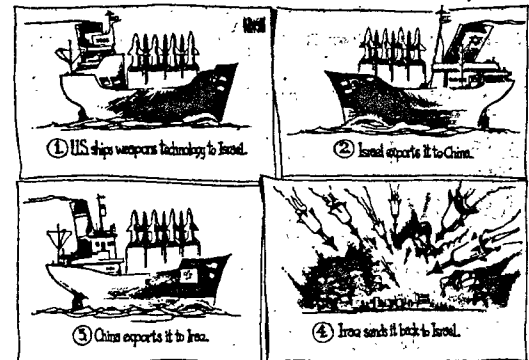
Hard-line Russian nationalist leader VLADIMIR ZHIRINOVSKY

"Vier dae nadat die regering 'n mandaat gekry het om aan te gaan met die hervormingsproses, verklaar die minister van Justisie dat 17 mense gehang gaan word. Ons vra deelnemers aan Kodesa en mede-Suid-Afrikaners om dié fiasko hok te slaan."

BRIAN CURRIN, die direkteur van Regslui vir Menseregte.

"Ek wil dit nie graag sê nie, maar Willem was 'n swakkeling... Hy kon nooit besluite soos 'n man neem nie."

ERICA ADAMS, gewese verloofde van Willem de Klerk, die jongste seun van FW en Marike de Klerk.

© 1992 WRIGHT-PALM BEACH POST

het jy geweet

In 1990 was 46,3 persent van die Suid-Afrikaanse Polisie se lede swart, met swart offisiere tot die rang van brigadier.

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 83/40168/06). Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113. Die telefoonnommer is (011) 836-2151 en die faksnommer 838-5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 83-4879.

Redakteur: Max du Preez
 Waarmemende redakteur: Jacques Pauw
 Assistent-redakteurs: Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
 Politieke Korrespondent: Hennie Serfontein
 Sub-redakteur: Ryk Hattingh
 Kopiereedakteur: Johannes Bruwer
 Ontwerp: Anton Sassenberg
 Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche
 Redaksie: Pearlle Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo.

Advertensies: Joyce Dube, Louwrens Potgieter
 Redaksie-assistent: Irene Zulu
 Kantoor-assistent: Joseph Moetasl, Vernon Zulu
 Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Bearo

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria. Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW Ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering Ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW Ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar. Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrens Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

'As Thor skuldig is, is die regering nêr so skuldig'

Drie voormalige werkers van die Thor-kwikherwinningsaanleg naby Cato Ridge in Natal, is verlede week in 'n baie ernstige toestand in die hospitaal opgeneem weens organiese kwikvergiftiging. Thor se bestuur sê hulle is verstom want dié werkers is nie aan organiese kwik blootgestel nie. Die Chemical Workers Industrial Union, Earthlife Africa (ELA) en mediese personeel van die Industriële Gesondheidseenheid aan die Universiteit van Durban is egter glad nie verstom nie. **PEARLIE JOUBERT** doen verslag

DRIE voormalige werkers van die Thor chemiese kwikherwinningsaanleg naby Cato Ridge in Natal is onlangs met baie ernstige kwikvergiftiging in die hospitaal opgeneem.

Thor het hul verbasing uitgespreek en dié deel van die aanleg waar die betrokke werkers gewerk het, gesluit - hangende 'n ondersoek van die Departement van Mannekrag. Belangegroep en 'n mediese dokter meen egter dat die Departement Mannekrag en die Thor-bestuur al lankal moes weet van die vergiftiging.

Twee jaar gelede, in Maart 1990, het Earthlife Africa werkers ondervra wat by dié kwikherwinningsaanleg werk. Drie verskillende werkers het toe aan ELA vertel dat hulle van minstens twee werkers weet wat "mal geraak" het. Dié twee werkers het in die spesifieke afdeling van die aanleg gewerk waar Peter Cele, Engelbrecht Ngcobo en Albert Dhlamini, wat tans in 'n ernstige toestand in die St Augustine Hospitaal lê, gewerk het.

'n Woordvoerder van ELA, Chris Albertyn, het dié week gesê werkers het toe reeds vertel van twee werkers wat "mal geraak" het, vreemd opgetree het, bewering was, begin gil het, nie kon slaap nie en emosionele onstabiel en gemoedsveranderinge ervaar het.

"DIÉ INLIGTING IS BEKEND gemaak en Thor het gedreig, deur middel van prokureursbriewe, om ons hof toe te sleep. Ons het gevra dat hulle wel met vervolging moet voortgaan, maar niks het van dié saak gekom nie," sê Albertyn.

Dr Mark Colvin van die Industriële Gesondheidseenheid van die Universiteit van Durban, het verlede week drie werkers opgespoor wat aan 'n ernstige vorm van kwikvergiftiging ly. Die werkers het almal simptome van organiese kwikvergiftiging getoon en twee van die werkers, Cele en Ngcobo, is in 'n koma en het reeds onherstelbare neurologiese skade opgedoen. Colvin sê dit is nog te vroeg om te weet of Dhlamini nie dalk ook permanente breinskade opgedoen het nie. "Dhlamini kan skaars loop en sy hande en voete is gevoelloos. Ek is verstom om te hoor Thor sê hulle is verstom. Hulle sê dat geen organiese kwik deur die werkers gehanteer is nie, en dat werkers steeds nie organiese kwik hanteer nie. Maar dié drie werkers toon beslis tekens van organiese kwikvergiftiging," sê Colvin.

Colvin sê verder Thor het geweier dat Dhlamini, wat tot twee weke gelede nog daar gewerk het, 'n dokter sien toe hy gekla het dat hy nie goed voel nie. Colvin het reeds aan die einde van verlede jaar nege oud-werkers van dié aanleg ondersoek en by sewe van dié werkers is tekens van kwikvergiftiging gevind. "Thor sê dat hulle geensins organisiese kwik gebruik nie en dat die hoeveelheid kwik in werkers se urine volgens internasionale standaard aanvaarbaar is."

Internasionale regulasies bepaal dat 50

mikrogram kwik per liter urine die maksimumtoelaatbare hoeveelheid is. "By van my pasiënte het ek tot 5 000 mikrogram kwik gevind. Gemiddeld het die werkers wat ek ondersoek het, tussen 500 en 1 000 mikrogram kwik in hul urine gehad," sê hy.

COLVIN EN ELA IS SKEPTIES oor Thor se besluit om die Departement van Mannekrag in te roep vir 'n ondersoek. "Urine-monsters word, vir maande reeds, op 'n weeklikse grondslag na die Departement van Mannekrag gestuur en niks het daarvan gekom nie. Hulle het tot dusver niks gedoen nie en die monsters het duidelik gewys dat die aantal kwik in die werkers se urine ver bokant die aanvaarbare hoeveelheid is," sê Colvin.

ELA het ook gesê dat hulle wantrouig is oor die Mannekrag se ondersoek omdat hulle tot op hede nie opgetree het nie. "Indien Thor skuldig is, is die regering nêr so skuldig omdat hulle nie kan sê hulle het nie geweet nie. Verslae is weekliks aan hulle gestuur en hulle het verkies om anderpad te kyk."

Colvin sê van die werkers by Thor het baie lang ure gewerk - "Cele het byvoorbeeld soms tot sewe dae per week, 12 tot 13 ure per dag gewerk. Dit is fataal indien die mense nog blootgestel word aan kwikdampe ook," sê hy.

Albertyn van ELA meen die vergiftiging van Thor-werkers kon verhoed gewees het indien Suid-Afrika strenger maatreëls toepas ten opsigte van die invoer van giftige afvalstowwe.

"Suid-Afrika, soos die res van Afrika, is die vullishoop vir veral Europa se giftige afvalstowwe. Die afvalstowwe wat by Thor verwerk word, word meestal ingevoer en hier verwerk. Suid-Afrika beskou nie die afval as giftig nie omdat die stowwe hier verwerk word."

BY THOR, DIE GROOTSTE kwikherwinningsaanleg ter wêreld, word al die goudmyne in Suid-Afrika se kwikafvalstowwe verwerk asook afvalstowwe van veral Duitsland, Frankryk, Holland en Engeland.

Van die ongeveer 56 werkers wat by Thor werksaam is, is 36 werkers in regstreekse kontak met kwik, sê ELA. Een van die gevaarlikste aspekte van Thor se herwinningsmetodes, sê Albertyn, is dat hulle die kwik verbrand. Giftige dampe word dan afgegee en dit is onvermydelik dat werkers van die dampe inasem.

"Alle vorms van kwik is gevaarlik en giftig en nie net organiese en metiel-kwik nie. Van de Vyfer wat nou so verbaas is oor die werkers se siekte, is óf baie naïef óf érens probeer iemand uit die warm water kom. Alle vorme van kwik, inskuldigende is giftig en Thor het, gerieflikheidsshalwe, van deelydse werkers gebruik gemaak wat geen opleiding ontvang het nie. Hulle kon sien met die urine-monsters dat die werkers in lewensgevaar verkeer - en nou

draai Van de Vyfer om en sê hy is verbaas. Dit is nonsens."

Die Thor herwinningsaanleg is reeds sedert 1976 in werking. Steve van de Vyfer, die besturende direkteur van Thor, sê hulle het "nog nooit" metiel-kwik gebruik nie weens dié metaal se "buitengewone dodelike gevaar".

Thor het ook gesê dat die toestand van die werkers nie ooreenstem met die urinetoetse wat tydens hul ses maande dienstertmyn geneem is nie. "Thor-kwik in urine monsters is volgens voorgestelde standaard wat wêreldwyd deur maatskappye gebruik

word," het Thor in hul verklaring gesê. Volgens sy verklaring was die twee vergiftigde werkers ook heeltemal gesond toe hulle Thor verlaat het en het hulle geen tekens van ongerief getoon nie. Hy het ook gesê dat ander werkers wat in dieselfde afdeling werk, geen buitengewone kwikneerslag in hul urine toon nie asook geen tekens van siekte nie. Hy het ook gesê dat dit die eerste maal in 30 jaar is - vandat die aanleg bestaan en daar met kwik gewerk word - dat dié verskynsel voorkom. "Ons pas die strengste maatreëls moontlik toe om die veiligheid van ons werkers te verseker."

Taxi-oorlog: Getuies kap Padvervoerraad

'n Beweerde "administratiewe chaos wat neerkom op kriminele nalatigheid" aan die kant van die Plaaslike Padvervoerraad in Kaapstad asook 'n "dreigende ineenstorting van die metropolitaanse vervoerstelsel" is dié week deur getuies voor die Goldstone-kommissie se komitee van ondersoek voorgelê as "grondoorsake" van die Taxi-oorlog, wat al anderhalf jaar in Kaapstad woed. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** doen verslag

DIE afgelope jaar word ernstige en desperate pogings aangewend om die spiraal van geweld in veral Khayelitsha te keer. Weinig welslae is al behaal, hoewel die polisie drie dae voor die begin van die komitee-sitting 'n ooreenkoms, Codeta (Committee for a Democratic Taxi Association), tussen die twee opponerende taxi-organisasies bekendgemaak het.

Meer as 20 mense is al in die geweldpleging dood en sluipmoorde is uitgevoer op drie gemeenskapsleiers wat regstreeks by die vredesopgaves betrokke was. Duisende rande se skade is aangerig met die verwoesting van mini-bus taxi's, busse van die City Tramways-maatskappy en plakkerswoning.

Die geweld - op die oog af tussen twee opponerende taxi-organisasies, Lagunya (Langa, Gugulethu en Nyanga, waar dié groep aanvanklik jare lank gewerk het) en Webta (Western Cape Black Taxi Association, wat in 1987 gestig is) - het tot dusver gepaard gegaan met ernstige aantygings van polisie-partydigheid in die konflik, veral deur die gemeenskappe wat geraak word; en ook van beweerde politieke inmenging en manipulatie.

Dié week het twee van die eerste vier getuies die vinger reguit na beweerde administratiewe onvermoë en 'n gebrek aan plaaslike verantwoordbaarheid gewys. Ná die getuie van Helen Zille, 'n private konsultant wat op versoek van die Kaapse stadsraad ondersoek ingestel het na die oorsake van die konflik, en dié van Paul Mann, ingenieurskonsultant van 'n Kaapse firma, wat die laaste 15 maande werk aan 'n studie oor openbare vervoer in die Metropolitaanse gebied, het die Komitee van Ondersoek gister (Donderdag) tot 21 April verdaag vir verdere ondersoek na veral die beweerde administratiewe oorsake.

VIER GETUIES HET dit dié week duidelik gemaak dat van die grondoorsake van die konflik die permitstelsel, die toekenning van roetes en die gebrek aan voldoende taxi-staanplekke is.

In haar getuienis het Zille die historiese aanloop tot die konflik só opgesom: "Voor die afskaffing van Instromingsbeheer, kon swart taxi-bestuurders net wettige permissie hou indien hulle Seksie Tien-regte gehad het. Tot die middel-tagtigerjare kon wettige swart taxi's net tussen en binne die swart townships opereer, binne 'n radius van 10 - 15 km van die township-terminusse. Die bestuurders het oor die algemeen tot Lagunya behoort.

"Nuwe trekarbeiders het gedurende die tagtigerjare na die Wes-Kaap getrek, ondanks die beheermaatreëls en toenemend tot die 'pirate' taxi-nywerheid toegetree. Hulle is sterk geopponeer deur die wettige taxi-operateurs, die Plaaslike Padvervoerraad en die Verkeersdepartement.

"Die 'pirates' het mettertyd hul eie roete van die townships na die stad ontwikkel en 'n sterk sin van gemeenskaplike identiteit ontwikkel. Die solidariteit het gekulmineer in die stigting van Webta in 1987, ná die afskaffing van instromingsbeheer."

Uit haar ander getuienis blyk dat die "pirates" tot 50 persent van die bedryf uitmaak het en besluit is om hulle te wettig. Daar word beweer dat ongerymdhede by die Plaaslike Padvervoerraad plaasgevind het, waardeur voorkeur aan Webta-lede gegee is en wat al hoe meer griewe onder Lagunya-lede geskep het. Die roetes na die stad wat aan hoofsaaklik Webta toegeken is, is ook meer winsgewend as die radius-roetes wat Lagunya histories bedryf.

Volgens ander getuienis het die "administratiewe chaos" van die Padvervoerraad ook daartoe gelei dat meer permissie uitgereik is as wat deur die bestaande terminusse en ander geriewe bedien kon word. Geen rekord van permissies kon nog van die Raad verkry word nie. Volgens Zille en Mann kan die grondroetes van die taxi-oorlog na dié "administratiewe chaos" teruggelei word.

Die aantal taxi-organisasies - swart, bruin en wit - in die Kaapse Metropolitaanse gebied word op 16 geskat en skattings van die aantal huumotors wissel tussen 1 500 en 3 900.

KAPT ANDREW GORDON MILLER, van die SAP se Kriminele Intelligensie-dienste in Kaapstad, het in sy getuienis aangevoer dat 'n multi-miljoen rand operasie van die land se groot sake-ondernemings ten grondslag aan die taxi-nywerheid lê. "Dit is nie vergesog om te glo dat die sake-mededinging ook 'n belangrike deel van die konflik uitmaak het nie en aantygings is gemaak dat Nafto (National African Transport Organisation) probeer om Sabta (South African Black Taxi Association) die loef af te steek," het hy gesê.

"Verder is beweer dat City Tramways lede van die Civic en ander liggame betaal om geweldpleging in die nywerheid aan te blaas, ten einde meer busse op die pad te hou in die afwesigheid van mini-busse.

"Daar word ook beweer dat die ANC vir Nafto steun om op dié manier geld via Nafcoc (National African Chamber of Commerce) te bekom en ook in 'n gunstige logistieke posisie te wees wanneer vervoer vir massa-aksie nodig is."

Miller se getuienis het aangesluit by dié van luit-kol Philippus Coenraad Nel, bevelvoerder van die SAP Stabiliteitseenheid in Maitland, wat beweer: "Die taak van die SAP word bemoeilik deur die inmenging van lede van sekere organisasies, veral by tonele met 'n hoë konflik-potensiaal. Hier word spesifiek verwys na die 'Joint Forum on Policing' wat dit ten doel het om die rol van die veiligheidsmagte in die geweld in die Skiereiland te monitor. Dié organisasie skaar hom openlik by die een taxi-groep wat in die konflik betrokke is."

Die Joint Forum is 'n groep gemeenskaps- en ander organisasies, onder andere die ANC, die Black Sash, Idasa, Umac, en sluit ook die burgemeester, Frank van de Velde, in. Dit is in Oktober verlede jaar gestig met die doel om onder meer 'n stelsel van onpartydige en verantwoordbare polisieëring daar te stel asook polisie-optrede dop te hou kragtens die Nasionale Vredesooreenkoms en polisie-wangedrag uit te wys.

IN HAAR GETUIENIS het Zille skerp op dié ontleding gereageer, asook op aantygings deur Nel en veral Miller dat die sogenaamde "menslike faktor" en "politieke organisasies en individue" 'n belangrike rol in die konflik vertolk. Zille het gevra wie die aantygings oor City Tramways gemaak het en gesê die bewerings oor Nafto en Nafcoc behoort gestaaf te word.

"Die persepsie van die polisie is dat hulle te kampe het met 'n ANC-strategie, wat tot partydige optrede aanleiding gee," het sy op 'n vraag van die staatsadvokaat gesê. Volgens haar was die ANC "absoluut desperaat" om die verskille by te lê en het die organisasie geweier om op enige manier standpunt in te neem "uit vrees om onpartydig te wees". Lede van albei taxi-organisasies behoort tot die ANC.

Die SAP se regsvertegenwoordiger, adv Griessel, het beswaar gemaak teen Zille se reaksie en haar getuienis is onderbreek tot aanstaande maand ten einde dit volledig op skrif te kry en ondersoek daarna in te stel.

Getuienis oor die talle bewerings van polisie-partydigheid en selfs opstoking is nog nie aangehoor nie en talle onbeantwoorde vrae wag nog op die komitee. Onder die belangrikste vrae wat na verwagting gestel sal word, is waarom daar tydens die somervakansies van 1990/91 en 1991/92 na bewering oënskynlik 'n algehele stilstand in die oorlog was - om net ná Nuwejaar ná vermeende "buitengewone voorvalle" weer op te vlam.

Storm in a teacup over interim government

The outcry over the ANC's 'rejection' of the government's proposals for an interim government turned out to be much ado about nothing, writes **HENNIE SERFONTEIN**

OBSTACLES to the implementation of the first phase of an interim government were effectively been overcome at the discussions of Working Group 3 of Codesa this week.

It seems that the public confrontation between the ANC and the government over the government's proposals has largely been a storm in a teacup.

While some newspaper headline reports on Tuesday were still screaming out the ANC's rejection of the proposed "transitional councils" in the government's plan, problems concerning it had already been ironed out on the same day at the meeting of Working Group 3.

This incident shows for the umpteenth time how misleading reports of head-on confrontations and attacks and counter-attacks on each other by the ANC and government are.

For after each so-called "confrontation", "breakdown" or "crisis", the Codesa negotiating train steams ahead stronger than ever before, as formulas are found time and again at the end of the day to remove what appears to be initially insurmountable problems.

This latest "crisis" also showed that the authors of the ANC statement on Monday which slammed the government proposals on the transitional councils - renouncing it because "the NP-government has elected to retreat to the old and discredited approach of consultative and advisory 'toy telephones'" - had been overhasty. The statement failed to properly recognise what was hidden between the lines in the somewhat clumsy government proposals.

Working Group 3 has now adjourned for two weeks and will meet again on Tuesday, April 7, to discuss the government's revised proposals.

The government's plan involved the so-called phases 1 and 2 of the implementation of an interim government, a process which has now been accepted by all the Codesa parties.

Phase two deals with the eventual election of an interim parliament, a rotating head of state and an interim cabinet.

BUT OF GREATER IMMEDIATE importance is the proposal to create a number of "transitional councils" in the phase 1 period leading up to the election for an interim parliament, which could take place as early as the end of this year.

These councils will deal with elections, regional government, local government, government finance, law and order (policing) and defence.

Each council will consist of six members designated by the management committee of Codesa and appointed by the State President, as well as one additional member appointed by the State President after consultation with the Codesa management committee.

All the transitional councils meeting together will

Afly in the ointment

The relationship between the Inkatha Freedom Party and the government has greatly deteriorated because of the IFP's blistering attacks on the interim government proposals, writes **HENNIE SERFONTEIN**

"DON'T worry about problems about our interim government proposals or demands for the disbandment of MK. That is small fry and we will relatively easily reach agreement with the ANC.

"You should rather worry about the IFP and its strategy. If there is one factor that can sabotage the Codesa negotiations, it is the IFP and its leader, Mangosuthu Buthelezi."

This very revealing remark was made in the Codesa lobby this week by a cabinet minister. It shows how the relationship between the government and the IFP - until recently regarded as natural allies against the ANC - has deteriorated.

This follows a blistering attack on the government and its interim government proposals at Working Group 3 by Alistair Macauley, the IFP representative.

An ANC delegate told me that whilst there is tough talk at the working groups, the IFP's criticism of the government is on the level of an attack by an opposition party on its opponent.

On the same day Buthelezi, in a speech in Ulundi to the KwaZulu parliament, categorically rejected the government's interim government proposals - but for reasons totally different from the ANC and other parties.

He rejected the "transitional councils" because they would have authority over the homeland governments. Buthelezi stressed that no interim government could be established and elections for an interim parliament held, until the existence of the self-governing states and their governments was officially recognised by Codesa.

Delegates of various parties at Codesa have observed that in the various working groups the IFP delegates were going out of their way to delay "and obstruct" discussions and consensus agreements.

With the IFP's central committee meeting planned for this weekend, Codesa delegates are asking what the IFP will decide on Codesa. In particular they are worried about the plans of the "volatile and unpredictable" Buthelezi.

Thabo Mbeki

constitute the Joint Transitional Council.

The ANC denounced the proposals, alleging that these councils had effectively no powers, "leaving all powers in the hands of the present government thereby allowing it to act as both referee and player".

The government was hammered by all the parties who suspected that it followed a new hardline approach since the "Yes" landslide in the referendum.

However, the cautious remarks at the media conference by Thabo Mbeki, one of the chief ANC negotiators, belied the aggression of the statement. He agreed with a statement by Foreign Minister Pik Botha in Japan that it was possible that an interim government could be installed as early as the end of April - an indication that the ANC's differences with the government were not insurmountable. A frontpage report in Beeld on Tuesday also emphasised how close to the ANC the National Party was on fundamental issues.

At the Tuesday meeting of Working Group 2 senior ministers Barend du Plessis and Dawie de Villiers, after lengthy explanations, conceded that it was the government's intention that these transitional councils would have executive powers.

THE GOVERNMENT UNDERTOOK to present a revised proposal at the April 7 meeting, at which it will clearly spell out these executive powers and the relationship between the transitional councils and other executive structures.

This will mean that the transitional councils will have the sole responsibility over the issues for which they are responsible and that the executive powers of the present cabinet over these matters will be taken away from it.

Parliament will pass the necessary legislation to change the constitution so that these transitional councils will legally become part of the executive councils. This means that these councils appointed by Codesa will now become part of the executive, without them being co-opted into the present cabinet.

Most important is the proposal that these councils will form a Joint Transitional Council with powers to discuss and decide upon any matter it so wishes. It effectively means that thereby a super cabinet is created.

Treingeweld: Mannekrag is die probleem

Kapt Eugene Opperman, woordvoerder van die Witwatersrand-polisie, het in Oktober verlede jaar 'n paar beloftes gemaak ten opsigte van die polisiëring van treine. PEARLIE JOUBERT het ook vir hom gaan uitvra

Die polisie het in Oktober verlede jaar, nadat minstens 130 mense op treine aan die Rand dood en honderde beseer is, 'n onderneming gegee om veiligheidsmaatreëls te verskerp. Wat is tot dusver gedoen?

Ons streek hanteer 1,4 miljoen pendelaars daaglik, daar is meer as 150 stasies en meer as 1 118 treine beweeg tussen dié stasies gedurende werksdae en in spitstye (vroegoggend en -aand) nóg 640 ekstra treine. Ons het ekstra polisiemanne ontplooi vir die polisiëring van stasies en treine... Meer as 75 geïdentifiseerde stasies is tans goed beveilig.

Hoeveel polisiemanne?

Ons mag nie daardie syfers beskikbaar maak nie. Maar om terug te kom: Indien ons op elke trein net twee polisiemanne wil sit - wat beslis nie genoeg per trein is nie - het ons 'n ekstra 7 000 polisiemanne nodig. Elke enkele probleem wat die polisiemag ondervind ten opsigte van die versekering van pendelaars se veiligheid, kom neer op 'n mannekrag tekort.

Hoekom stel julle nie nog polisiemanne aan nie? Wat het julle gedoen oor treinveiligheid?

'n Mens kan nie net op straat elke tweede ou gaan voorkeer en van hom 'n polisieman maak nie. Manne in uniform en gewone klere patroleer stasies en treine daaglik. Daar is vaste patrollies wat uitgaan en op treine ry en op stasies gestasioneer is. Ons kan, weens 'n mannekrag-tekort, dit natuurlik nie oral doen nie. Ons moet ook ons taktieke en strategieë uitwerk volgens dié areas waar probleme ondervind word. Wat treinmoorde in besonder betref, is dit ook baie moeilik om te bepaal wáár presies die moeilikheid gaan wees omdat daar geen patroon in dié moorde is nie.

Ten opsigte van wáár die aanvalle plaasvind, is daar dalk nie 'n patroon nie, maar die aanvalle kom byna sonder uitsondering vroegoggend en -aand voor. Waar is die polisie dan?

Jy weet hoe lyk 'n spitstyd-trein. Nie net die trokke is stampvol nie, mense hang ook buite die treine en selfs al sit 'n mens polisiemanne op dié treine, kan die polisiemanne nie beweeg nie.

Hoekom verhoed die polisie nie net dat soveel mense op een trein klim nie?

Dit is nie ons plig nie. Dit is die Spoorpendelkorporasie se baby. Oor passasiersstoelating op 'n trein kan die polisie nie besluit nie.

Die spoorpendelkorporasie sal tén teenen sê dat dit 'n wet en orde-ding is en dat dit julle baby is...

Implementering van veiligheid op treine is nie so simpel nie. Om daardie soort rigiede beheer toe te pas, is problematies. Mense sal laatkom vir werk - die polisie ondervind reeds probleme van sekere passasiers wanneer hulle deursoek word. En ons hét net nie mannekrag om die soort van ding te beheer nie. Op die een stasie kan ons genoeg manne sit om passasiersgetalle te beheer, maar dan een of twee stasies verder, is daar dan nié polisiemanne nie en

Kapteine Eugene Opperman

klim 500 mense op.

Mense gaan byna elke dag dood op die treine. Iemand moet tog verantwoordelik wees. Iemand moet sê: só kan dit nie aangaan nie...

Ja. Natuurlik. En die polisie aanvaar hul verantwoordelikheid ten opsigte van die beveiliging van mense volkome. Ek probeer nie eens vir jou sê dat alles onder beheer is nie - ons het nie genoeg manne nie. Maar wat het die ANC en Inkatha al gedoen oor dié geweld. Wat doen die publiek ten opsigte van mense identifiseer en met bewyse na ons kom? Wat? Treinmoorde is hoofsaaklik steeds die gevolg van gevegte tussen die ANC en Inkatha. As hulle uit mekaar se hare kan bly en saamwerk, sal ons dalk dié tipe moorde kan oplos.

Treinmoorde is maar net soos wat tans in die woongebiede aangaan - almal praat van vrede en liefde en demokrasie, maar op 'n grassroots-vlak baklei bure nog met mekaar en is daar nie sprake van vrede en verdraagsaamheid nie.

Waar word die metaalverklikkers gebruik en hoeveel?

Dit word by verskillende stasies en areas gebruik. Ten opsigte van die verrassingselement van die polisie se optrede, wil ek nie sê presies waar ons dit gebruik nie - ek wil nie kriminele oplei nie, ek wil hulle vang. Ons het ook genoeg rede om te glo dat baie van dié trein-aanvalle beplan word volgens polisie-optrede. Ons het al verskeie mense ondervra wat presies vir ons gesê het wanneer skofte gewissel word en waar die grootste polisie-teenwoordigheid is. Die hand-metaalverklikkers word meestal gebruik en op sommige plekke 24 uur van die dag. Maar dié goed is nie onfeilbaar nie. Dun stukkie metaal wat in hout verseël word, kan nie altyd deur 'n metaalverklikker opgetel word nie.

Die minister van Wet en Orde het verlede week die dra van enige gevaarlike wapen op treine en stasies verbied. Hoe pas julle dié wetgewing toe?

Net soos ons polisiëring gedoen het voor dié aankondiging. Ons het nou net 'n baie sterker instrument om wapens te konfiskeer omdat die oortreder nou 'n stewige straf kan ontvang. Die straf behoort as afskrikking te dien vir mense wat wapens

dra. Maar weer eens is mannekrag 'n groot probleem.

Deursoek julle mense vir wapens voordat hulle op die treine klim?

Nee, nie altyd nie. Ons het dit al gedoen en ons doen dit op 'n gereelde basis sporadies by verskillende stasies. Ons sou, in 'n sekere mate, bereid wees om só 'n harde houding te hê en dit heelyd te doen, maar dit sou onmiddellik konflik tussen pendelaars en die polisie én die spoorpendelkorporasie afgee. Party mense raak ontsaglik kwaad as hulle deursoek word.

Dit is moeilik om te verstaan dat sulke groot getalle mense vermoor en aangeval kan word op treine sonder dat die skuldiges

gevang word...

Die afgelope 72 uur is drie mense aangekla weens treinmoorde en aanvalle en een word nog ondervra. Dit lyk egter vir die polisie asof die publiek nou ook moeg word vir dié ding, want politieke neutrals mense wat nie politieke munt wil slaan uit treinmoorde nie, kom deesdae na vore met inligting. Dit is wonderlik en ons doen alles om dié mense se identiteit te beskerm. Ons probeer werklik ons bes...

Watter versekering kan u vir die publiek gee ten opsigte van hul veiligheid op die treine?

Kyk, ten opsigte van sê, treinmoorde sal stop op só en só 'n dag, is nie moontlik nie omdat ons nie weet wie die moorde pleeg nie. Die publiek en veral pendelaars moet besef dat hul inligting in 'n groot mate gaan bepaal of dié tipe geweld sal stop.

'Die treine en die stasies is die slagveld'

In Oktober verlede jaar het die Suid-Afrikaanse Spoorpendelkorporasie 'n hele paar ondernemings gegee aan pendelaars ten opsigte van hul veiligheid. PEARLIE JOUBERT het die senior hoofbestuurder van die SA Spoorpendelkorporasie, dr Koos Meyer, gaan uitvra oor wat presies dié korporasie tot dusver gedoen het

ALTESAME 11 mense is verlede maand dood tydens trein-aanvalle - byna ál die mense is met skerp voorwerpe aangeval voordat hulle van die treine afgegooi is. Sedert verlede Saterdag is 25 mense van treine afgegooi en vyf is dood - byna almal is eers met 'n skerp voorwerp aangeval. U korporasie het 'n onderneming gegee om metaalverklikkers op spoorwegstasies aan te bring om wapens en gevaarlike voorwerpe op te spoor. Hoeveel metaalverklikkers is aangebring, wanneer en waar?

Die eerste metaalverklikkers is ses maande gelede in gebruik geneem. Die korporasie het altesame 70 mobiele metaalverklikkers, wat 'n mens oor iemand se lyf vee, aangekoop en een metaalverklikker waardeur mense moet loop - dié een is ook mobiel. Al die verklikkers is aan die polisie gegee om te gebruik. Ons evalueer nog dié verklikkers om te besluit of daar nog aangekoop moet word. Ons wag vir die polisie om vir onse sê of dit doeltreffend is.

Verlede jaar het u korporasie gesê dat u weet wat die probleme ten opsigte van die veiligheid op treine is en dat u alles gaan doen om dit op te los. Wat is die probleme met betrekking tot die veiligheid van pendelaars?

"There must be a change of heart in the whole country against violence. Mense in Suid-Afrika eet, drink en slaap geweld.

Dr Koos Meyer

Mense dink dat politieke en ander probleme deur geweld opgelos kan word. Die treine en stasie is maar net die omgewing van geweld. Ons veroorsaak dit nie.

Die spoorweë het sekerlik 'n verantwoordelikheid ten opsigte van die passasiers en hul veiligheid...

Ja, ons het 'n verantwoordelikheid. Maar ons moet toesien dat die infrastruktuur, personeel, trein-drywer en apparate werk en goed is en ons moet die omgewing waarin ons diens lewer, beveilig. Ons moet toesien dat die toegang van stasie

Belastingbetaler dok op vir Doepa en ander se manewales

Die hofsak van **Lothar Neethling** teen **Vrye Weekblad** het die belastingbetaler reeds meer as 'n R500 000 gekos, sê die Minister van Wet en Orde vandeeweek in die Parlement. Maar dis nie die einde van staatsamptenare se gedingvoering teen VWB nie, want volgende maand begin nog 'n saak. Op die ou end kan die hofsake die belastingbetaler meer as 'n R1 miljoen uit die sak jaag, skryf **JACQUES PAUW**

DIE regering het vandeeweek, op die voorhand van 'n verdere lastergeding tussen VWB en 'n staatsamptenaar, aangekondig dat die regsgeding tussen Lt-genl Lothar Neethling en dié koerant die belastingbetaler reeds meer as R500 000 aan regskoste uit die sak gejaag het.

'n Lastergeding wat die belastingbetaler nog honderde duisende rande kan kos, begin volgende maand in die Randse Hooggeregshof tussen die woordvoerder van die Ministerie van Wet en Orde, genl-maj Leon Mellet, en *Vrye Weekblad*.

Intussen het die Prokureur-generaal van die Witwatersrand, adv Klaus von Lieres, SC, 'n petisie aan die hoofregter van Suid-Afrika gerig waarin hy toestemming vra teen 'n uitspraak van die Randse

Hooggeregshof waarin Von Lieres gelas is om die grootste gedeelte van VWB se regskoste in dié lastergeding te betaal.

Soos in die geval van Neethling en Mellet, word Von Lieres se regskoste ook deur die Staat geborg en volgens berekenings kan die saak ook die belastingbetaler 'n fortuin kos.

VWB betreur die staat se se finansiële ondersteuning aan staatsamptenare om 'n koerant weens laster te dagvaar. Benewens die feit dat dié gedinge die belastingbetaler op die ou end meer as R1 miljoen kan kos, glo VWB dat dit 'n poging van die staat is om VWB finansiël aan bande te lê.

Die berig oor Neethling is reeds in 1989 gepubliseer en dié oor Von Lieres en

Mellet in 1990, maar nog steeds is daar geen einde aan gedingvoering nie. Die feit dat die staat die gedinge finansier, beteken dat die staatsamptenare die hofsake tot op die bitter einde voer.

Neethling het sy hofsak in die Hooggeregshof verloor, sy aansoek tot appèl verloor en is slegs verlot tot appèl toegestaan nadat hy 'n petisie aan die Hoofregter gestuur het. 'n Datum vir die aanhoor van dié appèl in Bloemfontein is nog nie eens bepaal nie. Von Lieres het ook sy aansoek tot appèl verloor en het nou 'n petisie aan die Hoofregter gestuur.

Hoewel VWB dus twee van die sake reeds gewen het, moes hy intussen die hoskoste dra.

Genl Lothar Neethling

DIE MINISTER VAN Wet en Orde, Hernus Kriel, het vandeeweek in die Parlement op antwoord van 'n vraag gesê die staat het reeds R461 633 aan Neethling se regskoste betaal, asook R120 000 aan sekuriteit vir teenkantkoste. Die verdere voorsienbare koste in die saak vir die staat is R233 000, het Kriel gesê.

Kriel het gesê Neethling het skriftelik onderneem om alle koste waarvoor die staat aanspreeklikheid aanvaar het op aanvraag aan die staat te betaal as die staatsprokureur, ná raadpleging met die rekenpligtige beampte, bevind dat hy die dekking verbeur het soos bedoel in die tesourie-instruksies.

Neethling, wat sy lasteraksie teen VWB verloor het nadat die Randse Hooggeregshof bevind het dat hy wel gif aan kapt Dirk Coetzee verskaf het om ANC-lede mee te vergiftig, het verder onderneem om die bedrag in een betaling of in paaiemente terug te betaal.

Kriel het gesê dit is vir die polisie van die allergrootste belang dat sy integriteit te alle tye beskerm moet word. Waar die integriteit van so 'n lid aangetas word wat in só 'n posisie is dat dit die polisie in sy wese mag raak, is dit noodsaaklik dat hy alle moontlike bystand, ook geldelike steun, moet ontvang om hom in staat te stel om die saak deur middel van die howe te laat bereg.

VWB HET REEDS GESÊ dat die kanaal van beregtiging wat beswaarde amptenare behoort te volg, 'n klage by die Mediaraad is. 'n Regsgeding by die Mediaraad is veel goedkoper as 'n hofgeding omdat partye nie regsverteenvoering nodig het nie. VWB het reeds gesê dat hy hom sal berus by 'n beslissing van die Mediaraad, wat byvoorbeeld die koerant kan dwing om 'n verskoning aan te teken.

VWB se regskoste in die regsgeding teen Neethling het byna R1 miljoen beloop. Sy regspan, wat uit twee advokate en 'n prokureursfirma bestaan het, moes na Londen reis om die getuienis van Coetzee aan te hoor en het onder meer getuienis in Zambië en Zimbabwe ingewin.

Bykans dieselfde regspan het vir VWB in die saak teen Von Lieres opgetree, terwyl 'n senior en 'n junior advokaat, in opdrag van 'n prokureursfirma, in die saak teen Mellet gaan optree.

Mellet het 'n regsgeding teen VWB aanhangig gemaak nadat die koerant in 1990 beweer het dat die generaal in kommentaar aan Sondagkoerante die

publiek mislei het. Die dispuut het voortgespruit uit berigte wat VWB oor 'n regse militêre bedreiging gepubliseer het.

WAT DIE MELLET-SAAK BETREF, is dit insiggewend dat die generaal VWB vir laster dagvaar bloot omdat die koerant geskryf het dat hy in kommentaar die publiek mislei het.

VWB het egter in November 1989 - enkele maande voor die beweerde laster - 'n berig onder die opskrif "...en daar boemerang brigadier Leon se foefie" gepubliseer waarin Dirk Coetzee vertel hoe hy Mellet, toe nog 'n joernalis by die *Natal Mercury*, op 'n tog na Swaziland vergesel het.

Tydens dié ekspedisie het die Veiligheidspolisie op die Ermelose gholfbaan skote deur Mellet se wit Volkswagen geskiet om meer "skop" aan die verhaal te gee. Na die tyd het Mellet 'n berig geskryf waarin hy vertel het hoe hy deur "terroriste" aangeval is.

Mellet het dié bewerings ontken, maar nie VWB vir laster gedagvaar nie.

VWB het aansoek gedoen dat die Mellet-saak uitgestel word tot na die Appèlhof se uitspraak in die Neethling-saak. VWB sê die kritiek teen Mellet draai onder meer rondom die openbare belang. Die Appèlhof sal in die Neethling-saak onder meer 'n beslissing oor die openbare belang maak.

Mellet antwoord as volg op die uitstelversoek: "Dit is 'n ope geheim van die verweerders in die Neethling-saak - wat ook die verweerders in hierdie saak is - vanuit bronne buite die Republiek van Suid-Afrika, wat die RSA destyds vyandig gesind was, vir die koste van daardie saak befonds is.

"Die gesindheid van die vermelde skenkers het intussen verander na 'n goedgesinde en konstruktiewe benadering teenoor die RSA in die lig van die hervormingsbeleid van die Staatspresident. Indien die verweerders se sukses of mislukking rakende befondsing die gang van gedingvoering sou bepaal, sal dit ontoelaatbaar wees," sê Mellet.

Dit is onwaar dat VWB se hofsak teen Neethling slegs deur buitelandse geld befonds is. Slegs 'n gedeelte van die gedingvoering is uit die buiteland betaal. Die grootste gedeelte is uit VWB se operasionele fondse gedek.

veilig is, maar die toepassing van wet en orde is die polisie se verantwoordelikheid. Die polisie en weermag beman die afgelope tyd byna elke stasie.

Goed, u is verantwoordelik vir veilige toegang tot stasies. Bykans al die mense wat die afgelope paar dae dood of ernstig beseer is, is aangeval met messe, byle, kapmesse ens. Dié wapens is deur u "veilige" ingange en hekke op die treine gebring...

Passasierstoegang word beheer deur stasies toete maak met 'n muur of lemmetjiesdrade. By 'n paar of een sentrale punt moet alle passasiers 'n stasie betree en ons het 'n hekbediende by daardie punt wat kyk dat elke passasier 'n kaartjie het en of mense aanvaarbaar is om deur te gaan - dit is soos wanneer jy 'n flik gaan kyk. Mense moet darem ook aanvaarbaar lyk vir wanneer hulle op treine klim. Maar hier neem die polisie se taak oor. Hulle is die enigste mense wat wet en orde kan afdwing. Ons hekwaagte is nie bevoeg om mense te deursoek nie.

Dit is dus nie u verantwoordelikheid om mense te deursoek nie?

Die SAP se taak is om wet en orde te handhaaf, ons kan nie hulle funksie oorneem nie. Ons is besig om met die polisie te praat oor 'n eie metro-polisie.

Wanneer gaan dié polisiemag in die lewe groep word?

Om die ou spoorweg-polisie ingelyf te kry by die polisiemag, het drie jaar geneem. Ek sê nie dat dit naastenby so lank gaan vat nie, maar dié dinge kan nie oornag gebeur nie. Ons én die polisie is bewus van die dringendheid van die hele storie. Ons glo dat dit redelik vinnig geïmplementeer kan word.

Hoe lank is redelik vinnig?

Ons praat hopelik hier van 'n paar maande.

Wat presies het u korporasie sedert Oktober verlede jaar, toe die groot aankondiging oor veiligheid op stasies gemaak is, gedoen?

Onthou ons werk in abnormale omstandighede en dinge kan nie oornag gebeur nie. Ons het in Oktober verlede

jaar beloof dat al die Metro-stasies opgegradeer sal word. Van die 370 Metro-stasies is 110 landwyd reeds opgegradeer.

Wat beteken opgradering?

Dit beteken dat daar ligte aangebring is waar dit voorheen donker was, dat banke vir passasiers aangebring is, dat platforms netjies gemaak is, dat dakke reggemaak is.

Wat beteken dit ten opsigte van passasiers se veiligheid?

Ons verskaf ook die geboue vir polisie-aanmeldingskantore. Die korporasie betaal volledig hiervoor. En dan het ons natuurlik ook ons eie veiligheidswagte wat die perseel én die passasiers oppas.

Die korporasie het ook verlede jaar aangekondig dat hulle veiligheids-omheining sal oprig en veiligheidsondersoeke by die deurgangspunte gaan doen. Verlede week is mense van treine afgegooi by Jeppe, New Canada, Braamfontein, Longdale, Ikwezi, Orlando en George Goch stasies. Is al dié stasies, waar treinaanvalle sporadies voorkom, omhein en word veiligheidsondersoeke te alle tye daar gedoen?

Jeppe en Longdale-stasies is nie omhein nie. Die ander stasies is omhein en word 24 uur per dag deur die polisie beman.

En die korporasie se eie veiligheidswagte?

Ek kan nie sê presies hoeveel wagte reeds gekontraakteer is nie, maar dit is net so onder 1 000 mense. Soos die probleme beweeg, so beweeg dié mense ook van stasie tot stasie. Teen 31 Maart 1993 sal al dié stasies beman wees.

Wat se versekering kan u aan pendelaars gee ten opsigte van hul veiligheid?

Ons is uiters begaan oor die situasie en ek weet dit sê nie juis veel nie. Maar dié slagting wat tans aangaan is sinneloos. Ons doen wat ons kan, ons smeek die publiek om saam te werk en vir ons te sê wie die moordenaars op die treine is. Ek verstaan nie hoe, in 'n trek vol mense, daar niemand kan wees om die aanvallers te identifiseer nie. Mense val nie sommer vanself uit treine nie.

Gemengde reaksies op Rushdie

Salman Rushdie, wie se boek *The Satanic Verses* hom 'n doodsvonnis van Moslems besorg het, het dié week onverwags in Washington te voorskyn gekom en die publikasie van die boek in sagteband aangekondig. **MAX DU PREEZ** was daar

Salman Rushdie

WASHINGTON - Salman Rushdie is die mees arrogante mens met die mees opgeblaaide ego wat ek nog ooit ontmoet het. Sels sy vlymskerp brein - en tong - maak nie op daarvoor nie.

Rushdie is in Amerika om die verkope van die sagtebandweergawe van *The Satanic Verses* te bevorder, maar dit is baie duidelik dat hy daarna vry om in die VSA te kom bly. Die sagteband is uitgegee deur 'n konsortium van uitgewers wat uit vrees vir vergelding nie wil sê wie hulle is nie en bloot onder die naam The Consortium gaan.

Rushdie het kom pleit dat die wêreld nie moet vergeet van die prysgeld van 'n miljoen dollar wat die Ajatollah Khomeini drie jaar gelede op sy kop gesit het nie. Dié godsdienstige dekreet, bekend as 'n fatwa, is daarvoor verantwoordelik dat

hy die bes bewaakte man ter wêreld naas miskien president George Bush is.

Sy optrede by die Freedom Forum Dinsdagaand is tot die laaste oomblik geheim gehou. Sels tóe moes die uitgesoekte gaste drie keer deur metaalverklikkers gaan, het polisiehonde eers die gebou uitgeruik, en is niemand in die gehoor toegelaat om op te staan tot hy heeltemal weg was nie. Die paranoia was ongelooflik. Hy is met 'n spesiale Britse regeringsvliegtuig na die VSA gebring.

Mike Wallace, die beroemde aanbieder van CBS se *Sixty Minutes*, was veronderstel om die genooide spreker te wees, maar het toe eintlik net vir Rushdie voorgestel.

Rushdie het 'n gemengde ontvangs gehad. Die meeste Amerikaners by die dinee het sy voete gesoen en hom staande ovasies gegee, maar die kontingent van redakteurs en uitsaaiers uit 39 lande wat ook daar was en waarvan ek 'n lid was, het hul misnoë met sy ongelooflike megalomanie duidelik te kenne gegee.

Die mening onder baie was dat die saak en beginsel ter sprake 'n uiters belangrike een was wat geesdriftig ondersteun behoort te word, maar dat sy arrogansie, obsessie met sy eie belangrikheid en sy gawe vir self-promovering dié saak ondermyn.

RUSHDIE HET WEGGESPRING deur homself te vergelyk met drie ander historiese figure wat weens beweerde godslastering vermoor is: Sokrates, Jesus en Galileo.

Hy sê die Britse regering se geesdrif om hom te bewaak (teen 'n koste van R3 miljoen 'n jaar) is besig om op te droog. Gevra of dit weens politieke oorwegings is, het hy geantwoord: "Ons sal dit met die Britse verkiesing van April agterkom."

Hy het Amerika gevra om "aan boord" te kom met die internasionale veldtog teen die fatwa, sodat "die bisarre internasionale hoofstuk oor *The Satanic Verses* gesluit kan word". Hy het aan die hand van Islam (hy self is uit 'n Moslem-familie in Indië gebore) verduidelik dat Khomeini se fatwa ongeldig is.

Die fatwa het al tot gevolg gehad dat die Japannese vertaler van die boek vermoor en die Italiaanse vertaler ernstig gewond is. In Desember 1990 het Rushdie aangekondig dat hy weer 'n aktiewe Moslem is en dat publikasie van die boek opgeskort word. Dit het egter geen indruk op die Moslem-fundamentaliste gemaak nie - en dié week sê Rushdie hy is nou verder van Islam af as ooit tevore.

Hy sê hy is nie soseer bang vir individuele Moslem-heethoofde nie, maar wel vir internasionale terrorisme met gevorderde wapentuig en groot begrotings. Die eensame lewe in bewaking - hy bly soms net 'n dag of twee in een plek - het sy tol geëis. Dit het hom reeds sy huwelik gekos en hy vind dit onmoontlik om weer te skryf.

Rushdie sê hy het geweet hy gaan 'n sterk reaksie ontlok toe hy die boek geskryf het wat die profeet Mohammed sonder veel respek behandel. "Ek het gedink dit sou 'n debat ontketen en miskien moddergooiery, maar nie dat die wêreld op my sou ineenstort nie."

HY IS TROTS OP sy boek, sê Rushdie. Dit was noodsaaklik dat dit in slapband moes uitkom, sodat dit vir die nageslagte bewaar kan bly. Hy is hartseer dat lande soos Indië en Suid-Afrika dit verbied het voordat die boek nog daar beskikbaar was. Hy glo bittermin van sy kritici het ooit die teks gelees.

'n Rus wat redakteur van *Isvestia* was en nou 'n professor in Amerika is, het Rushdie ná sy toespraak skerp gekritiseer. Hy sê Rushdie ly aan 'n grootheidswaan deur homself met Jesus en Galileo te vergelyk. Hy steun die beginsel dat dié soort sensuur en internasionale terreur met mag teengestaan moet word, maar hy meen dat Rushdie eerder as simbool en voorspraakmaker vir duisende skrywers en joernaliste in die voormalige Sowjet-Unie, Oos-Europa en elders moet optree wat deur die jare vermoor en aangehou is en word. Die professor sê die Ajatollah Khomeini is "kinderspeletjies" teen tiranne soos Stalin, en dit doen die saak geen goed dat Rushdie maak asof hy die enigste vervolgte ter wêreld is en dan boonop miljoene daaruit wil maak nie.

Rushdie het skerp hierop gereageer en gesê hy vind dit uiters vreemd dat hy van alle mense homself moet verdedig.

SAMA: Union or con-shop?

The South African Musicians' Alliance (SAMA) is to hold its first Annual General Meeting since its formation eight years ago. Observers believe the meeting could lead to the union's first ever democratic election. **SIPHO JACOBS** of the Black Image Syndicate investigates

THE FORTHCOMING SAMA Annual General Meeting next Thursday should be a topical issue among local musicians. But the get together has received little publicity and even less attention from its once powerful membership. Instead, accusations and counter-accusations are raging, a situation which could ruin the good intentions of the yet to be chosen executive.

Among the thorny issues likely to be raised by members and observers during the AGM is the direction in which the union's leaders have taken it since its formation. In its eight years of existence SAMA has had three appointed presidents - vocalist and cabaret singer Mara Louw, then former United Democratic Front campaigner Jabu Ngwenya and current president, jazz bassist Victor Ntoni.

Louw's short-lived presidency ended when her qualifications to lead the union were questioned. She later resigned to pursue her career as a singer. Louw was replaced by Jabulani Ngwenya, who led the union until January this year when he was ousted amid accusations of "underhanded" involvement with the music industry.

The final blow for Ngwenya's leadership came shortly after the start of Paul Simon's controversial *Born at the Right Time* tour. Ngwenya and his "side-kick" Charles Mabaso resigned following allegations that they were "working against the interests of SAMA" and of "running the union single-handedly without consultation" with members and the executive.

THE SIMMERING DISCONTENT within SAMA is as old as the union itself, but the union remained untouched by the media for fear of embarrassing the South African music industry in the international arena.

Enthusiastic musicians who expected SAMA to act as their "watch-dog" to prevent exploitation by the music industry, were disheartened by what they claimed was "an unconstitutional appointment of certain artists to executive positions".

Some members refused to acknowledge certain executive appointments, claiming that they were prompted and backed by recording companies without the mandate of the rank-and-file membership.

Among the opponents was Ntoni, who rallied support from disillusioned members within SAMA as well as from related bodies in Natal (MOJA) and the Cape (MAPP) to oppose Ngwenya's presidency. The claim was that SAMA's executive was acting "unconstitutionally" and "undemocratically".

This led to a bitter verbal confrontation between Ntoni, Ngwenya and poet Mzwakhe Mbuli, accusing Ntoni of "sowing seeds of division" in the union. By late last year, Ntoni, who served on the executive under Ngwenya, managed to rally the support of *Mbaqanga* and other traditional bands to force Ngwenya and Mabaso to resign. No official statement giving reasons for their sudden and mysterious resignation has been issued.

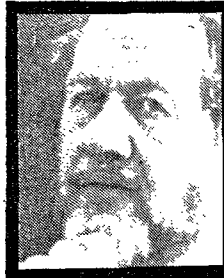
SAMA's internal battles were overshadowed by Azayo, Azapo and the PAC's media antics during the Paul Simon tour, but Simon was nevertheless pressured into pledging a percentage of his earnings to SAMA.

SINCE JANUARY SAMA has been led by Ntoni, assisted by pianist Rashid Lanie. The rest of the executive consists of Johnny Clegg, Siphon Mabuse, Jennifer Ferguson, Ray Phiri, Alan Lazar, Condry Ziqubu, Surendran Reddy, Alec Khaoli and Yvonne Chaka Chaka.

Questions on the lips of SAMA members are:

- To what extent was SAMA involved in the Paul Simon tour?
- Why were Jabu Ngwenya and Charles Mabaso dismissed?
- Was the decision taken with the full knowledge and approval of the SAMA membership?
- What is SAMA's official membership?
- What is the position regarding elections?
- How often does SAMA hold its meetings with members?
- How are SAMA funds controlled and distributed?
- What is SAMA's stance regarding affiliation to political organisations?
- How was the present executive appointed?
- What happened to the R100 000 pledged by Paul Simon?

oor op die grond

suiwering van die gees

STAATSPRESIDENT FW DE KLERK verdien 'n ongekwalifiseerde gelukwensing met een baie belangrike aspek van sy onlangse referendum-veldtog. Dit is die onverskrokke wyse waarop hy op al sy vergaderings kaalkop, sonder omweg te skram van sy gehoor, eerlik uitgespel het dat enige nuwe politieke bedeling slegs kan slaag as dit op die beginsels van geregtigheid en billikheid gebou word.

Daarmee saam het hy dit ewe duidelik gemaak dat apartheid, wat volgens hom met die opregste bedoelings ingestel is, totaal misluk het. "Dit het misluk omdat dit uiteindelik slegs op rassisme gebou was. Dit beteken dus dit was gebou op ongeregtheid en dis verkeerd," het hy beklemtoon.

So ook sonder verdoeseling van die werklikhede of wegskram of versagting van sekere aspekte, het hy sy gehore in Kroonstad, Welkom, Pretoria, Nylstroom uitgedaag om te erken dat 26 miljoen swartmense nie weggedink gaan word nie, en dat hulle ook nie verewig "ja baas" sal sê nie.

De Klerk en sy ministers het in die skrale drie weke van die referendum-veldtog meer gedoen om blankes voor te berei op wat kom, as in die 25 maande sedert 2 Februarie 1990.

'n Mens kon aanvoel De Klerk is emosioneel 'n veranderde man, dat die implikasies van sy geskiedkundige besluite wat waarskynlik klinies, intellektueel en onemosioneel geneem is, nou deel van sy openbare persoonlikheid geword het.

Hoewel dit nie in soveel woorde gesê is nie, het De Klerk se optredes baie naby aan erkenning van skuld - soos deur Leon Wessels gedoen - gekom.

Daarom kan ek hoegenaamd nie met my goeie vriend Sampie Terreblanche saamstem dat die referendum 'n "teater van die absurde" was nie. Die optrede van die blanke politici en die ongelooflike reaksie van die blankes in 'n 85 persent-stemming, beteken in wese dat dit 'n openbare suiwering van die gees was, die oopsny van 'n politieke sweer.

Verguisde Fagan afgestof

MAAR die wyse waarop De Klerk die digter en gewese hoofregter Henry Fagan se gedig verlede Woensdag op die trappe van Tuynhuys aangehaal het, wys eweneens ook hoe moeilik dit vir hom is om finaal die geestelike apartheidskettings van die verlede af te werp en om onbevange 'n nie-rassige Suid-Afrika met al die konsekwensies te aanvaar.

(Terloops, Fagan is ook een van vele verguisde Afrikaners, waaraan ook die FW de Klerk-geslag vandag in die parlement in hul tyd meegedoen het.

Die rede daarvoor was die Fagan-verslag van 1947 wat bevind het die "stedelike naturel" was permanent daar gevestig, en moes politieke regte ontvang.

Daarby het Fagan dit in 1961 gewaag om in 'n algemene verkiesing die Nasionale Unie Party, bestaande uit verligte anti-apartheidsrebellie, te lei teen die openbare god Hendrik Verwoerd wat blindelings deur dieselfde huidige NP-leiers verafgod is.)

De Klerk het in sy roerende rede dele uit 'n Fagan-gedig aangehaal waarin na samewerking tussen blankes, Sotho's, Zoeloes en Xhosas verwys word. Pragtig.

Maar De Klerk noem nie dat dit eintlik 'n verwerking van die gewyde lied Nkosi Sikelel' iAfrika is nie. Trouens, sou hy die volle ontroerende vers voorgelees het, sou die impak soveel groter gewees het, en miljoene swartmense - tereg nog uiters sinies oor sy planne - sou sy situasie beter begryp het. Die volle vers lui:

From lips of thousands swells the music, Ah!
I close my eyes, and like a seraph choir
I hear those voices that my soul inspire:
"Nkosi sikeleli-Afrika."

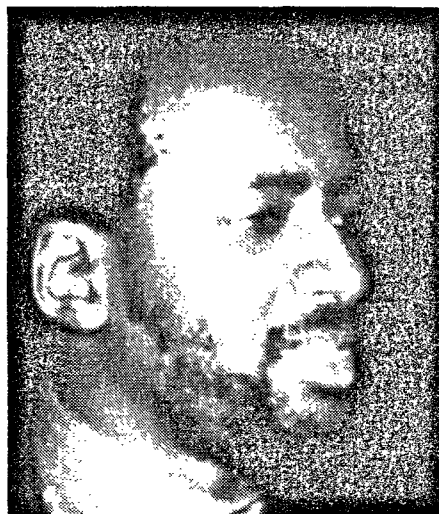
For Africa we crave Thy blessing, Lord.
I look and lo! the Zulu thousands stand,
Xhosa, Shangaan and Sotho hand in hand,
And I, a White man - bound in one great cord.
We many races seek the one reward.
Blessing on one dear home, one fatherland;
Rooted and grounded here at Thy command,
By one and all Thy blessing be implored!
We many raise one song, one "gloria" -
"Nkosi sikeleli-Afrika."

Hoekom laat hy die verwysings na "Nkosi Sikelel' iAfrika" aan die begin en einde heeltemal weg? Dié lied, aan die einde van die vorige eeu deur 'n swartman geskryf te midde van die ergste rasse-onderdrukking, praat van samewerking, God en Hoop. Dis 'n skril teenstelling met alle Afrikaanse liedere van dié aard wat seksioneel, pro-Afrikaans, die ander 26 miljoen uitsluit; deel van 'n kultuur wat die NP-regering 'n prioriteit gemaak het om tot elke prys te beskerm.

Die Staatspresident sal nooit werklik die Rubicon na 'n nuwe Suid-Afrika kan oorsteek voordat hy bereid is om dié lied en sy woorde ook volkome deel van sy politieke menswees te maak nie. Want ondanks 'n eeu van verdrukking, met sy erkenning van 'n Hoër Hand, bevat dié lied die credo en waardes van ons nuwe Suid-Afrika.

Dis jammer dat FW de Klerk in die uur van sy verdiende grootste triomf, daarvan teruggedeins het. Kom gooi af die laaste oorblyfsels van negatiewe verstandheid.

SAUK oningelig

Pallo Jordan

Mariëtta Kruger

JAKKALS verander van haar, maar nie van vel nie. Die flagrante politieke manipulasie en openlike dienstigheid deur die SAUK aan die NP-regering op Maandag en Dinsdag dié week het 'n mens weer aan die woorde van dié ou idioom laat dink.

Want kyk net hoe speel die televisie- en radioprogramme saam in die huidige propagandaveldtog van die NP-regering oor die ontbinding van MK. Die SAUK volg in die spoor van die *Sunday Times*, die jarelange regeringshandperd, verlede Sondag, om op Maandag- en Dinsdagoggend die kwessie van MK tot die hoofnuus te verhef.

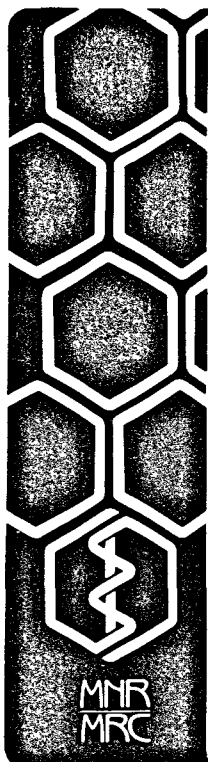
Dit terwyl die hoofnuus op Maandag, volgens alle basiese joernalistieke standaarde, die regering se voorstelle vir 'n tussentydse regering was.

Dan kom Mariëtta Kruger ingetrippeel op *Agenda* Maandagaand om ook in die MK-koor te sing. Halfpad deur haar ondervraery van Pallo Jordan van die ANC begin sy hom skielik uitvra oor MK as struikelblok tot 'n ooreenkoms by Kodesa oor 'n tussentydse regering. Pallo vryf die vloer met Kruger, wat kennelik nie behoorlik ingelig is nie.

Sy en ander SAUK-lede het duidelik die NP-retoriek oor MK gesluk, klakkeloos as feite aanvaar wat hulle gevoer is, en nie besef dat dit 'n rookskerm in regering-toegewings oor die tussentydse regering was nie.

'n ANC-man vertel hoe verstom sekere SAUK-personeel was toe hulle privaat oor die saak ingelig is, en hulle besef het dat daar geensins sprake van 'n dispuut was nie. Trouens, op die ANC-perskonferensie Maandag het hulle, en ook ministers in die wandelgange, dit duidelik gestel dat die ANC en die regering op die punt staan om tot 'n ooreenkoms oor die saak te kom.

Vanwaar die SAUK se behepthed met 'n krisis?

Assistant Epidemiologist (Cape Town)

The MRC (Medical Research Council) strives to create a healthier future for all the inhabitants of our country by means of research.

The Centre for Epidemiological Research in Southern Africa requires a person to work under the supervision of a senior epidemiologist on a wide range of MRC supported health systems research and evaluation projects.

Applicants must have an interest and/or training in epidemiology, with a social sciences, health sciences or other degree at honours or masters level. Willingness to work with multidisciplinary teams and to study epidemiology is essential, as is the ability to interact with community-based organisations and government health services.

The successful candidate can look forward to an attractive, negotiable remuneration package and a stimulating working environment.

Application forms and further details are available from Wynda van Eysen, CERSA, Cape Town at (021) 932-0311. Written applications may be forwarded to her at the Medical Research Council, PO Box 19070, Tygerberg 7505 or fax number (021) 933-1790. Closing date for applications: 30 April 1992.

Shaping a healthy future

PAC: so relevant soos die HNP?

Hoewel niemand seker is oor die ledetal van die Pan Africanist Congress (PAC) of die sterkte van sy militêre vleuel (Apla) nie, is daar aanduidings dat dié organisasie besig is om groter te word, veral onder die jeug. **PEARLIE JOUBERT** doen verslag

SBL SE BESTUURS- ONTWIKKELINGSPROGRAM. VOEG DINAMIESE IDEES BY TRADISIONELE WERKSMETODES.

Die Unisa Nagraadse Skool vir Bedryfsleiding bied u die geleentheid om te registreer vir die 18de Bestuursontwikkelingsprogram (BOP) wat op 1 Julie 1992 begin.

Die program is daarop gemik om professionele middelbestuurders oor die hele spektrum van bestuursfunksies te ontwikkel. Sodoende sal persoonlike sowel as professionele vooruitgang en groei bevorder word, sodat individue sowel as hulle organisasies daarby baat.

Wie aansoek kan doen

Individue met:

- Minimum 3 jaar bestuurservaring
- Funksionele bestuursposisies wat deur hul organisasies vir vordering geïdentifiseer is

- 'n Senior Sertifikaat of 'n gelykwaardige kwalifikasie is 'n vereiste

7 Programkeuses

Die BOP bied 7 keuserigtings, ontwerp vir die behoeftes van individue in verskillende posisies in die handel en nywerheid.

- **ALGEMENE BESTUUR:** Die ontwikkeling van 'n grondige begrip van die funksies van 'n organisasie
- **FINANSIËLE BESTUUR:** Gemik op diegene met praktiese finansiële ervaring, wat graag meer kennis en begrip wil in-

win met die oog op bestuur in 'n finansiële omgewing.

- **BEMARKINGSBESTUUR:** Verken die bemarkingsmodel, met die klem op verbruikersgedrag, marknavorsing en algemene bestuur.
- **MENSLIKE HULPBRONNEBESTUUR:** Hoe om werknemers te verstaan en hulle doeltreffendheid

en produktiwiteit te beïnvloed. 'n Algemene inleiding tot arbeidsbetrokkinge.

- **MYNBESTUUR:** Begrip van die bestuursfunksies wat verband hou met alle fasette van die mynbedryf.
- **BEDRYFS- EN PRODUKTIWITEITSBESTUUR:**

Daarop gemik om die algemene produktiwiteitsvlakke van 'n organisasie binne 'n bestuurskonteks te verhoog.

- **PROJEKBESTUUR:**

Begrip van die bestuur van projekte: tyd, koste en spesifikasies.

Algemene inligting en navrae

- Praktiese leertegnieke soos wisselwerkende groepstudiemetodes, afstandonderrig en studieskole is kenmerke van die BOP.
- Die program duur 12 maande.
- Vir nadere besonderhede en registrasie-navrae, skakel Deanna Vogét asseblief by 012-322 6777 (Faks 012-320 0421). Of skryf aan: Die Mededirekteur: BOP, SBL Unisa, Posbus 392, Pretoria 0001. **SLUITINGSDATUM VIR REGISTRASIE: 30 APRIL 1992**

SBL

NAGRAADSE SKOOL
VIR BEDRYFSLEIDING

UNIVERSITEIT
VAN SUID-AFRIKA

LEIERSKAP IN DIE PRAKTYK

DAT

die Pan Africanist Congress (PAC) 'n rol te speel het in die toekomstige Suid-Afrika, lyk na 'n uitgemaakte saak - selfs die ANC meen so.

Hoewel daar tydens die Paul Simon-konsert net 'n paar PAC-lede betoog het en die PAC se vergaderings swak bygewoon word, wys onlangse meningspeilings dat dié organisasie besig is om te groei.

Daar bestaan egter nie konsensus oor die ledetal en grootte van die PAC nie. 'n Senior PAC-lid skat die ledetal op "maksimum" 200 000 terwyl die PAC se sekretaris vir kultuur, Fitzroy Ngcukana, meen die PAC het drie miljoen ingeskrewe lede.

Die onlangse Markinor-meningspeiling (wat nie deur die PAC as verteenwoordigend aanvaar word nie) het aangetoon dat die PAC ongeveer vyf persent steun onder die 16 miljoen potensiele stemgeregtigdes in die land geniet - ongeveer 800 000 mense. Dié meningspeiling het ook gewys Clarence Makwetu, die president van die PAC, is die derde gewildste nasionale leier en die PAC is dié politieke organisasie wat die vinnigste groei - 27 persent. Prof Hennie Kotze van die Universiteit van Stellenbosch het verlede jaar bevind die PAC het 'n groei-syfer van ongeveer 26 persent. Die militêre leier van Transkei, genl Bantu Holomisa, het ook onlangs gesê die PAC geniet ongeveer 15 persent steun in sy land.

HOEWEL DIE PAC DEUR sowel die VVO as die Organisasie vir Eenheid in Afrika (OEA) as een van die amptelike bevrydingsbewegings van Suid-Afrika erken word, was dié organisasie voortdurend in die skadu van die ANC en het dit nooit enige noemenswaardige politieke rol gespeel nie. Maar dit wil voorkom of die PAC sedert sy wettiging saam met die ANC in 1990 sterker geword het deur veral te fokus op militante swart jeugdige wat ontevrede en ongeduldig is met die vordering wat deur die ANC tydens onderhandelings in Kodesa gemaak word.

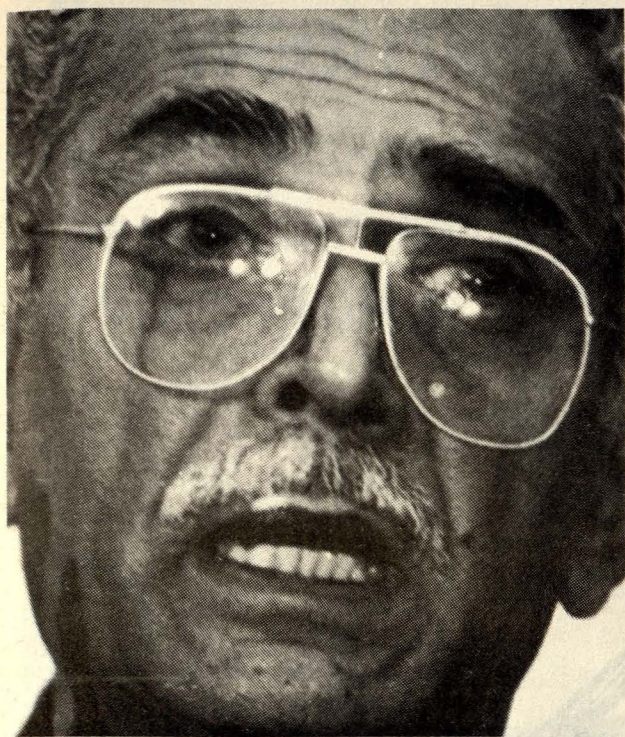
Die voorsitter van die Workerist Organisation for Socialist Action (Wosa), dr Neville Alexander, sê die PAC is gewis besig om te groei omdat dit 'n "radikale nasionalistiese organisasie is" terwyl die ANC die "liberale" geword het wat bereid is om kompromieë en aanpassings te maak.

"Daarom is veral swart jeugdige sterk onder die indruk dat die PAC die aspirasies van veral swartmense beter verteenwoordig as die ANC," sê Alexander. Hy meen ook dat die ondersteuning wat die PAC onder die jeug geniet "heeltemal verstaanbaar is as mens in ag neem dat die jeug meer militant is, dat groot getalle jeugdige werkloos is en geen ekonomiese en sosiale toekoms vir hulself onderhandel sien deur Kodesa nie," sê Alexander.

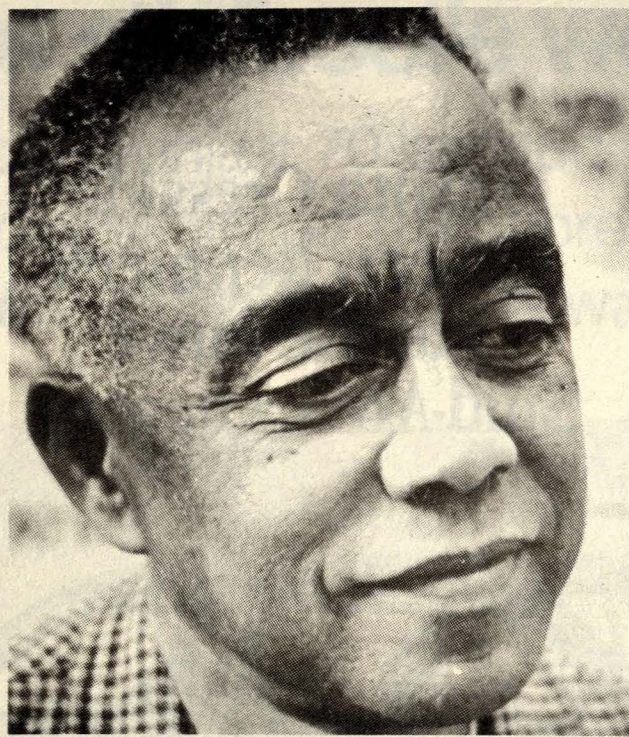
'n Senior PAC-lid, wat naamloos wil bly, stem hiermee saam en sê die jeug raak al hoe ongeduldiger en sal daarom eerder by die PAC as die ANC aansluit omdat die PAC na 'n revolusionêre bevrydingsbeweging lyk: "Die meeste swartmense se ekonomiese en sosiale omstandighede het geensins verander sedert 2 Februarie 1990 nie - hulle het steeds nie huise nie, die onderwys het nie verbeter nie en die geweld sleep voort en het selfs toegeneem. Dit is dié mense wat nou geneig sal wees om na die PAC oor te loop juis omdat die PAC na die bevrydingsbeweging lyk," sê dié PAC-lid van die Wes-Kaap.

EEN VAN DIE GROOTSTE probleme wat die PAC en Azapo ondervind, is dat dit op die oog af lyk of beide organisasies "identiteitsgegrond" is: Met slogans soos "One Settler, One Bullet" is die kans skraal dat witmense by die PAC sal aansluit - dit is egter ironies dat die PAC die eerste organisasie was wat 'n blanke as diplomaat in die buiteland aangestel het.

Potensiele lede, wit én swart, is sterk onder die indruk dat hulle net lede kan word indien hulle hulself met die organisasie identifiseer. "Dit is soos Inkatha - dit lyk of identiteit en selfs etnisiteit 'n sterk rol

Barney Desai... "PAC was nog altyd, en is steeds gegrond op nie-rassigheid en demokrasie..." (Foto: Cedric Nunn)

Neville Alexander

speel, terwyl dié organisasie in die openbaar juis op sy nie-rassigheid konsentreer," sê 'n PAC-organiseerder van die Oos-Rand.

In reaksie hierop sê die PAC se sekretaris van Publisiteit en Inligting, Barney Desai, dat die PAC se programme van aksie en beleid "nog altyd en steeds gegrond is op nie-rassigheid en demokrasie".

Alexander sê dié verskynsel geld nie net die PAC nie. "Elke groot en belangrike politieke organisasie in Suid-Afrika sê deesdae hulle is nie-rassig, maar op 'n grassroots-vlak maak organisasies, ook die PAC, toegewings aan Afrikanisme - wat pro-swart en nie noodwendig anti-wit is nie," sê hy. "Dit is onvermydelik vir 'n nasionalistiese organisasie, maar onaanvaarbaar."

Dit is as gevolg van dié ambivalensie, sê Alexander, dat hy nie lid van die PAC is nie.

Die PAC sukkel ook met befondsing, en volgens 'n PAC-woordvoerder is dit een van die redes waarom die PAC nie busvragte mense na byeenkomste kan aanry soos die ANC nie, en dit gevolglik lyk of die PAC nie baie sterk is nie. "Die hele wêreld wil hê daar moet 'n onderhandelde oplossing vir Suid-Afrika gevind word. Maar die PAC en Azapo weier om aan Kodesa deel te neem. Daarom kry hulle nie juis meer oorsese geld nie," sê die woordvoerder.

Verlede jaar is 'n senior PAC-lid skuldig bevind aan dwelmsmokkelary in Zimbabwe. Tydens die hofsak het hy getuig dat die winste van die smokkelary aan die PAC gegaan het.

PAC-LEDE EN SELFS die ANC dink daar is 'n toekomstige vir die PAC in 'n toekomstige nuwe Suid-Afrika. "Die konsep van Afrikanisme behoort in 'n toekomstige bestel ingeskryf te word omdat swart- en witmense steeds 'n baas-klaas-mentaliteit het. Maar Afrikanisme gaan nie net oor minderwaardigheid nie. Dit gaan ook oor die ontslae raak van kolonialisme en die houvas en arrogansie wat die sogenaamde eerste wêreld op Afrika het.

"Dis ironies dat dit juis FW de Klerk is wat tot dusver die sterkste beklemtoon het dat Afrikaner hulle eie probleme moet oplos en (veral) ekonomies saam moet staan. Dié konsep behoort egter aan die Afrikaniste en dit is veral hul teenstand teen kapitalisme en imperialisme wat die samebindende faktor is," sê 'n PAC-woordvoerder van die Wes-Kaap.

Bykans die hele ANC-leierskap het hul eerste politieke skoling in swartbewussingsorganisasies gehad. Terror Lekota, 'n

lid van die ANC se nasionale uitvoerende komitee, sê byna die hele ANC-leierskap is aanvanklik deur dié organisasies (PAC en Azapo) polities geskool. "Dit het 'n belangrike rol in die politieke skoling gespeel. In dié opsig is die swartbewussingsideologie noodsaaklik en belangrik. Maar dan moet 'n mens polities grootword en realistiese politiek begin bedryf. Dit is omdat daar nog so 'n groot verskil tussen werklikheid en ideologie by die meeste PAC-lede en leierskap is, dat die organisasie nie groter is en 'n belangriker rol speel nie."

SOMMIGE PAC-LEDE STEM hiermee saam: "My hart lê by die PAC, maar as ek na die stembus moet gaan, dan stem ek vir die ANC. Die PAC het geen idee waarom internasionale politiek en ontwikkeling gaan nie. Hulle het nie een enkele politieke-strategiese breinsel nie," sê 'n senior PAC-leier van die Wes-Kaap.

Vandag bestaan die leierskap van die PAC hoofsaaklik uit intellektuele en die ledetal uit militante jeugdiges. Die gemiddelde ouderdom van die meeste PAC-lede is tussen 17 en 35 jaar.

Ongeveer 60 persent van al die

swartmense is jonger as 24 en Desai sê "meer en meer swart jeugdiges sluit hulle by die PAC aan omdat dié mense die PAC as die militante verteenwoordiger van die onderdrukte massas beskou".

"Dié mense is ontevrede met die kompromieë wat aangegaan word met die regime wat net in die voortbestaan van wit voorregte belang stel," sê Desai.

"Ons jeug is ingeloopt met onderwys, werksgelentehede en 'n behoorlike toekoms. Hulle sal die organisasie volg wat hul griewe verteenwoordig en ernstig opneem - en daardie organisasie is die PAC," sê Desai.

'n Senior lid van die ANC se Uitvoerende Komitee meen egter die PAC hou nie 'n bedreiging vir die ANC in ten opsigte van die jeug nie. "Ons kan net na die getalle kyk - dit spreek vanself dat die PAC geen bedreiging vir die ANC inhou as dit by die jeug kom nie. Die PAC loop die groot gevaar om so relevant soos die HNP te wees," sê hy.

PAC-leiers spreek hulself openlik uit oor hul wen-die-militante-jeug-veldtogte: "Ons ledetal bestaan veral uit daardie jeugdiges wat weet hoeveel vriende en familie na die 1976-opstande die land verlaat het. Met die wettiging van die ANC en PAC was daar geen helde wat teruggekeer het nie. Daar was nie vlaghysing-seremonies waar die Oranje, Blanje, Blou gestryk is nie. Bevryding word in bietjies aan die swartmense gegee deur middel van onderhandelinge wat noodwendig kompromieë beteken. Dit is veral die jeug wat ongeduldig is en vatbaar is vir die militantheid van die PAC," sê Ngcukana.

onsekerheid oor apla se trefkrag

SENIOR ANC-lede meen die PAC en sy militêre vleuel, Apla, is so belangrik en sterk soos die Herstigte Nasionale Party; 'n senior polisie-offisier sê Apla se militêre bedrywighede is beperk tot tref-en-trap-speletjies; navorsers meen Apla kan nie meer as 600 soldate sterk wees nie; en dit wil voorkom of die PAC se leiers self ook nie goed ingelig is oor Apla se aktiwiteite nie.

Die afgelope paar maande het Apla vir die eerste keer in baie jare weer in die kollig verskyn deur verantwoordelikheid vir verskeie moorde en aanvalle op polisiemanne te aanvaar.

Verlede jaar is 145 polisiemanne vermoor en 'n persoon genaamd Carlson Zimbiri het by verskeie geleenthede koerante gebel en gesê Apla het van die polisiemanne vermoor en doodgeskiet.

'n Polisie-woordvoerder wat nou betrokke is by die ondersoek na Apla se aansprake oor die moorde op polisiemanne, het aan VWB gesê Apla het nie 'n "behoorlike en doeltreffende ondergrondse struktuur wat gewapende en terreur-aanslae kan koördineer nie. Die PAC het te make met 'n swak gevestigde infrastruktuur op nasionale, streek- en plaaslike vlak, terwyl daar 'n groot gebrek aan kundigheid bestaan.

"Dit wil voorkom of die PAC/Apla vir propaganda-doeleindes en om die organisasie se aansien in eie en militante geleedere te verhoog, hulself aanspreeklikheid toeëien," het die woordvoerder gesê.

'N APLA-LID VAN DIE Oos-Rand het in 'n onderhoud met VWB gesê Apla as sulks is "heel moontlik" nie verantwoordelik vir die moorde op polisiemanne nie, maar wel die "Watchdogs of the Revolution" - 'n groep PAC- en Apla-lede wat

verlede jaar weggebreek het van die PAC weens dié organisasie se teenwoordigheid in die Patriotiese Front (PF). Dié organisasie is veral aktief in Kathlehong aan die Oos-Rand. Volgens PAC-lede is 'n senior vakbond-organiseerder aan die hoof van dié groep.

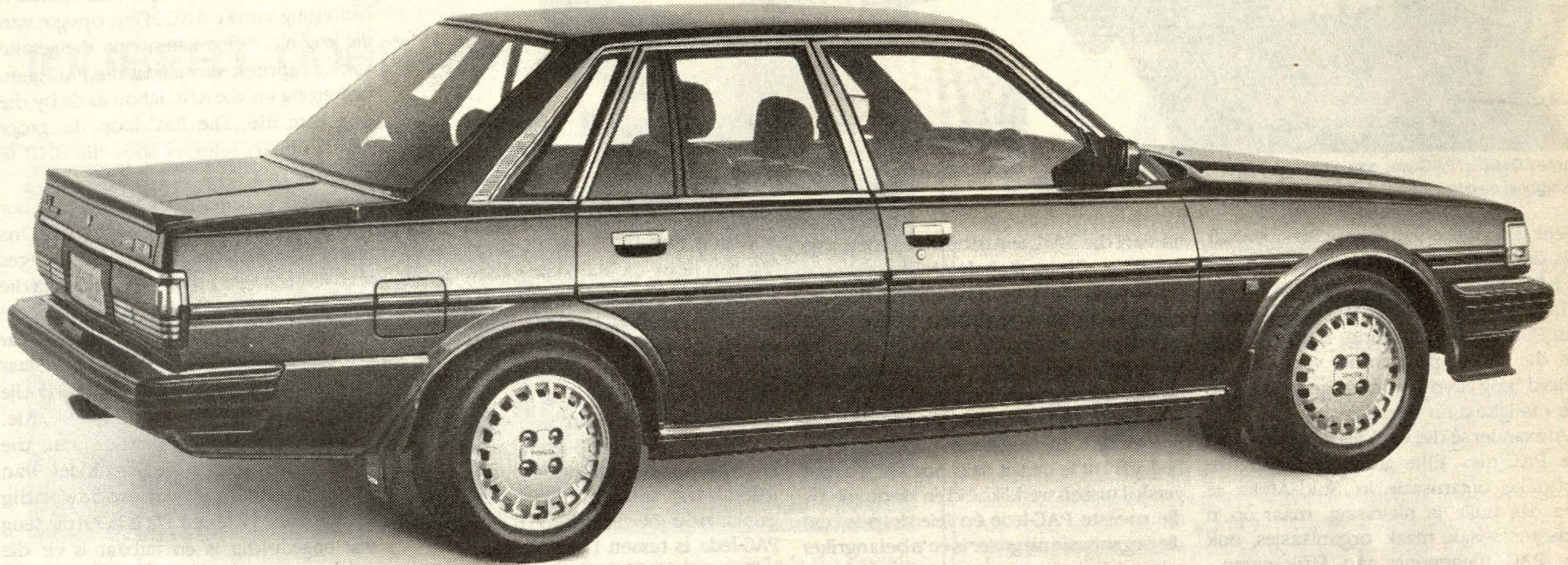
"Die Watchdogs bestaan uit 'n klein groepie, maar hulle is onbuigsame revolusionêre. Die PF was die PAC se kans om 'n respektable plek in die Suid-Afrikaanse politiek in te neem, maar 'n klein groepie PAC- en Apla-lede het gesê die PAC, deur hul deelname aan die PF, assosieer hulself met die liberale, wit, bourgeoisie kapitaliste. Indien die PAC en Apla hoegenaamd deel het aan dié moorde, is dit heel moontlik die Watchdogs wat daaragter sit," het die Apla-lid gesê.

Dié man het ook gesê die skeuring met die Watchdogs het aanleiding gegee tot 'n nuwe PAC-slagspreuk: "One Intellectual, One Bullet", wat glo veral verwys na die PAC-leierskap soos die vise-president Dikgang Moseneke, Barney Desai en die president Clarence Makwetu.

APLA BESKIK, VOLGENS ingeligte bronne, oor nie meer as 1 500 man nie, en funksioneer volgens die polisie op 'n selsisteem wat bestaan uit drie tot ses lede per sel. "Organisatories is die PAC swak, en dit word ook in Apla se tref-en-trap-bedrywighede weerspieël," sê 'n polisiewoordvoerder.

Hy sê egter die polisie het beslis bewyse dat Apla- en PAC-lede buitelandse opleiding, veral in Afrika, ontvang om misdaad "soos gewapende roof" uit te voer. Volgens hom is die PAC moontlik by dié soort bedrywighede betrokke omdat die organisasie finansiële swak is.

Toyota Cressida het een kenmerk wat die nuwe Suid-Afrika begeer.

Ekonomiese klimaatbeheer.

In hierdie ekonomiese klimaat bly mens bo wanneer jy beheer het oor hoeveel motor jy vir jou geld kry.

Voorloper topverkoper vir 9 jaar.*

Tussen 1982 en 1991 is meer Cressidas as alle ander mediumgrootte passasiersmotors in Suid-Afrika verkoop.

Die Cressida reeks.

Kies jy die kragtige 3.0i en sy beproefde 3 liter multiklepenjin met brandstofinspuiting, kry jy op die koop toe: luukse leerafwerking, lugversorging, elektriese vensters, sentrale sluitstelsel, kragstuur en 'n stereostelsel. Of dalk het jy die ekstra ruimte van die

Cressida stasiewa nodig. Wat ook al jou keuse, dis in die kol. Gesels sommer gou met jou handelaar.

Pryenswaardige beste Naverkoopdiens.

Jy kry Toyota betroubaarheid en die opsie van 'n verlengde een-, twee- of driejaarwaarborg. Dan het onafhank-

like navorsing bewys dat Toyota die beste naverkoopdiens bied. Werklik gerusstellend om te weet.

Alles loop reg, altyd reg

TOYOTA
C R E S S I D A

Die Cressida reeks: 2,0 liter GS en GSE; 2,4 liter GL en GLE, sedan en stasiewa; 2,0 liter 24-klep dubbelbonokas GLi-6 en GLi-6 Executive; 3,0 liter 24-klep dubbelbonokas GLS en 3.0i.

die weermag se stiefboetie word 70

Die Suid-Afrikaanse Vloot is vanjaar 70 jaar oud. 'n Groep mediamense is as deel van die verjaardagviering op 'n uitgebreide Vloot-toer geneem. **INA VAN DER LINDE**, 'n militêre analfabeet, vertel wat sy wys kon word

DAAR'S 'n hardnekkige grappie oor die SA Vloot wat die rondte doen: Weens gebrek aan 'n slagskip wat as vlagskip kan dien, is die hoofkwartier van die Vloot in Pretoria tot vlagskip gedoop. Die SAS Pretoria.

In die Vloot word die grappie nie waardeer nie, moontlik omdat dit te na aan die been sny. Dit is algemene kennis dat die Vloot nou reeds vir jare die stiefboetie van die Weermag is. Verlede jaar het die Vloot maar sowat 8,7 persent van die Verdedigingsbegroting ontvang. Dit is aansienlik minder as die byna 50 persent (R4,38 biljoen) wat vir die sogenaamde Spesiale Verdedigingsrekening gaan, dieselfde fonds waaruit die BSB befonds is en wat gebruik word vir die aankoop van wapens en elektroniese toerusting.

SAS, vind ek uit na etlike wilde bespiegeling, staan vir SA Skip. Nie vir SA Seediens (dit was die eerste naam vir die Vloot van 1922-1934) nie. Ook nie vir SA Seemag nie (die naam vir die Vloot van 1942-1948). Dis 'n Britse erfenis wat afkomstig is van die titel: His Majesty's South African Ship.

Die feit dat opleidingsbasisse op land, soos SAS Saldanha, of SAS Rand (Johannesburg, waar ek u kan verseker nie 'n see is nie), of SAS Hugo Bierman, 'n gebou op Simonstad wat dien as duikbootbasis, tot 'n "skip" gedoop word, is 'n logika wat by my verbygaan.

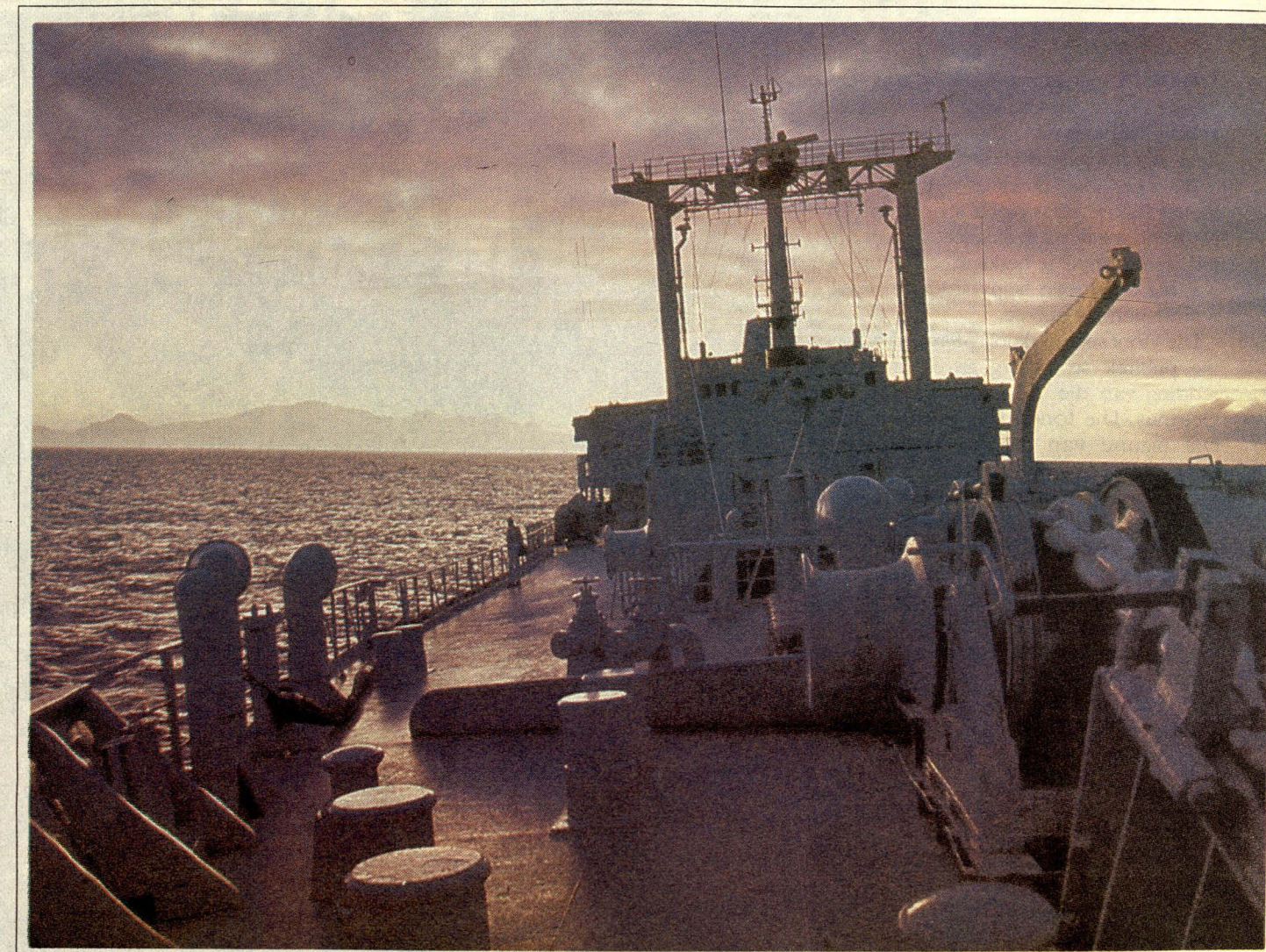
Die verklaring is moontlik dat seemanne na 'n lang tyd op see nie meer die verskil tussen geboue en skepe ken nie. Veral in 'n groot aanvullingskip soos die SAS Tafelberg, "the biggest and the best" van die Vloot, wat sowat ses verdiepinge hoog is, voel dit moontlik na 'n paar weke van heen-en-weer wieg soos 'n kantoorblok cum woonstelblok.

DIE TAFELBERG, slank en grys, met 'n rooi kiel wat net bokant die watervlak uitsteek, is 'n aanvullingskip wat brandstof, water en droë rantsoene vir ander aanvalskepe aanry.

Die skip is byna twee rugbyvelde lank en die helfte so breed, en het 'n bemanning van agt offisiere en 92 manskappe. En dit weeg 17 610 ton - kennis wat net nuttig is as 'n mens dit vergelyk met 'n vliegdekskip soos die USS Dwight Eisenhower wat 92 000 ton weeg, drie en 'n kwart rugbyvelde lank is, en 'n bemanning van 6 100 het.

Dis die Tafelberg wat in 1982 betrokke was by die ramspoedige botsing met die fregat President Paul Kruger. Die fregat het in 'n verkeerde manewer voor die Tafelberg ingedraai. Sestien bemanningslede is dood in die botsing en die Paul Kruger het gesink.

Die Paul Kruger se maat, die SAS President Pretorius, 'n fregat van 2 250 ton, lê

Die SAS Tafelberg

in Simonstad se hawe en oproes omdat daar nie geld is om dit te herstel nie. President Pretorius het ook aan die noodlottige oefening deelgeneem. Monsarrat se "The ship who died of shame" het onwillekeurig by my opgekom.

Vandag het die Vloot nie meer een oorlogskip of boot wat toegerus is om duikbote op te spoor en te jag nie. Ook die langafstand marine-vliegtuie, die ou Schakletons, wat vir see-opsporing gebruik kon word, is lankal onttrek. Die feit dat die Vloot, behalwe vir die drie duikbote, nie oor 'n sogenaamde "duikbootjagvermoë" beskik nie, word as die grootste leemte in die verdedigingsmondering van die Vloot beskou.

DIE MEESTE VAN DIE VAARTUIE in die Vloot is vinnig besig om die einde van hul leeftyd te bereik.

Die Tafelberg is 34 jaar oud, en 'n hele paar keer reeds omgebou. Maar die skip is nie so oud soos die SAS Protea nie, wat in 1922 te water gelaat is. Die Protea is 'n hidrografiese opmetingsvaartuig en word gebruik om die kuslyn van Suid-Afrika tot op 200 seemyl op kaart te stel. Dan is daar nog diemynteenmaatreël magte wat bestaan uit agt klein MTM-vaartuie wat tussen 1955 en 1959 aangekoop is. Viervan die vaartuie is in die sewentigerjare na mynjagters omgebou.

Buiten enkele ander klein skepe is daar nog die drie Daphneklas-duikbote wat uit

die jaar 1972 dateer en elke paar jaar uitmekaar gehaal, herstel en weer in diens gestel word met 'n seremonie en 'n paar medaljes.

Die modernste vaartuie is die nege aanvalsvaartuie - van 'n "onbekende oorsprong" en in Durban aanmekeer gesit - wat sedert 1980 bygevoeg is. Die ander jongere toevoeging tot die Vloot is die SAS Drakensberg, ook 'n aanvullingskip, maar heelwat moderner.

G'n wonder dat Jane Defence Weekly glo na die SA Vloot as 'n "kuswag" verwys nie.

ENDAN DIE VRAAG: Het die Vloot nodig om iets meer as 'n "kuswag" te wees siende dit die begrip "vyand" die afgelope tyd geherdefinieer is, en die "kommunistiese gevaar" van die wêreldkaart gevee is?

Kdoor Evert Groenewald van die Vloot-hoofkwartier sê in vredestryd kom die sekondêre rol van 'n vloot na vore. Nou word die afdwing van staatsgesag in eie water, die beskerming van visbronne, die verlening van hulp en die ondersteuning van die staat se diplomatieke belange hoofprioriteite.

'n Voorbeeld: Verlede jaar het drie Spaanse vistreiers onwettig in Namibiëse waters visgevang. Toe die Namibiërs toeslaan, vlug die treilers na Suid-Afrikaanse viswaters om te vra vir beskerming teen die Namibiërs. 'n Aanvalsvaartuig en 'n mynjagter, en die nodige diplomatie, het

gehelp om die vistreiers te oortuig om terug te keer na Lüderitz, waar die treilers gekonfiskeer is en die oortreders 'n stewige boete moes betaal.

Dan was daar die hulp wat verleen is met die Oceanos, die aankeer van 'n Taiwanees boot wat onwettig visgevang het in Suid-Afrikaanse waters, en hulpverlening aan Zaïre om vlootbasisse in die Kongo-rivier op te gradeer.

HOEWEL DIE LUGMAG in sulke omstandighede hulp kan verleen, is dit take wat vliegtuie nie alleen kan uitvoer nie. 'n Skip beskik oor sekere eienskappe wat 'n vliegtuig nie het nie, en andersom, sê hy.

"Om oor 'n gebalanseerde militêre verdedigingsvermoë te beskik, en om die land se maritieme belange te handhaaf, is dit noodsaaklik dat ons 'n geloofwaardige Vloot sal handhaaf."

Op die oomblik is die Vloot voldoende, meen hy, maar dis nodig om teen 1995 te begin met 'n vervangingsprogram.

Oor die toekoms sê hy: "In 'n oorgangstydperk verwag ons dat die prioriteite vir 'n regering anders sal lê. Nogtans meen ek die Vloot sal baie dieselfde bly totdat 'n nuwe regering ingegrawe is. Verder as dit dink ons nie nou nie."

En intussen het die Vloot steeds die enigste duikbootopleidingsentrum in Afrika, en steeds die grootste (ou?) vloot suid van die Sahara.

'ons kan nie meek en mild outjies vat nie'

In die Vlootduikskool op Simonstad word mense met die hand uitgesoek om van die gevaarlikste werk denkbaar te doen. Dis die stoffasie waarvan rolprente gemaak word, sê **INA VAN DER LINDE**

'N OBSESSIE met gevaarlike avonture verg 'n sekere mate van waansin: om die skerpste kranse kaalvoet uit te klim, die diepste te duik, die hoogste te vlieg.

Wanneer die obsessie 'n altruïesiese motief bykry, soos om 'n loopbaan van gevaar te maak en in die proses mense te red, seebelange te beskerm, en sommer oor die algemeen hulpvaardig te wees, word legendes gebore.

Die Vloot se duikskool op Simonstad het die publiek se aandag getrek met die redding van die 255 passasiers van die Oceanos. Die toneel is pure draaiboek: Die manne van die duikskool word neergelaat op die skewe skip waar paniekerige passasiers aan die reëlings rondhang. Die dek is seepglad van die reën en seewater. Dit dobber rond in branders van hoër as 14 meter. Die bevelvoerder van een van die vaartuie wat om die skip rondgevaar het, het dit agterna as "die verskriklikste see" van sy hele loopbaan beskryf.

Die duikers word neergelaat met 'n helikopter terwyl die tou in die wind van 40 kilometer per uur onbeheers rondswaai oor die dek. Orals hang kables en toue in die pad wat dit vir die helikopter uiters gevaarlik maak. Die toue en kables moet eers afgesny word. Een passasier verloor haar greep op die tou en val 40 meter érens die donker diepsee in. 'n Duiker spring agterna, maar kan nie sien waar die vrou is nie, want die branders is te hoog. Van bo af skree hulle vir hom aanwysings in watter rigting hy moet swem. Dan moet hy met haar teen 'n leer uit terwyl die branders verdiepingshoog teen die kant van die skip slaan. Later verloor nog 'n passasier sy houvas en die proses word herhaal.

NADAT AL DIE PASSASIER gered is, kom die gevaarlikste taak: Hulle moet in die skip in, teen daardie tyd heeltemal met sy boeg onder water, om na moontlike oorlewendes te gaan soek. Omdat die skip so skuins staan en hulle nie meer die lere kan gebruik nie, word dit lewensgevaarlik. As hulle sou gly en in 'n vertrek beland waar daar nie 'n opening aan die bokant is nie, is dit hul einde. 'n Halfuur nadat die skip deursoek is, het dit gesink.

Hulle het al vliegtuie gaan uitduik wat in die see neergestort het terwyl dit moordhaie om hulle swem, en dolfyne gered wat op die strand uitgespoel het. En dan's daar die keer toe die Vlootduikers help lyke soek het met die Laingsburg-vloedramp. Daar het hulle in toestand geduik waar hulle glad nie kon sien nie, met gevaarlike voorwerpe wat die pad versper, terwyl 'n sterk stroom die healtyd dreig om hulle mee te sleur.

"Ons lei die manne op om letterlik blind te kan duik. Ons doen nagduike en vuilwaterduike waar jy nie jou hand voor jou masker kan sien nie. Dan doen ons baie kouewaterduike. Hulle word blootgestel aan al die uiterstes, sodat hulle soveel selfvertroue ontwikkel dat hulle

"Ons probeer hulle menswaardig behandel, maar we must cut them down to size"

alles kan doen," sê lt-kdr André Geldenhuys.

Geldenhuys het self nou die dag 'n honoris crux ontvang vir sy bydrae tot die redding van die Oceanos-passasiers. Hy is bruingebrand, gespierd en het baie borshare. Woorde val soos 'n vinnige drafstap uit sy mond en hy het 'n gesonde minagting vir taalkonvensies, en heel moontlik ook vir bleek mannetjies met wit jasse en dik brille wat heeldag agter lessenaers werk.

Self ry hy fiets werk toe, draf elke dag tussen agt en tien kilometer en gaan swem in die middag. "Dis nie om tough te wees nie, maar om paraat te wees."

NIKS KAN ERGER WEES as die kursus vir Vlootduikers nie, sê hy. In 'n stadium moet hulle byvoorbeeld deur 'n stikdonker pyp met 'n deursnee van 1,5 meter swem. Met suurstofsilinders op die rug, kan hulle nie boontoe swem nie en ook nie omdraai nie. Instruktors wag dan vir hulle agter inhamme in die pyp, en voeter hulle stink

op. Die luggyppe word toegedruk, en die gesigmaskers afgeruk. Enigeen wat hier paniekerig raak, staan nie 'n kans om die kursus te voltooi nie.

Hulle moet leer om vir ure lank sonder 'n masker te duik, want as iets onder die water gebeur en 'n duiker paniekerig raak as hy sy masker verloor, is hy nutteloos. Verder duik hulle in die koudste omstandighede moontlik, omdat weerstand teen koue 'n ander vereiste is.

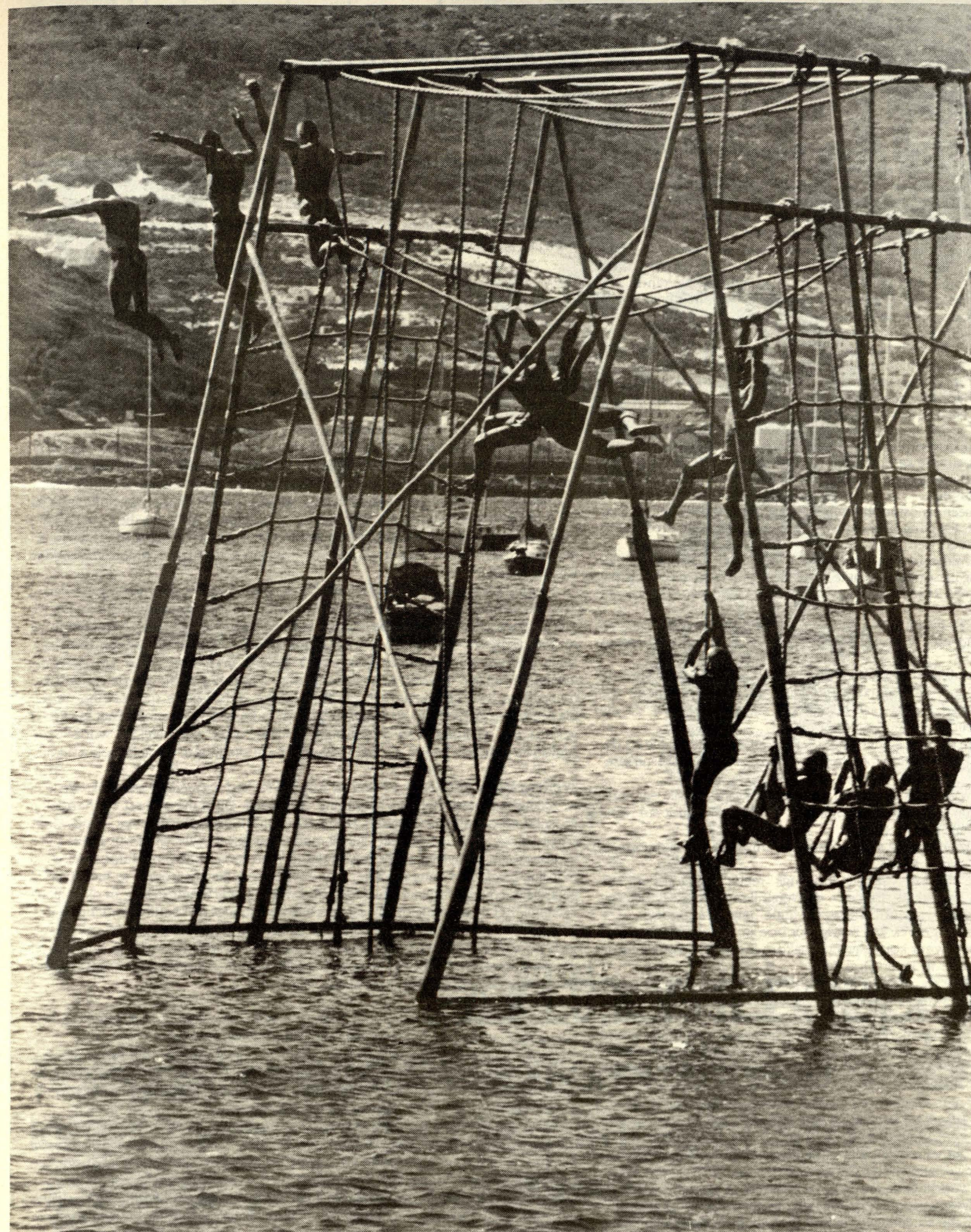
Hy vertel van 'n keer toe hulle by Prinses-vallei op die Kaapse Vlakte gaan duik het. Dis 'n vlei waar die slymerige modderwater sowat drie meter diep is, daar is sinkplate en glas in, en dis bitter koud. Die duikers moet in die pappery afgaan en onder bly, wat baie moeilik is in sulke vlak water. Die instruktors staan bo en probeer die duikers wat opkom, weer onderdruk. Een duiker kry toe iets beet om aan vas te hou onder die water. Toe sy lug opraak, besluit hy om dit saam te bring boontoe. Dit was 'n sak en binne-in was 'n man se kop, 'n vierduim spyker reg voor

die voorkop ingeslaan.

Die oggend wat ons by die duikskool aankom, hardloop daar 'n tien-stuks half kaal manne in gelid met sandsakke so groot soos sementsakke op die skouer rond, hare tot op die kopvel afgeskeer. Die keer is dit 'n toneel uit die draaiboek van 'n 007-flik. Die ouens sal die rol van die boewe moet speel, want net boewe kan so mean en tough lyk.

Na 'n draffie van etlike kilometer teen die berg agter die basis op, spring hulle in die koue Simonstadse water (so by die 11 grade) en swem sowat drie kilometer, daarna kom hulle terug, stort en eet en dan begin die duik-oefeninge. Tot tien ure lank per dag.

"ONS PROBEER HULLE menswaardig behandel, maar we must cut them down to size. Ons weet nou al hoe moet 'n duiker wees, die eindproduk lyk. As ons hom afgebreek het, moet ons hom opbou om die soort duiker te wees wat ons soek. Die eerste paar weke is nag. Hulle is die hele

Duikers tydens opleiding

dag aan die gang, is die healtyd onder fisieke en sielkundige druk. Die kursus self is 'n seleksieproses. Ons raak so ontslae van ouens wat nie gedetermineerd is nie".

Die half-kaal manne is besig met die kursus vir loopbaanduikers. Net tien van die honderd aansoekers is gekeur. Die kaalkoppe is om higiëniese redes, sê Geldenhuys. Maar dis ook 'n statussimbool. Deel I van die kursus is 22 weke en hulle word geleer om tot op 39 meter te duik. Hulle word opgelei om te duik vir seemyne, om duikbote op te spoor en vir reddingswerk, en om plofstowwe te hanteer.

Na 'n paar jaar op skepe om ervaring op te doen, kan hulle terugkom vir 'n diepduikkursus. Dan word hulle geleer

om tot 'n diepte van 54 meter te duik. Dis die diepste wat Vlootduikers gaan, omdat seemyne wat dieper as dit ontpluf, nie groot skade aan 'n skip aanrig nie. Hulle word geleer om bergingswerk te doen, onderwater te sweis en te sny.

Die instruktorskursus is net vir die heel taaistes. Dis hulle wat leer om 'n bom uit 'n kruidenierskas te maak.

HOE WORDDUIKERS GEKEUR? Geldenhuys sê eers word basiese fiksheidstoetse op voornemende duikers gedoen, en daarna gaan hulle vir intensiewe sielkundige toetsing. Teen dié tyd weet hulle wat hulle in 'n duiker wil hê.

"Sy IK moet hoër wees as wat benodig word om 'n offisier te word. Sy tegniese

vaardighede hoër as ouens wat appy's word. Hy moet fisiek fiks wees, hy moet uiterste koue temperature kan weerstaan, hy moenie paniekerig raak nie. Dedicated go-getters.

"Ons kan nie meek en mild outjies vat nie. Hulle moet die plein guts en die aggressie hê om dinge te doen. Die profiel is een van 'n avonturier, 'n rollende rots, dinge moet gebeur. Ons praat eintlik van 'n soort superman."

Dit word nogal 'n probleem om die duikers healtyd besig te hou. Daar moet die hele tyd uitdagings gestel word, anders beland hulle in die moeilikheid. Soos die een aand toes van hulle saam gaan kuier het, en by die Tafelbaaise hawe besluit om ses spoorwegwaens met 'n bakkie te tou.

Toe die waens eers aan die gang kom, word dit nie so maklik gestop nie. Die bakkie is amper by die hawe afgedruk.

Waarmee word die supermanne gemotiveer noudat daar nie meer 'n oorlog is om te veg nie? "Die ouens sê die oorlog is verby en dis nou alles baie goed en mooi en alles, maar dit beteken nie dat ons moet sit en boom rook onder die duine nie. Ons moet paraat wees vir dienslewering, te alle tye."

Sulke offervaardigheid is merkwaardig. Vergeet ons vir 'n oomblik dat die Vloot se duikers ook gebruik kan word om ideologieë af te dwing, sou mens hulle onbeskaamd helde kon noem. Gelukkig is dit nou vredestryd. En ons het mos helde nodig, of hoe?

só kan 'n universiteit ontspoor LOSPRAATJIES

deur **FANIE OLIVIER**

NIEMAND het voorgegee dat die nuwer Suid-Afrika maklik gaan verloop nie.

Wie gedink het oorgang en demokratisering gaan speletjies wees, moet maar gaan kyk watter probleme opduik by universiteite waar studente se inspraak en selfvertroue drasties vergroot het.

Duisende universiteitstudente het reeds 'n eerste, ontstommende toets siklus agter die rug of is klaar gejoel om in die proses honderdduisende rande vir liefdadigheidsorganisasies in te samel. Ander bring ure op die oefenveld deur met die oog op Barcelona, of die komende All Black-toer.

Terwyl daar by baie universiteite hier teen die einde Maart dus 'n normale universiteitsprogram aan die gang is, is daar ander universiteite waar daar nog steeds 'n konflik bestaan oor die toelating van studente tot die akademiese jaar 1992.

Dié konflik strek van besware teen die verhoging van klasgelde, die uitslae van die eksamen van 1991, die vasstelling van studentegetalle wat binne die fisieke beperkings van die kampus gehuisves kan word en die doodgewone feit dat 'n matrikulasiestudent self nie beteken dat 'n student die reg het om tot 'n universiteit toegelaat te word nie.

Die probleem word nog meer emosioneel wanneer studente wat reeds verlede jaar op die kampus was, vanjaar toegang geweier word omdat hulle nie bevredigende akademiese vooruitgang getoon het nie.

'n Basiese bepaling in dié verband is byvoorbeeld dat 'n student minstens een vak in sy eerste jaar moet geslaag het om toegelaat te word om weer terug te keer. Of dat sy ná twee jaar se studie darem drie krediete op haar akademiese rekord kan skryf.

DIS DIE TOEPASSING van sulke reëls wat lei tot klagtes van diskriminasie, viktimisasie en rassisme by "veronregte" studente, wat hulle beroep op die disadvantaged education wat hulle gehad het.

So 'n beroep word dan sonder enige kritiese nadenke aanvaar as rede vir optrede teen dosente of die universiteit-administrasie. Boikotte van lesings word dan die maklikste middel om die stryd hieroor aan te knoop - dit maak nie saak of die akademiese program hierdeur ingrypend skade ly nie.

Op stuk van sake is dit heel moontlik dat dinge soos akademiese standaarde en die akademiese integriteit van 'n instelling oorblyfsels is van 'n "wit, Eurosentriese" waardestelsel.

In die Groot Wit Paradys weet mense maar min van dié tipe krisis. Hulle leer maar hiervan wanneer dit nader tuis tot uitbarsting kom, soos by die Universiteit van Natal se Durban-kampus vroeër vandeeweek.

Om 'n debat oor dié sake aan die gang te sit op daardie kampusse wat "tradisioneel" "swart" is, is bitter moeilik.

Hoewel studente by die meeste van dié inrigtings reeds sitting het in die universiteitsraad, die senaat, die fakulteitsrade en die verskillende komitees, beskou hulle hulself blykbaar nie gebonde deur besluite wat hulle help neem het nie.

Nog erger, egter, is die totale gebrek aan begrip oor hoe universiteite gefinansier moet word. Maar, sou 'n mens weer kon aanvoer, hoekom moet die gesofistikeerde en tipies-Westerse Sapse-norme in ieder geval geld?

'N VOORBEELD VAN hoe 'n universiteit kan ontspoor, tref mens aan by een van die jonger universiteite. Verlede jaar is daar, in komitees waar die studenteraad verteenwoordig is, ooreengekom op 'n stel toelatingsvereistes: Engels D op laer graad of E op hoër graad saam met matrikulasiestudente. Sulke studente met 'n D-gemiddeld sou outomaties kwalifiseer vir toelating; dié met 'n E-gemiddeld sou aanvaar word sover die universiteit se geriewe hul getalle sou kon hanteer.

'n Groot getal studente het baie laat aansoek gedoen, maar hulle is wel geregistreer. Nadat die registrasiedepartement afdiegegaan het, het die studenteraad egter met nuwe eise na vore gekom.

Die Engels-vereiste moet laat vaar word, alle studente met matrikulasiestudente moet aanvaar word en die universiteit moet 5 000 studente registreer. Vir soverre enige van dié eise sou bots met die werklikhede van die universiteit (en die grootste lesingsaal kan maar 200 studente huisves, byvoorbeeld), was vir die studente nie ter sake nie.

Kritiek op die houding van die studenteraad deur lede van die senaat het uitgeloop op 'n veldtog teen een van die senior akademici. Beskuldig daarvan dat hy 'n rassis is, dat hy akademiese standaarde gebruik as 'n rookskerm om die belange van swart studente te benadeel en dat hy hulle toelating tot studie verhoed, is hy vyf minute gegee om sy goedjies te pak en die kampus permanent te verlaat.

SOOS 'N REGTE MOB het honderde opgeruk na sy kantoor om hom van die kampus af te "vergesel". Ongelukkig vir die avontuurlustiges was hy toevallig daardie middag nie op die kampus nie.

Versoeke dat fommele klagtes aanhangig gemaak word teen hom, en dat hy die geleentheid gegun word om homself te verdedig, is gewoon geïgnoreer. Die rektor het eweneens geweier om 'n hofbevel te gaan aanvaar om die studente te verhoed om dosente te dreig of aan te rand.

Die akademiese personeel het besluit om nie voort te gaan met lesings totdat hul kollega toegelaat word om terug te keer na die kampus nie. Die studente, daarenteen, besluit om terug te keer na lesings en die dosente word deur die rektor ingelig dat die akademiese program normaal voortgaan. Asof dit moontlik is dat dinge normaal is as dosente deur geweld daarvan verhoed word om die kampus te betree.

Inderdaad: wie sou dink dat die nuwer Suid-Afrika maklik, en meteen demokraties en nie-rassig kan wees, moet maar gaan kyk en luister hoe word daar gepraat en gedoen op die kampusse waar die leiers van môre hul woord voer.

die renoster se laaste stuiptrekkings GROENPRAATJIES

deur **TENIE DU PLESSIS**

"For a really safe array of rhinos, then, with 5 000 of each present type in the wild, and 150 to 200 of each type in captivity... the world would need to spend 44 million dollars in total. For that we could otherwise buy, say, the front end of a fighter plane."

- COLIN TUDGE, dierkundige en skrywer.

SOOS almal sekerlik reeds weet, het die olifant-gesprek by Cites (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) nie aan die Suider-Afrikaanse verwagtinge voldoen nie. Verteenwoordigers van Suid-Afrika, Malawi, Botswana, Zimbabwe en Namibia het begin Maart met onverrigte sake uit Japan teruggekeer.

Die verbod op die handel in ivoor, wat drie jaar gelede ingestel is, bly steeds van krag. Dié verbod was ten minste suksesvol en die diefstal en onwettige slagting onder die Afrika-olifant is grootliks beëindig. Ongelukkig moet dié lande in Afrika wat suksesvol na hul olifantbevolkings omgesien het die spit afbyt.

Danksy goeie bestuursteun en wetstoepassing word die olifante van Suider-Afrika nie deur uitwissing bedreig nie. Miljoene rande is reeds ter wille van dié ooreenkoms ingeboet omdat wins uit die wettige handel in olifantprodukte gestaak moes word. En groeiende olifantbevolkings veroorsaak nou (veral in Botswana) 'n ernstige versteuring van die habitat.

Vroeg in April sal die Suid-Afrikaanse Direkoraat van Natuur- en Omgewingsbewing 'n besluit neem of daar gehoor gegee gaan word aan die bepalings van Cites. Dit lyk asof 'n groot aantal plaaslike bewaarders lus is om Cites te ignoreer. S6 'n besluit sal sekerlik nie ligtelik of sonder oorleg met ander lande in Suider-Afrika geneem word nie. Steun hiervoor sal ook elders (en verder) gesoek moet word, want ons kan nie uiteindelik net aan ons self ivoor verkoop nie. 'n Skeuring in die geledere van Cites (onderteken deur 110 lande) kan ernstige gevolge vir bedreigde spesies inhou, maar die negatiewe invloed van so 'n stap op "groen" buitelandse toeriste wat met sakke vol geld na die wildtuine van Suider-Afrika stroom, moet nog bereken word. Suid-Afrikaners kan mos lankal nie meer 'n besoek aan die Kruger-wildtuin bekostig nie.

BY DIE PAS AFGELOPE Cites-byeenkoms is 'n ander verbod wat reeds 15 jaar lank van krag is, sonder noemenswaardige bespreking voortgesit. Dit is die verbod op handel in produkte afkomstig van renosters. Hierna is net in die verbygaan verwys - Suid-Afrika het gevra dat saam met olifante, die wit renoster ook verwyder word van Bylaag I en verplaas word na Bylaag II. Dit sou handel in renoster- en olifantprodukte (teoreties) moontlik maak. Die onus rus dan op Suid-Afrika om die moratorium te handhaaf of gedeeltelik en onder staatsbeheer te verslap. Ongekende belangstelling in die olifantvraagstuk het veroorsaak dat die renoster-verbod sonder veel aandag gehandhaaf is. In die geval van die renoster het die 15 jaar lange verbod geen heil gebring nie en die toekomst van die dier is gewis in die weegskaal. Die wêreldbevolking van die vyf renosterspesies word vandag op ongeveer 11 000 geskat - sowat 50 persent van die getal wat konserwatief as "veilig" beskou kan word.

*** DIE JAVAANSE RENOSTER** het die twyfelagtige eer om - met slegs 60 oorblywende diere oor - as die wêreld se skaarsste groot soogdier beskryf te word.

* Uit Afrika word die noordelike wit renoster as die wêreld se skaarsste subspesie beskou - navorsers is bewus van slegs 42 oorlewendes. Die suidelike wit renoster is die beste daaraan toe - danksy behoorlike beskerming en teelprogramme in Suid-Afrika, is daar 4 800 suidelike wit renosters in die wêreld oor.

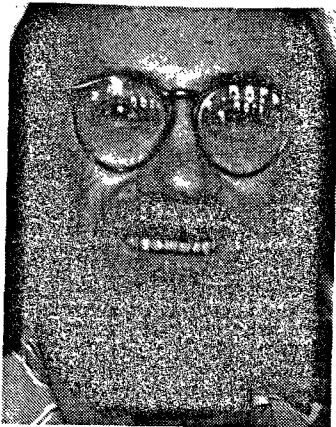
* Swart renosters het in die verlede vanaf Kameroen in die weste en Soedan in die ooste tot in Suider-Afrika voorgekom. In 1980 was daar in Afrika nog sowat 15 000 swart renosters oor. Dié syfer het geval tot ongeveer 3 300 diere vandag - Zimbabwe, met sowat 2 000 swart renosters, is die belangrikste bewaarder van dié spesie.

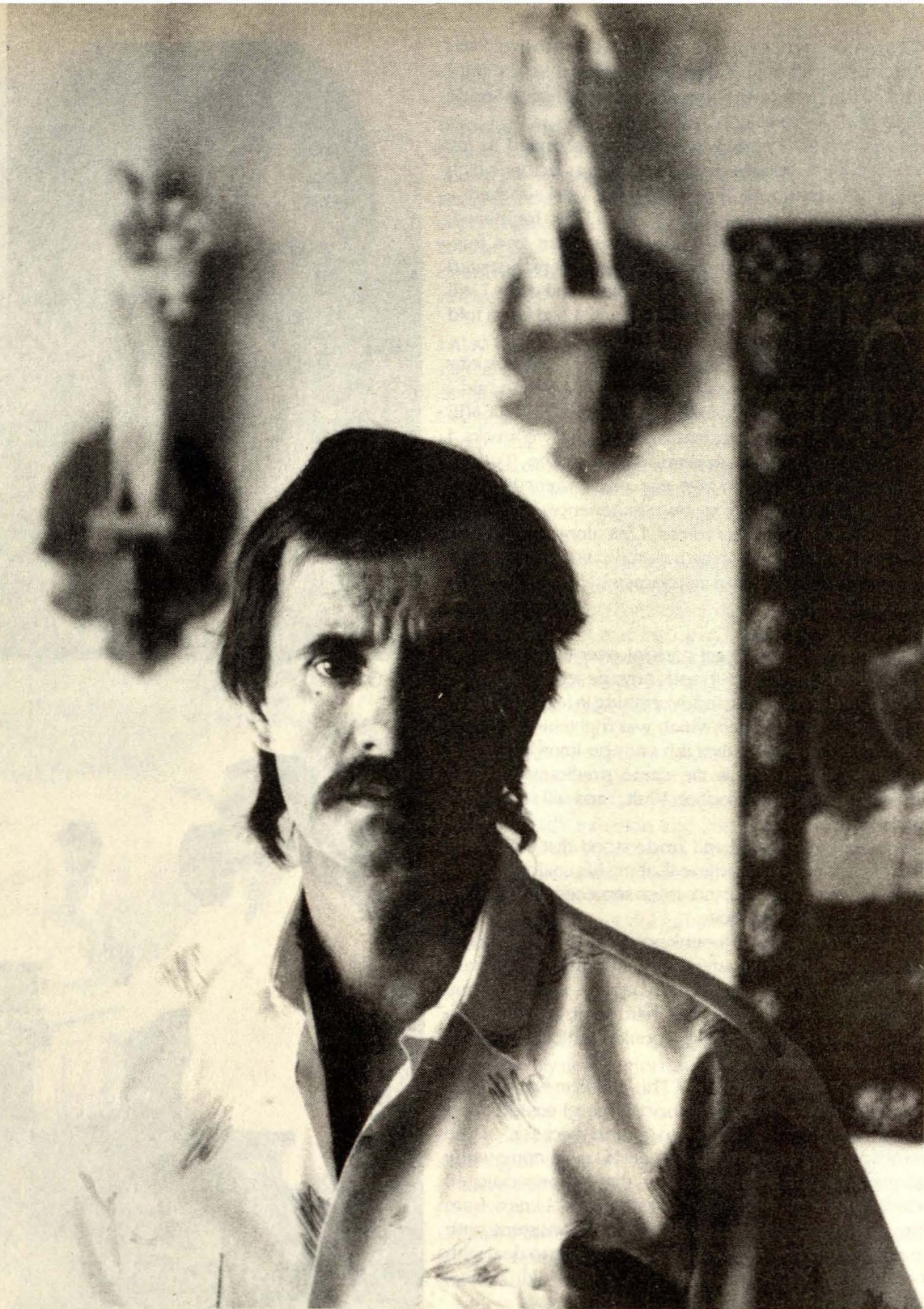
* Die groot eenhoring, die Indiese renoster, het tot die laat Middeleeue in honderde, duisende vanaf Pakistan, Noord-Indië tot in Nepal, Bangladesj en Bhoetan voorgekom. Vandag is daar net 2 000 van dié diere oor, meestal in nasionale parke in Nepal en Indië.

* Die Sumatra-renoster is die enigste harige renoster en ook die enigste renoster uit Asië wat twee horings het. Daar is vyf van dié diere in Amerika, twee in Engeland en nog 'n paar in aanhouding in Indonesië. 'n Wêreldbevolking van sowat 700 diere is versprei oor Borneo, Thailand, Sumatra, Birma en Maleisië.

WILDSTROPERY HOU SONDER TWYFEL die grootste enkele gevaar vir die oorlewing van die renoster in, en die dryfveer daaragter is geld: sedert 1986 kan tot R30 000 uit een kilogram Afrika-renosterhoring gemaak word. Die prys vir een kilogram horing van renosters uit Asië kan jou 'n verbysterende R150 000 in die sak bring! Tussen 1970 en 1987 is ten minste 40 000 renosters doodgemaak ter wille van die sowat 100 metrieke ton renosterhoring wat internasionaal verhandel is.

Wie is die kopers? In die tagtigerjare was Jemen die grootste invoerder van renosterhoring - net meer as 50 persent (1 500 kg) van die jaarlikse "oes" uit Afrika is daar in dolkhewwe verander. Medisyne vir griep, koors en so meer word reeds eeue lank in China van renosterhoring gemaak. In Asië word ander dele van 'n renoster ook medisinaal aangewend. Die bloed word byvoorbeeld vir menstruele probleme gebruik. Minder as een persent van die handel in renosterhoring word vir die vervaardiging van seksopkickers gebruik - hoofsaaklik in Indië.

Februarie 1992

and then it happened...

Photographer **GISELE WULFSOHN**, a friend of **Johan van Rooy**, has documented the changes in his physical appearance since he developed **Aids**

JOHAN VAN ROOY, 38, co-founder of the Body Positive Southern Africa, was diagnosed as HIV AB+ on 6 October 1988. In August 1990 he developed full-blown Aids, suffering from Karposi Sarcoma and the Cytomegalo virus. He writes:
'I often get asked by friends, family, acquaintances and complete strangers to explain what it is like to have Aids/HIV AB+ or being a RC/PAW. I can't tell you what it's like to have this syndrome but I would like to share some of my HIV AB+ experiences with you as they continue to unfold...'

Here is Van Rooy's story. As he battles to survive, he will keep *Vrye Weekblad's* readers posted from time to time.

to page 18

FOR the most part, I have lived a life I wanted to live. I was confronted with serious issues and normal issues and I handled them the way I felt was necessary. I realise I made mistakes, but we all do.

Issues which I perhaps should have accepted as my forté, I did not. I looked at these issues as factors which would help me grow. They didn't, but I still survived.

And then it happened. I felt sick, I felt frightened, confused, enraged, anxious, depressed, hurt and frustrated. I felt robbed of my future. I became more frustrated and hurt when I thought of all the plans and goals I still wanted to achieve in my life - and now I had been told I'm HIV AB+.

The initial terror was almost undescrivable. Questions became the order of the day: When will I die? Should I commit suicide? How should I commit suicide? WHY ME?

Then finally, after deteriorating for about two weeks, I made a decision: I was determined to carry on. Today I realise that this decision gave me a new strength. I saw light... I reached out into my own experiences and began to listen to my own inner voices. I felt alone, and scared. But I realised that the strength that would help me cope was available from within me, somewhere. I couldn't ask for help.

I REALISED THAT I had to get control over the situation. I wanted to blame myself and anyone else and I felt abandoned by everyone and everything in life. I felt alone. I experienced a loneliness which was frightening, without it being a reality. The thought and the knowledge that there must be others in the same predicament didn't diminish the pain and isolation I felt... and still sometimes feel.

Eventually I realised and understood that I was not dying yet - but I didn't believe that my life could still have meaning. I needed assurance from someone. I had to talk to someone. Communicate.

Because of the fear of the unknown and what was going to happen, I wanted to reach out... and a friend, or a lover, or a member of my family had become crucial for my survival. I couldn't journey this hard road, this unknown road, this dark road, alone. I couldn't afford to isolate myself.

But who could I confide in? This problem was an even more complex dilemma as I understood I couldn't turn back. There was no "untelling" and because of the tremendous pressure, confusion and fear, I automatically assumed that once I had told one, that person would tell others. I could not accept that at this stage. I knew from experience that it was simpler to tell a consistent truth because I could end up with too little energy to deal with trying to keep track of who knew and who didn't. But I still remained in a turmoil.

Because of a special relationship I have had for a few years, I realised I couldn't be presumptuous. Everyone is not in the position to "tell". But I felt it important to share. I couldn't live with the isolation, nor could I live with the shame and guilt alone. I didn't want my partner to go through it with me. I still wanted to protect my partner from my bitter feelings towards life, but I wanted to warn others.

I EVENTUALLY SHARED my experiences and diagnosis with selected friends - only to be faced with many different reactions. I wanted sympathy and acceptance to relieve my shame and guilt, which I realised was counter-productive to "being better" or "being cured" and being happy again. The responsibility of telling was a personal one. I also realised that if I was to be exposed as having HIV/Aids, I wanted to have a chance of defending myself, while if the news spread with rumours like a cancer within me, alone I wouldn't have that chance.

So I continued confiding in close friends. During our conversations I cried. At times I felt totally exhausted, but somehow understood that it was helpful to cry. It relieved some of the enormous fears and frustrations I experienced. Some friends whom I thought would be really wonderful about it, weren't - and some acquaintances whom I thought would drop me, became wonderful, supportive new friends.

With old "acquaintances" disappearing and new supporting friends coming into my life, I realised that it wasn't a fear of exposure that I had, but rather how I could deal with the confusion of feelings within myself. I learned quickly to identify my true friends. Some have been supportive beyond my imagination, even more so than some members of my own family.

I truly believe that the love of those that have accepted

30 Oktober 1991

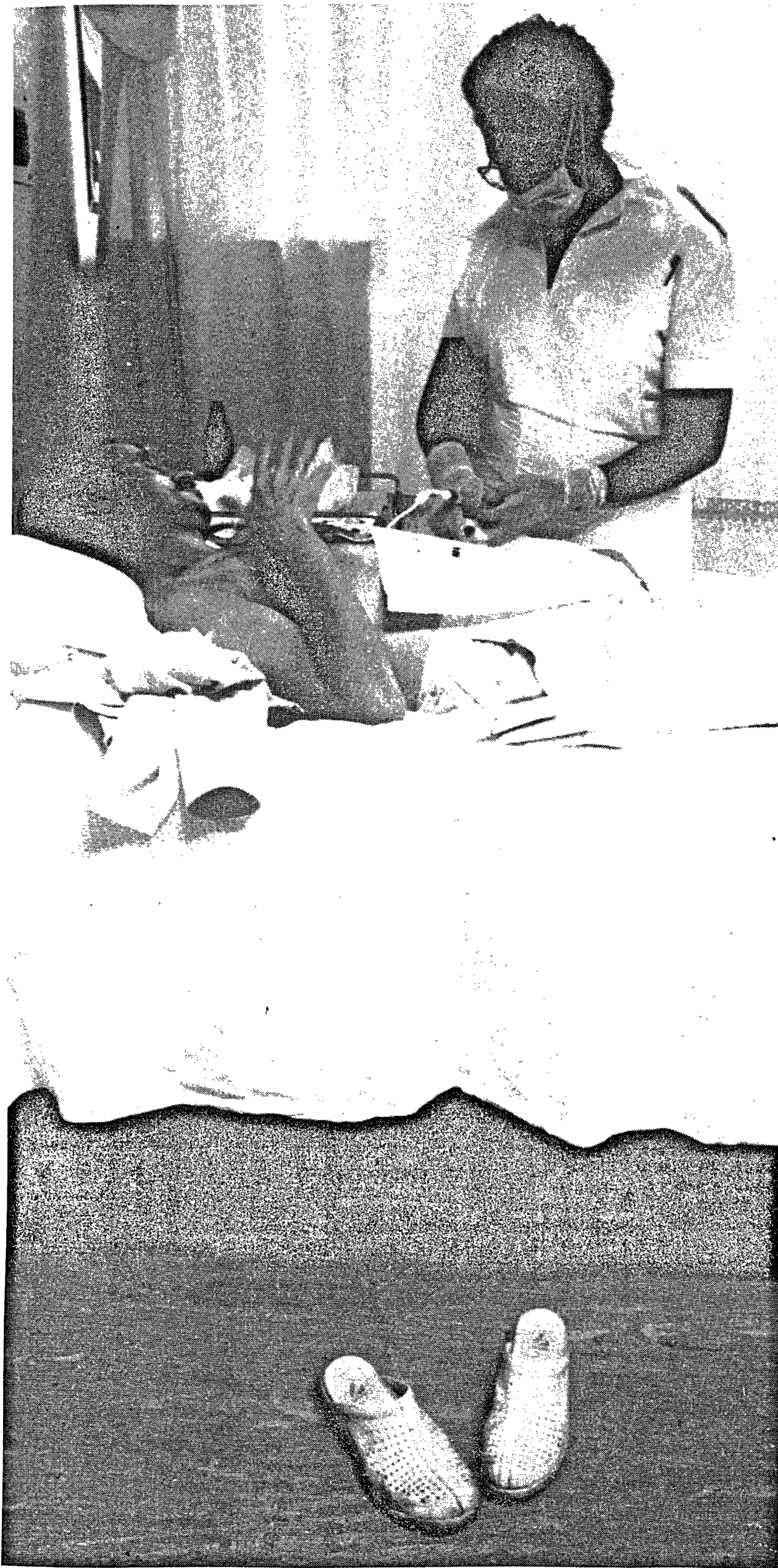
Februarie 1992

Mobil — 27 November 1991

Desember 1991

me and their support are part of the reason why I'm still around. My friends, old and new, have become a source of strength and loving care, and my illness has brought the best to shine in them. Those close friends who have shown me their support also showed me an unconditional acceptance of my limitations. Some are acknowledging my changes, because people - well or ill - have the right to change. I rediscovered what I knew for as long as I could remember: that quality friendship is what counts - not quantity.

I ALSO HAD TO recognise that the challenge of living with HIV infection and disease has changed my life. Being diagnosed meant not the ending (as I believed in the beginning) of my life, but the end of being willing to accept less than what I want from life. Today I can look back and clearly distinguish between the so-called ending at diagnosis and the beginning of a new life with more acceptance and appreciation, as I learned to cope with HIV and Aids.

Living with HIV disease puts the stress on the moment to moment management of the uncertainty, daily, with the very real possibility that tomorrow - or perhaps the day after tomorrow - I may be dead. I may have lost control over certain of my bodily functions and I may lose more, suddenly or gradually. I live with the anticipation of pain, as well as the actual pain itself - but I'm alive and try to survive.

I try to survive not only the HIV virus or the opportunistic infections, but also the rejections from a society that could be part of the HIV/Aids pandemic solution. People living with HIV infection and disease are not a problem but a part of the solution, as we are called upon to give advice, guidance and education to those who care about the spread of the HIV virus.

HIV and Aids is not only about dying, but also about a challenge to live. The more I try to control the virus, the more I realise that by doing so I will extend my life and provide myself with a better quality of life.

MY LIFE WILL NEVER be the same again, and I brought forward to my new beginning the ability to still be able to laugh, my sense of humour as well as a stronger and more appreciated will to live. I look at myself as being fortunate to be granted a new beginning, with much more understanding of loving without conditions.

I have learned to forgive a lot, even myself. I sometimes have to say to myself that it is important to know that it's OK that I can't control my illness completely, and I try to forgive myself for sometimes not perhaps giving myself the love that I need to survive.

I try to be in control and full control over my actions... but have to forgive myself for not having control over the results. I'm not what I do or what is happening to me, and this is one of the hardest things to accept, but I have not the right, nor does any one else have the right, to judge me now. I have to forgive my results although it is frustrating to beyond understanding.

The anger sometimes rebels to take control in me, and the anger becomes great and unreasonably hard within me, because I'm treated like a patient by some, like a victim by others - while I'm trying to continue my life as a person. I feel angry at the thought of some members of my close family, and at society, because I expected some to have more compassion and to be more supportive - instead of rejecting me because of their ignorance.

SOME OF MY, call them partners, trying to live with HIV infection and disease, are young... As young as a two year old, and I feel anger towards HIV because it is and will continue to cut down young people around us. I feel anger towards those who continue to ignore our warnings and still practise unsafe sex. Anger towards those who profess that it is God's wrath that brought this illness upon us... instead of reaching out with compassion and practising the charity of human kindness. But in spite of the anger, I know that I will have the strength to continue... for a while.

I become anxious and depressed. Let's face it, HIV and Aids is depressing. None of us like to be ill, and having to live with HIV and Aids means living with an emotional merry-go-round and losing continuously. I have my up and down days, physically and emotionally, but who says I do not have the right to feel like that? I do.

I try to fight off the discrimination and the putting a label

on me. At times, all of a sudden, I become that label and society refuses to accept me as a normal person trying to live with HIV. I am a normal person who has not turned into a "monster". I am living with HIV and I feel I have the right to do so, not as a victim with a label. At times I feel I can't fight it because of the strength of the ignorance around me, but I realise that every inch of progress could save many lives in time to come.

WHEN I HAVE MY LOW DAYS, and surely I have the right to feel that way, I still feel that my emotional and physical energy on those days needs to be utilised for fighting the discrimination. I have an obligation to those who have gone before me and to all those that will follow, and who are not in the position to fight the established principles of being alive and the right of living without being discriminated against.

In my life, HIV and Aids has become a burden which I have learnt to endure, although at times I must admit it is very difficult to remain positive. Living with HIV and Aids has had a profound impact on my life, and more so to the person close to my heart. Our lives have suddenly become filled with a mixture of fright and depression, as well as unbelievably tender and loving, caring moments. I feel pain for this person, as the responsibility of this person increases, and the sense of a potential loss is never far from the reality. We have had to learn to cope with these emotionally-charged changes in our lives. Changes in sexual behavior patterns, finances, rejection, and family demands, the slow deterioration in my physical condition, affection, partner consideration, depression and fear, as well as dealing with a constant sickness and death remain an ever-present concern.

I GET SUPPORT but sometimes I become depressed and feel anger with it. I feel that I don't need unbalanced support and I don't want it. At times again I need support but am unable to ask for it, and expect my friend to know where and how to give it. I find myself relying on support to be given even if it is not asked for, because of the fear of being alone, which I try to suppress continuously. Feeling like a helpless human being, and being treated as an infant is demeaning in many ways - but that's the way I feel.

I need to be hugged... I need bodily contact and compassion. Most people diagnosed with HIV or PWARC or Aids stop having sex, not because of their energy levels or illness, but because they are afraid of rejection based on their illness. If I could turn the clock back I would - with my knowledge today - rather practise sex... safe sex with a person with HIV who accepts the responsibility, than those who do not practise safe sex. The rejection feeling is based on fear, a very real fear.

I know this fear. My life has changed since being diagnosed HIV but my body has not changed its form, and my body parts have remained the same. I often find myself analysing the emotional commitments I've made. When experiencing close friends running away and rejecting me - or perhaps not being able to come to terms with the changes in me, I find myself looking for reassurance from outside. The bare thought of support has gotten me through the worst times that I have experienced. A well-meant hug can say a million words and has a sense of healing in it.

AS WE ARE CONTINUOUSLY reminded that there is no cure, no available vaccine, I find myself dabbling with other therapies - homeopaths, crystal healing, acupuncture and faith healing. Confusion and fear in this turmoil situation arise constantly. Although I have trust in my medical team, the struggle to survive still causes doubts when brought up against so-called alternatives. The struggle to want to be cured always eats inside me. It also brings in the temptation to try all sorts of things. I find myself at times looking for answers to my questions that I know have not been found yet.

When considering so-called alternatives, the reality of the choice which could be disastrous still remains within me. I may well live or die because of the choice which remains mine. The education on some of these choices remains limited so there is not even a possibility of having educated choices for all that is available.

A positive outlook can only result in an improved health condition, but as time progresses and continuous opportunistic infections arise, I find it very hard and battle to remain positive, but somehow my inner voices tell me of the importance of continuing the struggle to survive. I also forgive myself for starting to doubt sometimes, but I must

30 Oktober 1991

and will carry on... I will survive longer with my HIV viruses than they had anticipated to survive in me.

I HAD TO MAKE THE CHOICE of going onto Retrovir. I as a person, a human being, had to make the choice whether I would want to die sooner or later. I found myself searching for the head side of a round table. Financially I could not afford to stay alive any longer. The financial pressure was on both of us. I had to face the constant guilt feeling of now becoming a parasite and living off someone, and that the perpetual pressure of my health, which was and is deteriorating, could result in my friend breaking down, or even turning away as many other good friends have done.

The uncertainty remains a very real one. I know. I have to live with it.

The choice of AZT (Retrovir) was made "easier". It was necessary for three months only, to build up my immune system which has deteriorated to a T-cell count in the danger bracket. The possibility of minor ailments turning into serious life-threatening complications has become a reality. My T-cell count has become as important as my heart beat.

My friend has decided that he will manage financially to enable me to afford the medication necessary for a period of three months. While still trying to find more details after starting AZT, I discovered another side of the drug. The toxic side effects which, to my knowledge, looked as if they outweighed the positive results. The thought of a lasting side effect was disturbing but in between the sorting out of the relevant issues, I realised

that the possibility of being forced into a period of being financially unstable could not be over-ruled. I know of friends who have been told to double the dosage. Perhaps we needed to be prompted because after only one month on AZT, the T-cell count had more than multiplied. Despite the terrible side effects it has been worthwhile because I feel relieved at having a higher count.

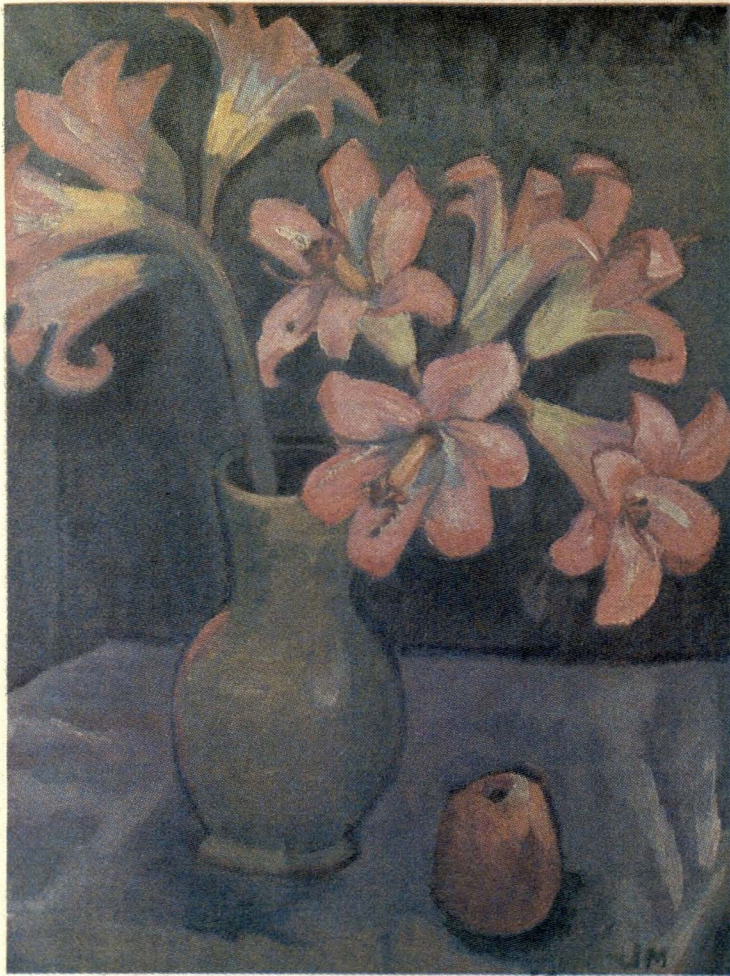
ONE OF THE VERY REAL tragic aspects of HIV disease is that none of us will escape losing a friend. I know that living with HIV disease means learning an ability to survive longer, but at times when a friend becomes terminal or passes on, life feels as if the seams are coming undone. I try to handle all the pressures at once, and I fail. I push them into different segments and try to manipulate them and I fail. I try sometimes to help others, carry other peoples' Aids for them to try and relieve them. I fail. And as the struggle to live continues and my health rebels, I still know it is OK and I forgive myself for failing.

I believe I have come to know the "look" which characterises the terminal stage of Aids. A look of resignation to life, the very big fear and terror of the unknown inside, vacant and uncertain. I sometimes need to discuss death. Some feel this is inviting morbidity, but I want to prepare myself for the future. Many of my questions have become logical to me, and answers can ensure a growth in me. I look for definite answers to the uncertainty and know that I won't find them, but I want to keep on looking, and I will, because even I can't cure myself or get cured.

But I know I will live longer with the virus than the virus anticipated to live with me.

JOHANNES BRUWER kyk na die skilderye van Maggie Laubser skoonheid teenoor fraaiheid uit die Sanlam-versameling wat nou in die Standard Bank-

kunssaal, Simmondstraat, Johannesburg, vertoon word

Groen vaas en pienk lilies, 1922, olieverf.

Kat en camellias, 1936, 'n olieverfskildery deur Maggie Laubser.

MAGGIE LAUBSER (1886-1973) se kuns laat 'n mens met gemengde gevoelens. Sy kan jou net soveel irriter as wat sy jou kan bekoor. Die sowat 50 werke uit die Sanlam-versameling - plus enkele uit private versamelings en die Standard Bank-versameling - wat nou in die Standard Bank-kunssaal in Johannesburg vertoon word, illustreer sowel haar voortreflike as haar swak eienskappe as skilder.

Haar trefkrag en haar swakheid het dieselfde bron: die idealisme waarmee sy die wêreld beskou. In haar stillewes en veral haar pastorale landskappe beeld sy merendeels 'n paradyslike, onskuldige wêreld uit. Haar uitbeeldings van plaaswerkers en vissersmense fokusseer byvoorbeeld nie op armoede of uitbuiting nie, maar plaas hulle in 'n digterlike harmonie met die natuur.

In die ongedateerde skildery *Die Vissershut* word die figure (anders as in haar kragtige portrette) nie as werklike individue uitgebeeld nie, maar as geïdealiseerde komponente van 'n komposisie. Tesame met die vereenvoudigde, dekoratiewe stilerings neig dié idealisering tot 'n oppervlakkige, soetsappig sentimentele aanslag wat 'n mens in heelparty van Laubser se werke steur.

In haar goeie werke, egter, soos *Root vissershut* en *Landskap met skape* (1924), gee die ekspressiwiteit en atmosferiese

suggestiwiteit waartoe sy in haar kleurgebruik in staat is, 'n magiese, droomagtige trefkrag aan haar werk. In albei dié skilderye word die kontras tussen "warm" en "koel" kleure - byvoorbeeld die rooie van die vissershut teenoor die blou en groen van die agtergrond - met groot subtiliteit benut om visuele lewenskrag te verhoog. (Kyk hoe gee die tikkie helder geel van die sonneblomme diepte aan die hele skildery.)

IN DERGELIKE WERKE herinner Laubser se "eenvoud" van siening (wat nie met simplisme verwar moet word nie) aan die onskuldige oogpunt van 'n kind wat die skoonheid van die wêreld ontdek, sonder om nog bewus te wees van die bese aspekte daarvan. 'n Mens kry dikwels die gevoel dat sy die oogpunt van die kind as verwysingsraamwerk gebruik - ofte wel die kind in haarself lewend gehou het. In die heerlike skildery *Kat en camellias* (1936) met sy speelse stemming, word die kat deur die beklemtoning van die oë 'n byna menslike persoonlikheid gegee op 'n manier wat herinner aan die antropomorfisme van kinders. Naas die kontras tussen "warm" en "koel" in dié werk, is daar ook 'n boeiende spel met sagte, ronde kurwes (die kat se lyf en die pot) teenoor hoekige, skerp lynritmes (die kat se oë en die blomme se blare).

Laubser se emosionele vereenselwiging

met diere as simbole van die harmoniese natuur verval egter ook soms in soetsappigheid, soos in *Koei, bosluivoëls en kraanvoël*, of die oordrewe oulikheid van die toneel *Eende*, waar voëls dien as versinnebeelding van 'n "gesin". Die *Drie flaminkes* met hul woese kronkelende nekke en skrilte kleure doen eenvoudig kitsch aan. Daarenteen het die kompak gestruktureerde *Swart swaan en vis* 'n sterk impak - 'n mens vereenselwig jou weer eens antropomorfies met dié klein diere-drama.

IN LAUBSER SE meesleurende portrette - drie selfportrette (twee in olie en een in

Selfportret, 1928, deur Maggie Laubser.

houtskool) is ondermeer in dié versameling te sien - spreek die invloed van die Ekspressionisme sterk uit die vernuftige modellering deur kleurkontraste, sowel as die sterk emosionele aanslag waarin 'n mens voel jy kry 'n sielkundige insig in die uitgebeelde figuur. Die portretfigure wek 'n meer "realistiese", vlees-en-bloed-gevoel as die gestileerde figure in die landskappe.

Olieportrette soos *My broer* (waarin die figuur en landskap-agtergrond 'n sterk, stemmingsvolle geheel vorm), *Man met elmboog wat op stoel rus* (waarin skrefies kaal seildoek die skerp, effens antagonistiese lyne van die gesig knap beklemtoon) en die onvleiende, nugtere selfportrette met hul effens spottende blik is beslis van Laubser se beste werk.

'n Portret soos die pastelskets *Vrou met appelkooskleurige kopdoek* (1935), hoewel nie so 'n sterk sielkundige ontleding soos van haar ander gesigte nie, wys hoe briljant subtiel Laubser soepel lewenskragtige lyne met ekspressiewe kleure kon verenig (kyk byvoorbeeld na die pers skakerings van die lippe teenoor die roos- en roomkleure van die gelaat).

Dis stralende werke soos dié, eerder as die kunsmatig geforseerde "simboliek" van 'n skildery soos *Komposisie (Die Bos)*, 1958, wat Laubser met deernis in 'n mens se herinnering laat lewe.

Die tentoonstelling is nog tot môre te sien.

birmaanse vlugteling bedreig die omgewing

'n Birmaanse Moslemvrou borsvoed haar ses maande oue baba terwyl haar oudste dogter wat aan diaree ly op die vloer lê. Dié foto is in die Dechua Palong-kamp - een van 10 vlugtelingkampe wat reeds voltooi is - geneem. (Foto: AP)

RAMU, Bangladesj - Die derduisende Birmaanse Moslem-vluchteling wat Bangladesj binnestroom, hou 'n groot bedreiging in vir die ekologie van suidoostelike Bangladesj, want die aankomelinge kap bome af en besoedel die poele en putte, sê amptenare.

Die meeste vlugtelingkampe is nog onder konstruksie en nuwe aankomelinge moet nog staatmaak op tydelike skuillings van takke, blare en bamboes.

Die grootste deel van die Dhao Palong-kamp lyk soos 'n "blaardorp", en vluchteling kap bome voor die voet af om hul skuillings te verbeter. Veral rubberbome - van hulle tot 30 jaar oud - loop onder die byl deur.

"Die vluchteling is oor 200 van die 12 000 hektaar van die regeringsbos versprei. Die onnadenkende gebruik van hout vir kook- en skuiling-doeleindes gaan 'n grootskaalse ekologiese probleem veroorsaak," sê 'n senior buitelandse amptenaar.

Bosbouers is hulpeloos want die owerhede het aangekondig dat dié Birmaanse Moslems - bekend as Rohingya's - wat voor Birmaanse soldate vlug, gaste in Bangladesj is.

Daar is reeds 200 000 Rohingya's in Bangladesj. - AFP

oproep tot veelwywery in Koeweit

'n Groep mans in Koeweit, bekend as die "Welsynsvereniging", het onlangs 'n beroep op getroude Koeweiti mans gedoen om 'n tweede vrou te vat en sodoende die "vloek" van oujongnooiskap te verlig. **AMANI AL-SAWI** berig

KOEWAITSTAD - Koeweit se feministe is in oproer oor 'n onlangse beroep wat op Koeweiti mans gedoen is om die getal ongetroude vroue in dié land te verminder deur met meer as een vrou te trou.

'n Groep wat net uit mans bestaan - die "Welsynsvereniging" - het aan getroude mans 'n bedrag van 1 000 dinars (\$3 200) as trougeskenk belowe, sowel as 'n langtermynlening om vir meer as een vrou te sorg.

In 'n persverklaring vroeër die maand het die groep die "tipiese Midde-Oosterse vrou" gekritiseer en gesê sy "verkies dat haar man 'n minnares het eerder as om met nog 'n vrou te trou".

Dié vereniging kry die meeste van sy geld van die Zakat - aalmoese wat Moslems volgens die reëls van Islam aan die minderbevoorregtes moet gee.

Vroue in Koeweit is in opstand oor dié aanbod, en beskou dit as 'n gekonkel van die mans om die "vloek" van oujongnooiskap te beveg.

"Ek sal my man in repies opsny... Selfs al dink hy net daaraan om met 'n tweede vrou te trou," sê die 34-jarige Sara Mataqi.

"Hoe kan enige vrou dit aanvaar dat haar man nog 'n vrou vat met die voorwendsel dat hy help om die oujongnooi-probleem in die land op te los?"

Mouda Al-Motairi, 'n 35-jarige ma van twee kinders, is ook op die oorlogspad.

"Dit is glad nie 'n welsynsorganisasie nie, dit is 'n komitee wat daarop uit is om gesinne te laat verbrekkel," sê sy.

"Ek dink die Irakese inval begin nou om 'n negatiewe invloed op mense te hê," sê sy.

DIE ENGELSTALIGE KUWEITI TIMES het berig dat al hoe meer Koeweiti vroue sukkel om mans te kry omdat die mans verkies om met uitlanders te trou.

Mohammad Abu Ali, 'n Koeweiti onderwyser wat met 'n Amerikaner getroud is, beskuldig Koeweiti vroue daarvan dat hulle swak huisvroue is en, vergeleke met buitelanders, finansiële afhankliker van hul mans is.

'n Groep vroue, in 'n brief aan die dagkoerant *Al Watan*, het intussen gewaarsku dat poligamie die alreeds hoë egskeidingsyfer in die land nog verder die hoogte kan laat inskiet.

"Sal poligamie werklik die oujongnooi-probleem oplos of sal dit egskeidings aanmoedig?" vra die vroue.

Die voorstanders van veelwywery wat wel uitsprake wou waag, sê hulle sal die samelewing 'n guns bewys deur meer as een vrou te vat.

"Die eerste reël van die demokrasie is pluralisme," sê Shu'a Al-Sayed, 'n 28-jarige ongetroude vrou.

Sy verwyf die vroue wat monogamie steun en sê hulle is "diktators".

"Hoekom kan party vroue trou en ander moet alleen bly?" vra sy.

Eid Mutlaq, 34, stem saam met haar. "Ek het drie vrouens en hulle woon gelukkig saam onder een dak. Om die waarheid te sê, ek dink daaraan om 'n vierde vrou te vat."

Maar Mutlaq beklemtoon dat poligamie slegs beoefen kan word indien die "man behoorlik na sy vrouens se behoeftes kan omsien". - AFP

kinders word blind in bangladesj

DHAKA - Minstens 100 kinders word daagliks blind in Bangladesj vanweë 'n tekort aan vitamine A, volgens 'n verslag wat pas verskyn het.

Dié verslag deur twee voedingskundiges, MA Hannan en Safia Akhter, sê ook 900 000 kinders ly aan nagblindheid.

Altesame 500 000 babas tussen ses maande en een tot een en 'n half jaar oud is slagoffers van nagblindheid, en 50 persent van hulle het binne 'n paar dae gesterf, sê die verslag en voeg by dat dié vlak die hoogste ter wêreld is.

Die gebrek aan vitamine A word toegeskryf aan die onvoldoende inname van groen groentesoorte.

Talle kinders se ma's is siek en ondervoed en kan nie voldoende moedersmelk - ook 'n bron van vitamine A - verskaf nie. - AFP

nuwe virus soortgelyk aan HIV ontdek

BUENOS AIRES - 'n Virus soortgelyk aan Aids is onder inboorlingstamme in die noord-Argentynse provinsie Formosa gevind, sê die president van 'n genetiese stigting.

Sonia Quiruelas, die hoof van die Alborado Stigting wat genetiese navorsing onder die Matacos-, Pilagos- en Tobasstamme doen, sê wetenskaplikes het dié nuwe virus as HTLV geïdentifiseer.

Die virus is gevind in 23 persent van die 330 inboorlinge wat getoets is in 'n gebied van die Formosa-provinsie wat aan Paraguay grens en sowat 950 km noord van Buenos Aires geleë is.

HTLV is ook in Senegal, Ekwador en die Karibiese eilande - waar dit endemies is - geïdentifiseer.

Die virus, wat seksueel en deur bloed oorgedra word, beïnvloed die liggaam se immuniteitsstelsel en veroorsaak neurologiese versteurings en ander probleme wat tot die dood kan lei, sê Quiruelas.

Quiruelas sê dit is belangrik om vas te stel hóé die virus Argentinië binnegekom het en om planne te maak om die besmette bevolking in die noorde van die land te help. - AFP

albanieë

se nuwe leiers erf 'n rampgebied

Die Demokratiese Party wat pas die algemene verkiesing in Albanië gewen het, erf 'n land wat ná meer as 45 jaar van onbuigsame kommunistiese regering op die rand van verval staan. **NICOLA MILETICH** doen verslag

TIRANA - Die uitgaande minister van binnelandse sake, Fadil Cana, erken openlik: "Die land is besig om in chaos te verval." Die staat is onbevoeg om die ekonomiese katastrofe in die land op te los.

Albanië is die armste land in Europa. Binne 'n jaar het die jaarlikse per kapita inkomste van 850 dollar na 550 dollar geval, en die gemiddelde maandelikse inkomste van tussen 800 en 1 000 leks is gelykstaande aan minder as 15 dollar.

Amptenare sê sonder om te skroom: "Niemand in Albanië werk meer nie."

Produksie het verlede jaar met tussen 50 en 60 persent afgeneem en amper 70 persent van die arbeidsmag is tegnies werkloos as gevolg van 'n gebrek aan grondstowwe en elektrisiteit om die fabriek - wat dikwels ook met outydse en uitgediende masjinerie moet voortsukkel - aan die gang te hou.

Volgens berigte van Radio Tirana het die meeste van ondernemings in die land produksie gestaak of werk hulle net vir kort rukkie as hulle hul hande op grondstowwe kan lê en as daar elektrisiteit is.

Uitvoere in 1991 het met 50 persent afgeneem as gevolg van die verminderde produksie in die olie- en mynbedryf (ligniet, chroom, yster-nikkel, koper).

Die land kan nie in sy eie voedselbehoefte voorsien nie en steun toenemend op buitelandse hulp. "Ons benodig alles," sê 'n mediese student, "kos, skoene, verwarming, vensterrame, medisyne, meubels... die lys is eindeloos."

DIE WINKELS IN DIE HOOFSTAD slaan 'n mens dronk - dit is natuurlik as hulle oop is, want van 'n keuse is daar nie sprake nie en die pryse vir goedere van twyfelagtige gehalte is ver te hoog.

Die paar staatswinkels wat oor is, het wel suiker, seep, rys, poeiermelk, vleis en kookolie - maar dié produkte is nie altyd beskikbaar nie, en dan alleenlik as jy 'n koepon het.

Dis 'n alledaagse gesig in Tirana om 'n horde mense om die bakkerie te sien saamdrom en stoei om brood - steeds die stapelvoedsel in Albanië met 'n verbruik van een kilogram per persoon per dag.

Vleis, piesangs en lemoene is 'n luukse, en 'n bottel Coke se prys is gelykstaande aan gemiddeld twee dae se arbeid. Die stadsbewoners het glad nie warm water nie, en koue water vir slegs 'n paar uur per dag. Die elektrisiteitsvoorsiening is treurig en verlede winter het die mense die bome langs die paaie in die stad afgekap vir vuurmaakhout.

Die algehele stilstand in die land van 3,2 miljoen mense word verder beklemtoon deur die feit dat die vier spoorlyne reeds twee maande buite aksie is.

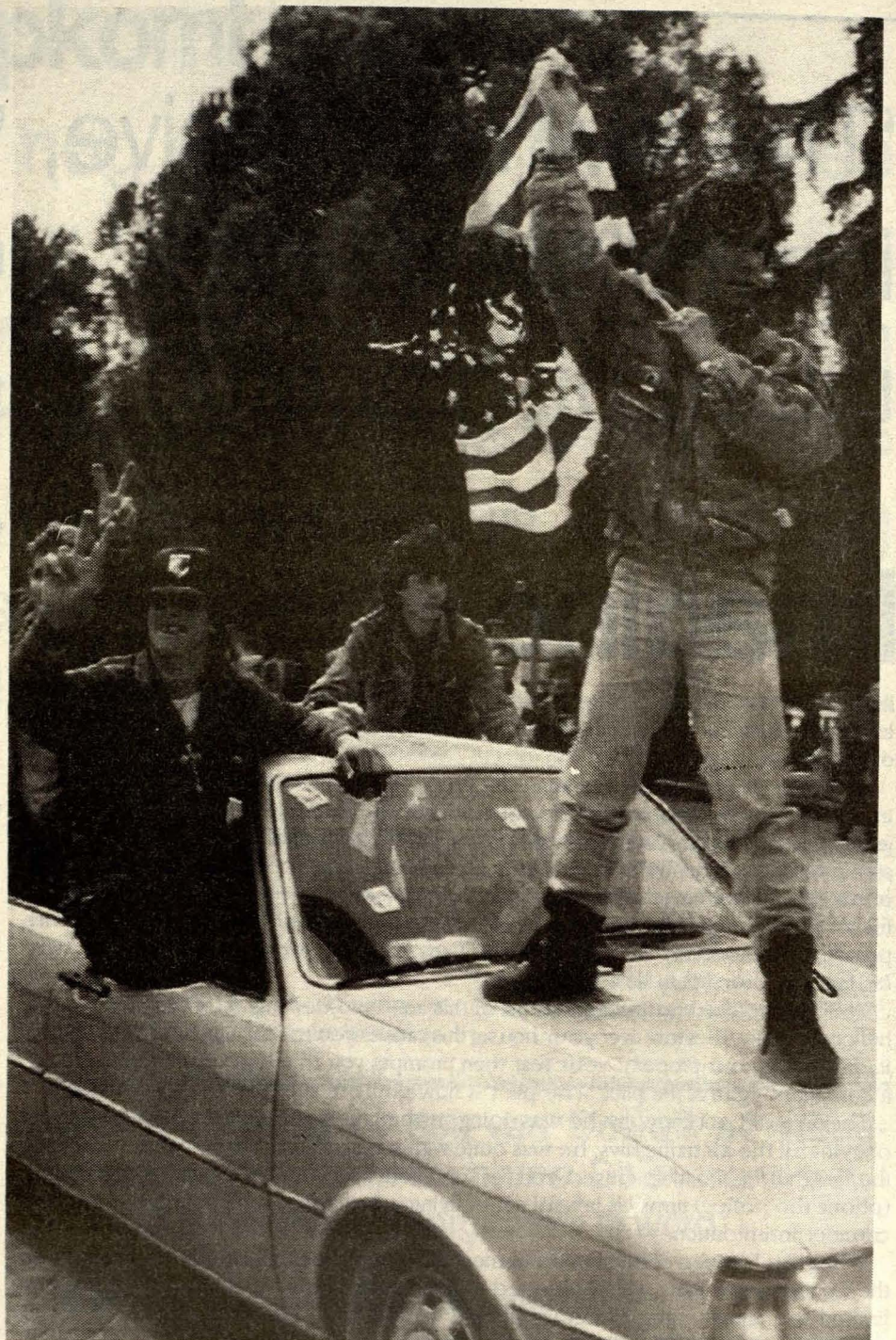
En dinge op die platteland, waar 65

Die leier van die Demokratiese Party in Albanië, Sali Barisha. (Foto: AP)

persent van die bevolking woon, gaan nie juis beter nie. In Preza, 'n dorpie 30 kilometer van Tirana met 4 900 inwoners, het die staatskoöperasie gesluit en die grond is aan die kleinboere gegee, maar daar is nie kunsmis nie, die werk moet met die hand gedoen word en van besproeiing is daar nie sprake nie.

"Ons laat dit nou oor aan die natuur," sê Ahmet Halili, die dorp se landboukundige. - AFP

Jong Albaniërs vier die Demokratiese Party se oorwinning oor die Kommuniste. (Foto: AP)

uganda bied tuiste aan duisende vlugteling

Gevegte tussen regeringstroepen en rebelle in Zaïre het reeds duisende mense na Uganda laat vlug, en volgens aanduidings is daar nog duisende op pad. **EPAJJAR OJULLU** doen verslag

BUNDUBUGYO, Uganda - Duisende vlugteling vanuit Zaïre stroom tans die westerse distrik van Bundubugyo binne, en volgens amptenare was meer as 20 000 reeds teen die einde van verlede week geregistreer.

"Ons weet nie hoeveel vlugteling daar werklik is nie, maar ons weet wel dat daar elke dag honderde aanmeld. Hulle kom hier aan met hul karige besittings op hul koppe en met hul bokke, varke en hoenders," sê die plaaslike leier, Zakeri Magezi.

Volgens 'n woordvoerder van die vlugteling vlug hulle - saam met hulle hoofmanne - voor die gevegte tussen rebelle en Zaïrese regeringstroepen uit al die gebiede in Zaïre wat aan Uganda grens, insluitende Kamango, Nobiri, Nsungu en Buhwisa.

Gevra wêreldie rebelle is, het die vlugteling 'n geskrewe nota aangehaal wat deur die vlugteling agtergelaat is, waarin gesê word hulle behoort aan die Mouvement National Congolais (MNC).

'n Vrou wat verlede Donderdag uit Kamango aangekom het, het aan doeanebeambtes gesê alle dorpe aan Zaïre se kant van die grens is verlate.

Die 55-jarige Simana Gadambi, 'n gewese hoofman in die Buhumu-gebied van Zaïre,

sê 24 uur nadat sy besittings deur regeringstroepen afgebrand is omdat hulle hom daarvan verdink het dat hy die rebelle goedgesind is, het hy en sy familie gevlug.

Van die vlugteling sê twee weke gelede, nadat die rebelle die polisiekantoor aangeval en twee polisiemanne doodgeskiet het, het 'n aanvoerder van die rebelle, bekend as Ali, hulle by die Kamango-handelsentrum toegesprek.

Talle vlugteling vertel ook van regeringstroepen wat hul huise geplunder en afgebrand het ná gevegte met die rebelle.

"Ons hoor dikwels swaar geweervuur van oor die grens, en ons moes al 'n slag die doeanepos ontruim en veiligheid soek," sê die Ugandese polisieman wat in beheer is van die Busunga-grenspost.

In een dorpie alleen was daar 3 000 vlugteling saamgehok in 'n paar klein hutjies, terwyl daar in 'n ander dorpie by Hunya in Bukukwanga 200 vlugteling binne twee dae aangemeld is.

Die plaaslike bevolking in Uganda sien na die mense om, maar sê hul kosvoorraad is besig om op te raak as gevolg van die groot getal vlugteling.

"In die meeste van ons dorpe is daar meer vlugteling as inwoners, en met die

huidige droogte verwag ons 'n ernstige voedseltekort in die volgende twee weke," sê Ayoma Mundala, ondervoorsitter van die Bundingoma-dorpsraad.

Verskeie epidemiese siektes het in van die Ugandese dorpie uitgebreek. Altesame 40 kinders is die afgelope twee weke aan masels dood in twee van die dorpie wat aan Zaïre grens.

Volgens internasionale noodlenigingsagentskappe en nie-regeringsorganisasies soos die Franse Medecins Sans Frontieres (MSF), kan niks gedoen word voordat die vlugteling in kampe gehuisves word nie.

"Die vlugteling is oor 'n groot gebied versprei, en om hulle te help is logisties onmoontlik," sê 'n MSF-dokter.

Die vlugteling skop daarteen om in kampe opgeneem te word.

"Die vlugteling is in alle opsigte dieselfde as die Ugandese tussen wie hulle nou woon. Hulle voel tuis," sê Deo Katabazi, die distriksekretaris van Bundubugyo.

Ander amptenare stem nie saam nie. "As die honger eers toeslaan, sal die vlugteling nie langer weerstand bied om in kampe opgeneem te word nie," sê 'n amptenaar van die VVO. - AFP

'This law is offensive, incompetent and utterly disgraceful'

Imagine

a law that creates a crime which anyone can commit without actually breaking any law. A crime where the fact that you did not know what you did was a crime (which it wasn't) would not be a defence to the charge in court and that was punishable with imprisonment for 10 years and a fine of R40 000 or both.

Absurd? A contradiction in terms? Yes, indeed. But such a law exists. It was passed in July 1991 as the Internal Security and Intimidation Amendment Act. This legislative jewel was enacted by Parliament to criminalise "hitherto lawful conduct" and to close some perceived loopholes in the Intimidation Act. Put simply, this law makes it an offence to do anything that has the effect that a person who sees you do this thing, fear for his safety, or the safety of any other person, or the safety of the property of any other person, or the security of the livelihood of any other person, and, who is induced by his fear to do or not to do anything.

To illustrate the breathtaking scope of this act, consider this following example. A helicopter pilot flies low over your house, this causes you to fear that he may crash into it, damaging your property, your fear then prompts you to telephone the police to lay a complaint against the pilot. The pilot is now guilty of the offence of intimidation!

The pilot did not know that he was doing anything unlawful. In fact, assuming he was obeying all the air traffic laws, he was quite within his rights to fly over your house, but the fact that his conduct caused you fear and your fear induced you to do something (phone the police) turns his lawful act of flying a helicopter over your house into the crime of intimidation.

When this law was debated in Parliament the only political party who opposed it was the Conservative Party which objected to the fact that other sections of the same law limited the State's rights to detain people without trial. Otherwise the Act enjoyed unanimous support from all the parties in the tri-cameral parliament and was greeted with acclaim by political commentators and extra-parliamentary organisations, including the African National Congress. It is quite clear that parliament wished to criminalise all forms of threatening conduct that was not covered by the old Intimidation Act which required a threat intended to force someone else to do or not to do something. For example "If you go to work I will burn your house". In their enthusiasm to bring peace and democracy to the land they created a Frankenstein.

In case the implications have not quite struck home, here is a less extreme example.

Workers at a factory tell the boss that if he does not increase their wages they are going to call a legal strike. Fearing for his economic livelihood (a strike will harm his business) he telephones his lawyer for advice. By doing so he converts the workers' lawful act into the offence of intimidation. The workers can be arrested, charged and tried for this offence. The fact that the workers did not know that they were committing an offence and the fact that they did not intend to commit an offence will not help them in court. The purpose of the Act is to criminalise otherwise lawful conduct and it does so through the perception and conduct of a third party, in this case the boss.

This law is being used. At the moment workers are on strike at Kentucky Fried Chicken branches throughout the country. In many places they have mounted pickets. For those readers unfamiliar with the term, a picket is a striking worker who stands outside his workplace with placards advertising the fact that he is on strike and who asks potential customers and replacement labour to support the strike. Picketing is a perfectly lawful activity but it is bad for business - so in Secunda, Kentucky Fried Chicken laid a complaint with the police that the pickets were threatening the company's economic livelihood. The pickets were then arrested and charged with intimidation.

THE NEW ACT MAKES us all potential criminals. Anything we do that might cause some timid person to fear for any of the things set out in the law can render us liable to prosecution. It is quite clear from the wording of the Act that the fear need not be a reasonable fear and that the fact that you never meant to cause anyone to fear is irrelevant.

The new law violates numerous fundamental values of criminal law. These include:

1. The State may not inflict punishment except for a contravention of the criminal law. With the new law an accused person can be punished for doing something lawful, his conduct only becomes unlawful when a third party acts.
2. Laws creating crimes must clearly and unambiguously advise the citizens of exactly what is prohibited and what is permitted. In the case of this new law acts which have certain consequences are prohibited but there is no indication what those acts are.
3. A person should not be liable to punishment if he did not know that he was

The new act makes us all potential criminals. Anything we do that might cause some timid person to fear for any of the things set out in the law can render us liable to prosecution. It is quite clear from the wording of the Act that the fear need not be a reasonable fear and the fact that you never meant to cause anyone to fear is irrelevant.

contravening the criminal law. The new act says that the intention of the accused is irrelevant.

THE NEW ACT POSES a particular threat to freedom of speech and to the freedom of the press. If we look at the run up to the Referendum as an example, all those journalists and politicians who wrote articles or made speeches warning the public of the dire consequences of a "No" vote such as civil war and economic collapse and did so in order to persuade the public to vote "yes" are guilty of intimidation.

Of course, it is unlikely that they will be prosecuted. The Act is far more likely to be used against strikers, pickets and people who advocate boycotts or stayaways. The very fact that this law will be enforced selectively is another objectionable feature. It vests the police and the Attorney General with an enormous discretion as to whom they wish to arrest and prosecute and as such the law is wide open to abuse.

THE NEW LAW is probably the most oppressive and objectionable piece of legislation ever enacted. It is offensive, incompetent and utterly disgraceful. That such a piece of legislation can pass through parliament without comment suggests that our parliamentarians are a crowd of blithering incompetents who cannot be trusted to make good laws.

The courts cannot strike down an act of parliament however bad it is, but there is some hope that the courts will find a way to limit the new law's ambit through clever interpretation.

Personally I doubt they will be able to do so as the wording of the section is quite clear and there is not much scope to reinterpret it without rendering it meaningless.

The good news is that it's now open season on politicians and I urge readers to lay a charge of intimidation against all those politicians whose prophecies of war and economic collapse caused them to fear for their families' safety or their economic livelihood and who as a result of that fear were induced to vote either Yes or No.

Finally a word of warning. Should a policeman come to arrest you at home for allegedly threatening to kick your neighbour's dog (his property) for doing his dirty work in your front yard, don't resist or try to escape arrest.

Intimidation is a schedule one offence ranking along with murder, rape and treason and the policeman may lawfully kill you to prevent you from escaping.

Have a nice day.

(Jurie de Wet is a practising lawyer in South Africa's criminal courts)

Als je voor de vrou opkomt

Thea Doelwijt het haarself nog nooit as 'n feministiese skrywer beskou nie. Tog is sy regdeur die Nederlandse wêreld bekend vir haar werk oor die bevryding van Surinaamse vroue en hul rol in die geskiedenis. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** gesels met die Nederlandse dramaturg tydens haar eerste besoek aan Suid-Afrika

AS die skrywer van prosa, romans, kinderboeke en veral toneelstukke en deesdae die "tekste van lieder", praat Thea Doelwijt eerder oor Suriname, wat sy ná die militêre bewindsoorname in 1982 verlaat het om in Holland te gaan woon. Sy beskryf haarself nou as (toneel)skrywer.

En sy vertel graag van Sophie Redmond, die eerste vroulike toneelskrywer in die voormalige Nederlandse kolonie, vroeër bekend as Nederlands Guyana. Ook oor die Surinaamse mites en volksvertellings - genoem Spinverhale - wat sy onlangs as deel van 'n reeks in Nederland gepubliseer het. Die naam van die stories kom van die bekendste storie oor 'n spinnekop en 'n haas wat in Surinaams Anansitori heet. (Anansi = spinnekop en tori = storie)

Doelwijt was die afgelope twee weke in Suid-Afrika as deel van die akademiese afvaardiging uit die Nederlandse Wêreld vir *Vrye Weekblad* "Breek af die Mure"-fees. Sy het 'n reeks lesings aan universiteite gelewer en ook aan 'n radio-besprekingsprogram deelgeneem. 'n Uitvloeisel van Doelwijt se besoek is dat die Suid-Afrikaanse aktrise Esther van Rijsijk haar monoloog *Iris* gaan opvoer.

In Seepunt kyk Doelwijt rond om haar en merk op hoe baie die omgewing haar aan die Karibiese eilande herinner en dan spring haar gedagtes sommer weer na die mense.

"Die mense lyk so baie na dié in Suriname, elkeen het iets van iemand wat ek daar ken," sê sy. "Maar in sekere sin is die mense en die huise en die gewoontes hier soos Suriname 30 jaar gelede was."

Dit skryf sy toe aan die Suid-Afrikaanse politieke stelsel. "Suid-Afrika het ander ontwikkelings deurgemaak, dit was heeltemal geïsoleer, met die rare apartheid waar elkeen in sy eie hokkie gesit en die dinge gekultiveer het wat hy dink by hom hoort. Daarom het die land kultureel gestagneer en nie vooruitgegaan nie."

Hoewel sy die mense komies gevind het, het sommige dinge haar en die res van die groep laat huil - "veral as jy Soweto sien".

"Vir ons was dit moeilik om so 'n aparte groep te wees. In Johannesburg het ons almal met huilende oë geloop." Sy beskouw die besoek as ryk stof vir toekomstige toneelstukke.

DOELWIJT IS IN 1938 in Nederland gebore van 'n Surinaamse pa en Hollandse ma. Op 23 jaar is sy na Suriname, waar sy 23 jaar tot met die militêre magssoorname gewoon het. Sedert 1982 is sy weer Hollander.

Aanvanklik het sy tien jaar lank as

joernalis by 'n koerant in Suriname gewerk en kulturele-, vroue- en kinderblaaië be- gin.

Later het sy haar in die toneel ingestudeer en van 1970 tot 1983 op dié gebied baanbrekerswerk in Suriname gedoen. Sy en die regisseur Henk Tjon het hul eie geselskap gehad, die Doe-teater, wat besiel is deur die Do-toneelstukke - kritiese opvoerings met sang en dans wat in die slawe-tydperk beslag gekry het.

Hulle het satiriese toneelstukke geskryf en Doelwijt het ook die teater se eerste vroue-toneelstuk op die planke gebring. Sy het dit met vroue opgevoer - ook agter die skerms - hoewel die manlike lede van die geselskap graag wou meedoen.

"Die Doe-teater het sy gehoor op 'n ligte manier probeer opvoed, deur van humor en self-ironie gebruik te maak," sê sy. "Ons het gesoek na onderwerpe en dinge wat rondom jou en in die maatskappy gebeur, met invloed van alle bevolkingsgroepe - tot in 1982 (die militêre bewindsoorname), waarna die situasie te moeilik was om kritiese teater te maak."

SY VERTEL GRAAG van Sophie Redmond, "'n mooi swart vrou en een van die eerste vroulike Kreoolse geneesheer" in die land, wat dit tot haar dood in 1950 haar taak gemaak het om arm vroue op verskeie maniere oor hul gesondheid en uiteindelik ook in "selfbewussyn en politiek" op te voed.

Redmond het later 'n aantal toneelstukke geskryf en met die oog op die eerste algemene verkiesing in Suriname in 1949, *Misi Jana go na stembus* (Miss Jana goes to vote) geskryf en laat opvoer om vroue oor die demokratiese proses in te lig. Doelwijt het vier van Redmond se toneelstukke in boekvorm laat publiseer en dit aangepas vir heropvoering toe 'n verkiesing in 1987 vir die eerste keer sedert die staatsgreep weer toegelaat is.

IN DIE DOE-TEATER het hulle probeer om 'n volslae Surinaamse teater tot stand te bring, sê Doelwijt. Die poging was deel van die bewussyn van nasionalisme wat ná die Tweede Wêreldoorlog in die Nederlandse kolonie posgevat het. Sy meen die land is Suid-Afrika ver voor in die skepping van 'n nasionale kultuur.

"Maar ons dink en soek ook nog," sê sy. "So met die nouer kontak tussen die twee lande wat nou moontlik is, kan ons baie leer van mekaar."

Suriname is ook 'n veelvolkige land. Die oudste en oorspronklike inwoners, die Amer-Indiane, is in die binneland gevestig.

In die 16e en 17e eeu het die Hollandse en die Engelse regering die land verower en slawe uit Afrika, meestal Guinee en Ghana, gebring. Die afstammeling van dié slawe is vandag een van die grootste groepe, mense van gemengde afkoms wat Kreole genoem word. Die slawe wat vir hul vryheid geveg het of gevlug het, vorm vandag 'n afsonderlike groep in die binneland, wat die bosnegers of Marrons genoem word.

Ná die afskaffing van slawerny is kontrakwerkers uit Indië en Indonesië na

Suriname gebring. Teen omstreeks 1840 het 'n nuwe groep Hollanders na Suriname gekom om hoofsaaklik landbouers te word. Hulle staan vandag as die Boeroes bekend.

Volgens Doelwijt het elke groep nog sy eie kultuur en taal, hoewel die amptelike taal Surinaamse Hollands is. Sedert die vyftigerjare het 'n beweging tot stand gekom vir die erkenning van die Kreoolse taal, Srinantongo, 'n neger-variant van Engels met Hollandse en Portugese invloede wat vandag nog die lingua franca is.

HIER IS 'N UITREKSEL uit een van Doelwijt se vroue-voordragte, *Vroue van Suriname*. Dit is veronderstel om deur twee vroue voorgelees te word:

- Als je voor de vrouw opkomt, ben je dan tegen de man?
- Hebben we iets tegen mannen, hebben we iets tegen Surinaamse mannen?
- Of ik van hem hou? Hoe kan ik van dat soort schoft (lummel) houden?
- Maar het zijn wij, vrouwen, die hem opvoeden. Hij is zoals wij hem hebben gemaakt.
- Daarom houdt hij zo van z'n moeder.
- We hebben hem natuurlijk altijd veel te veel verwend.
- Omdat hij later voor je zou zorgen... hij is je pensioen...
- Maar hij gaat natuurlijk wel verstrikt raken in het web van andere vrouwen....
- Maar die zullen natuurlijk nooit so lekker voor hem koken als ik, zijn moeder...
- En niemand zorgt zo goed voor zijn kleren als ik...
- Hij zou geen man zijn, geen echte man, als hij trouw was aan een vrouw...
- Hij zou een lummel zijn als hij je hielp bij de was, de afwas...
- Onze man als minnaar...
- Daar praten we niet over
- Onze man als echtgenoot...
- Hij is natuurlijk de baas in huis, al is hij dat natuurlijk niet...
- Onze man als vader...
- Hij is natuurlijk onmisbaar bij de opvoeding van onze kinderen, al is hij dat natuurlijk niet...
- Onze man als hij ons moe uitneemt...
- Hij stelt me aan niemand voor...
- Hij ontmoet een vriend - zijn vrienden... hij blijft uren weg...
- Hij vindt dat ik met een vriendin moet praten, bij mijn vriendinnen moet zitten, in de keuken moet helpen...
- En als iemand mij ten dans vraagt...
- ...is hij razend...
- We moeten weg...
- En wat denk ik?
- Hij houdt van me, hij is jaloers, hij houdt nog steeds van me!

does spain exist?

Outside Barcelona's airport are three flagpoles. In the centre flies the flag of Spain, on one side the flag of Catalonia, on the other the flag of the European Community. The symbolism is plain: the State of Spain is caught between a European supra-state and an urge called regionalism or ethnicity, writes **PETER VALE**

BARCELONA: As this city girds its loins for the 25th Olympiad, Barcelona's bunting speaks of local politics. True, the busy Olympic symbol is to be seen everywhere but candidates for the Catalan Presidency gaze down from every awning.

This is strange. These Games are said to be the most representative of all times. New flags, new faces, new styles are the promise of the 1992 Olympics. In Barcelona, however, this anticipation seems humbled by the controlled passion of Catalans who insist that they are different from the Spanish.

Some Catalans even yearn for a separate state. Before a day-trip to Madrid (to vote in the South African referendum), my hosts joked that the next time I undertook such a journey, I would need both a visa and a passport! Others take this point more seriously. One candidate in the election was showing a campaign video which had him meeting with the ambassadors from both Scotland and Spain.

But is there really a contradiction between the deepening internationalism, symbolised by the Olympics, and the brooding impulse of ethnicity, nationalism (call it what you will) which seems to be have recently spread across the globe?

To the naked eye, the Cold War seemed to hold in check an ancient impulse towards (probably in this order) kin, kith, and locality. Now, international changes appear to have unloaded a cascade of new political entities: Yugoslavia and the Soviet Union stand to be archetypical examples of this phenomenon. But in a score of other places, the urge for separateness has taken root. This is why posters in Barcelona make such compelling politics.

ACTUALLY, CATALANS have a convincing case for their claim. Look at language: Catalan is spoken by 6.5 million people; more than speak a host of other European languages such as Dutch, Finnish and Norwegian. More immediately, it is as distinctive from Castilian (the language spoken in most of the rest of Spain) as English is from Afrikaans.

Culture too, sets them apart. Any guidebook will tell you that Catalans have little taste for flamenco and no stomach for bullfighting. But a genial Catalan friend qualified this claim for me. "We only dislike them when they are done badly."

More important than these, is territory. Catalonia is a clearly-demarcated triangular chunk of land at the bottom end of Spain's neck which includes the four provinces: Gerona, Lereida, Tarragona and Barcelona.

At the majestic Olympic Stadium atop Montjuic Mountain, the armed presence of

the law is everywhere. Clearly, all precautions will be taken to prevent a repetition of the tragedy which marked the 1972 Munich Games. But wait, it's nearly four months until the first athletes arrive. What's going on?

The finger points northwards across Spain's neck to the Basque country and the ethnic impulse at work in that part of the Iberian peninsula. Here a different set of strategies are at work to achieve separateness.

In Catalonia, policy is driven by a controlled passion for politics. Shape and reshape the nature of the debate: this will change its terms in your favour. In the process, the bonds between your followers will deepen and this helps to drive the momentum. The unsmiling face of Catalan's President, Jordi Bujol - who was certain to win the election even before his campaign posters were printed - epitomises this approach.

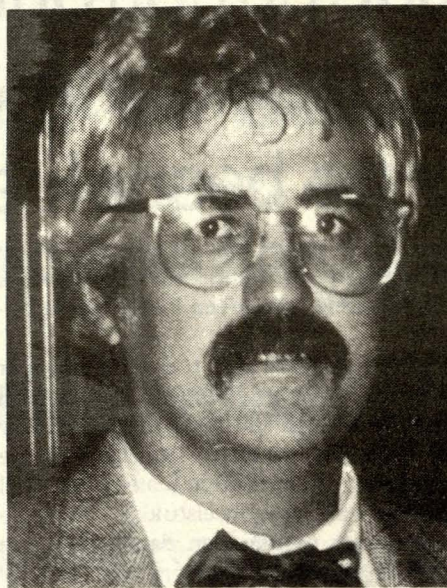
Increasingly it is clear that the government in Madrid cannot survive without Bujol. This is the case of having your political cake and eating it: make the central government dependent on you and guarantee the potency of your independence from it.

Bujol's trick is to portray Catalan nationalism as inclusive. Live and work in Catalonia, and you become a native. In my two days there, I was laughingly called a citizen and warned not to begin a Catalan Separatist Movement during my caper to Madrid.

Contrast this with the Basque experience. The separatist movement, ETA (Euskadi Tu Askatasuna), is waging a war of "national liberation" against the government in Madrid. The killing of policemen has a particularly important strategic place in this bloody struggle. This is not really surprising when one considers ETA's motto: "Actions Unite, Words Divide".

As the Olympics approach ETA have shown a capacity to strike closer and closer to the heart of Barcelona: hence, the armed police.

WHAT IS REALLY significant about Basque separateness is its exclusivity. Deeply suspicious of foreigners, the Basques have drawn a web of mystery about them. What seems clear is that their battle is cast in tough ideological terms (some see in it a Marxist-Leninist patina). Consequently, it resembles more the political pulse of the Sixties than the Nineties. Its style - particularly its anarchy of purpose - reflects an uncertain longterm direction. But this is its very trap: it will not go away because its rituals, its furtiveness, capture generation after generation.

Peter Vale

Theories on ETA and the Basque question abound. A common one is that Basque mistrust may be fuelled by the fact that their numbers are divided by the border between Spain and France. Here, in the lee of the Pyrenees, the Basque language is thought to be spoken by 2.5 million people. But its potency has been diluted by (perhaps) seven separate dialects. This can deeply paralyse a language and create discord in a national liberation movement.

Whatever the reason, both ETA's permanence and its pure destructiveness are real worries. Whatever power the central government devolves outwards is considered insufficient.

THE END OF Franco's brutal forty years - just more than a decade ago - raised more than expectations of devolution of power from the centre towards the regions. (The dictatorship, parenthetically, was especially vicious to Basques and Catalans, and its ending seems to have cured these people - and the rest of Spain - from the fatal embrace of the political right which is making such deep inroads in France, for example. But as Spain moves further and further away from dictatorship, the country's regions seem programmed to a structural conflict between the centre and the periphery. Basque and Catalan are more home-grown, as it were, than the genuine made in Madrid article.

So is there a thing called Spain?

Outside Barcelona's stidy airport are three flagpoles. In the centre flies the yellow and red of Spain with its multi-crested orb dead centre. Look on one side and you will find the dazzling yellow and red strips of Catalonia; on the other, the sixteen gold stars and blue background of the European Community. The symbolism is plain: the State of Spain is caught between a European supra-state and an urge called

regionalism or ethnicity.

But does it all end there? Is the real spirit of our times the bland protocol of European integration with its maze of laws and regulations?

Take the unkempt Saturday train (as I did) across the neck of Spain from Barcelona to the Basque country. Each city, each hamlet is kneaded with Iberia's rich history. In each, a Moorish castle now poses as a Catholic church. Each road, each sandy building is an archeological treasure which marks the rich human tapestry which is strewn across the arid countryside.

IT WAS ALL THIS which those who called themselves kings first and Spanish second claimed as their own. And it was this, too, which caught the eye of an ambitious soldier, Franco, who purported to stand in for kings and who came, in 1980, to be succeeded by one.

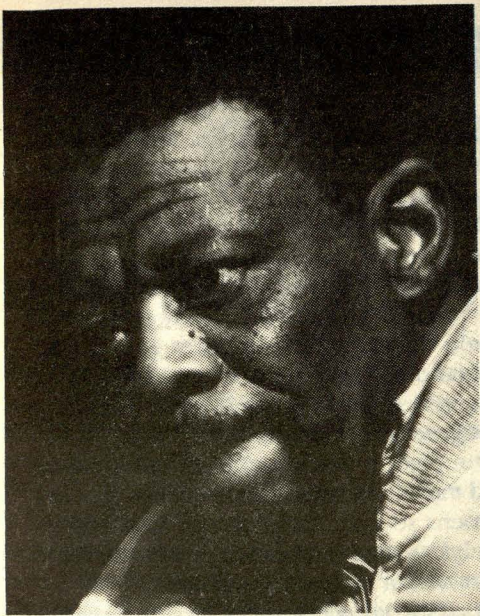
In the name of this same geographic expression called Spain, war, conquest and, periodically, defeat have been played out. All such adventures were undertaken in the name of Nationalism, the political unit which has dominated our world since the 17th century. Although originally promulgated as a progressive force, nationalism came to be associated with anger, avarice, ambition: the dark side of man's being which brought with it death, destruction, decay.

It was to destroy nationalism, Japan's, that the ultimate weapon, the Atom Bomb, was perfected. And it was to check nationalism, Germany's, that the world was divided by the Cold War.

Now all this is changing. In Spain, new ways of dealing with the human predicament are playing themselves out. But Spain is not alone. Right across our world, new explanations are emerging.

At the Olympic Stadium I walk past the armed guards, through the L-shaped tunnels. This is the route which marathon runners will follow after they have climbed the bruising 5 kilometres up Montjuic Mountain: it ends at the arena's very lip. The bright Barcelona sun draws me in. In my mind, I see the crowd and hear its cheer: is it for Spain or for Catalonia?

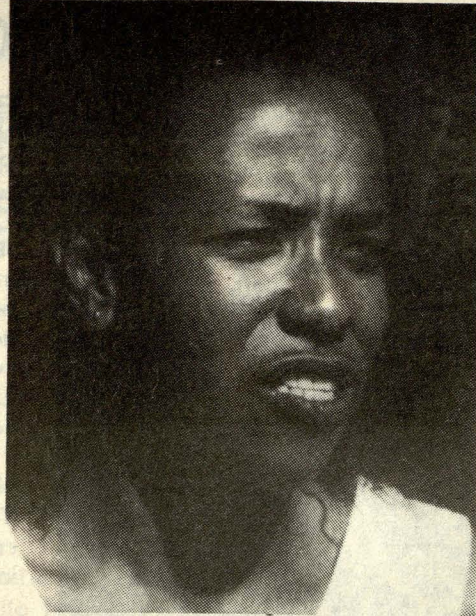
(Prof Peter Vale is attached to the Centre for Southern African Studies at the University of the Western Cape.)

Wally Serote

Lynda Gilfillan

Cheryl Carolus

slaap gerus

die monumente gaan nie platgestoot word nie

Kulturele rekonstruksie is verlede week op groot skaal beplan tydens 'n tweedaagse werkwinkel oor nasionale beleid vir monumente, museums en nasionale simbole in Bloemfontein. Dit is deur die ANC georganiseer en deur meer as 60 verteenwoordigers van bewaringsinstansies en staatsdepartemente bygewoon. **Dr CHARLES MALAN**, hoof van die RGN se Eenheid vir Kultuurstudie, gee sy indrukke

DAAR was 'n merkwaardige mate van eensgesindheid oor die nood van 'n omvattende proses van rekonstruksie om die wanbalanse van die verlede te begin regstel. Selfs verteenwoordigers van die staat wat maar moes deurloop, het oplossings help voorstel in 'n situasie waar slegs 3 persent van alle monumente aan swartmense gewy is en bykans alle nasionale simbole 'n Westerse basis het.

Dié konsensus hoef nie te verras nie. Soos Cheryl Carolus van die ANC dit in haar slotrede gestel het: waar politiek in die verlede so verdelend en vernietigend was, is kultuur by uitstek daartoe in staat om die idee van 'n verenigde nasie met gemeenskaplike waardes te versinnebeeld. Ook Wally Serote, kultuurhoof van die ANC, het inleidend die klem laat val op respek en sensitiwiteit vir alle groepe se waardes en simbole in die strewe na eenheid.

Diegene wat voorsien dat monumente en museums voor die voet deur 'n nuwe regering platgestoot gaan word, kan gerus slaap. Die energieke voorsitter van die ANC-kommissie wat dié sake ondersoek, dr Themba Sirayi van die Universiteit van Fort Hare se Sentrum vir Kultuurstudie, het wel doelbewus 'n debat daarvoor probeer uitlok. Sal daar nie in die toekoms demokraties besluit word dat simbole van verdrukking soos die Voortrekker- en Strijdom-monumente moet verdwyn nie?

HO NOU, KEER verskeie ANC- en ander progressiewe sprekers, leef en laat leef. Die Voortrekkermonument is immers ook die simbool van verset teen Britse imperialisme, sê Mewa Ramgobin. Die land het 'n sin vir historiese kontinuïteit nodig en verdraagsaamheid is noodsaaklik, volgens hom.

Wanneer die Springbokembleem ook deur dr Franco Frescura betrek word omdat wit en swart soldate tydens die Tweede Wêreldoorlog Springbokke genoem is, is daar nietemin 'n gemor in die gehoor. Dié reaksie illustreer juis sy punt dat simbole polities en andersins

gemanipuleer kan word.

Daar kan wel saam aan die toekoms gebou word en ander politieke groeperings van links en regs moet by 'n opvolg-werkwinkel betrek word, volgens 'n eenparige besluit. Maar die probleme is legio, en Denver Webb maak 'n lys: Eurosentrisme, elitisme, stereotipering op rassegrondslag, paternalisme, die ignorering van swartmense en hele gedeeltes van die geskiedenis tydens bewaring en uitstalling (politiek, bevryding, arbeid), gefragmenteerde administrasie...

Die jong streeksverteenvoerders van die ANC sê niks, en 'n mens wonder wat hulle van die akademiese en teoretiese gedoe dink. "Wat dan van hele ontwortelde, saamgegooide gemeenskappe wat nie eens 'n geskiedenis van hul eie het nie, laat staan nog die middele om dit te gedenk?" vra Cheryl Carolus gefrustreerd. "Kan ons hoegenaamd vry van die apartheidsparadigma dink?"

DAAR IS RELATIEF MIN gedebatteer oor nasionale simbole en slegs die letterkundige Lynda Gilfillan (UP) en die argitek dr Franco Frescura (UPE) het prikkelende bydraes gelewer. Hulle is van die min sprekers wat probeer om 'n hele versameling kulturele tekens te "lees", eerder as om te konsentreer op artefakte soos versamelings en monumente. Kundigheid oor nasionale simbole is opvallend skaars; die staatsheraldikus is deur sy hoofde verhinder om die werkwinkel by te woon, deel dr Sirayi ons ergerlik mee.

Nuwe simbole kan slegs deur middel van demokratiese raadpleging en debattering ontwerp en aanvaarbaar gemaak word, word eenstemmig besluit. Maar baie navorsing is nodig, soos dié waarmee die RGN reeds besig is, ook oor die situasie in ander lande waar soms duur foute begaan is. Lynda Gilfillan wys daarop dat die halsoorkop-besluite van Namibia nie hier herhaal moet word nie.

Verskeie sprekers het reguit gesê dat daar geen oorkoepelende bewaringsbeleid bestaan nie en daar is

lewendig oor die vul van dié lugleegte gedebatteer. Daar moet dringend gewerk word aan metodes om die rykdom aan swart geskiedenis en gedenkplekke te bewaar, ten einde 'n sin vir identiteit en 'n proses van bemagtiging te bevorder.

WAAROM NIE NUUT DINK NIE, vra sprekers buite die museum-establishment, weg van die monumentale strukture en geboue, deur te kyk na moontlikhede soos mobiele museums? Hoe kan kultuur- en omgewingsbewaring geskei word?; hele streke moet in baie gevalle bewaar word. Daar is baie steun vir die argument dat die klem op die bewaring van landmerke eerder as strukture kan val in die strewe na balans.

Teen die einde is daar algemene eenstemmigheid oor die nood van die dringende demokratisering van strukture en beheerrade, opleidingsprogramme om swartmense by bewaring en ander soorte rekonstruksie te betrek en die oprigting van argiewe soos die Mayibuyesentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland. 'n Indrukwekkende versameling oor verwaarloosde aspekte van die geskiedenis is reeds daar opgebou en die begeesterde dr André Odendal en Gordon Metz van die sentrum was twee van die dryfkragte agter die werkwinkel.

Daar is 'n vrees dat die eensydigheid en propagandistiese voorstellings in die politieke oorgangstydperk gaan voortduur en die vergadering het besluit om 'n moratorium by Kodesa aan te beveel, veral op nuwe gedenkstrukture en posseëls volgens die ou apartheidsbeginsels. Die afgevaardigdes is uiteen met die doel om hard te gaan werk aan nuwe groeipunte, want hulle is besig met niks minder nie as die optekening van die gesamentlike geheue van 'n ryke verskeidenheid van kultuurgroepe waaruit 'n nuwe eenheidsvisie gebore moet word.

die skoonheid van 'n obsessie

ROLPRENT: THE PIANIST
Met Gail Travers, Marsha Grénon
Regie: Claude Gagnon

CHARL-PIERRE NAUDÉ

JEANEN COLETTE is twee susters wat grootword in 'n voorstad van Toronto. Op 'n uiters beïndrukke tydstip in hul lewens - hul tienerjare - maak die Japanse pianis Yoshi sy verskyning in hul lewens en in die buurt. Albei raak verlief op hom. Jean is die ingetoë een, Colette die ekstrovert.

Jean se verlieftheid word 'n geheime obsessie. Yoshi vertrek mettertyd na New York en Jean skik haar ideale rondom Yoshi en gaan ook soontoe om musiek te studeer in die hoop dat sy in hom sal vasloop.

Sy loop egter in iets anders vas: die argelose Colette en Yoshi, in mekaar se arms in haar gunsteling-nagklub. Colette-hulle weet nie sy het hulle gesien nie. Jean begin die sandfondamente waarop sy haar lewe gebou het, ondersoek...

Dan keer die twee susters terug na hul ouerhuis vir 'n vakansie en 'n broeiende konfrontasie.

Die kyker kom na 'n ruk agter dat die twee susters wel 'n amoreuse ervaring met Yoshi gehad het. Dit is 'n sensitiewe hoogtepunt in die rolprent en een van die mees erotiese tonele wat ek nog in 'n rolprent gesien het.

Maar dis Colette wat hom kry - al is hy vir haar veel minder belangrik as vir Jean. Die onregverdigheid van die lewe darem...

Die prent is 'n insiggewende kykie na die aard van 'n obsessie, hoe dit sin kan gee aan 'n mens se lewe, maar dit ook kan aftakel: tegelyk 'n skone, betekenisgewende faktor, maar ook 'n veelkoppige monster.

Maar dis ook oor die liefde-haat verhouding tussen die twee susters, oor die sibling rivalry waarin Yoshi maar eintlik net die katalisator is.

Die onbekende akteurs lewer goeie, uiteenlopende karakterspel en maak van *The Pianist* 'n genotvolle stemmingsprent.

Sylvia Glasser se Tranceformations

Arms Seutloadi en Grethe Fox se last tango in Johannesburg... Aletta Bezuidenhout se *Little Big World Kabaret* - met Grethe Fox, Robert Colman, Juliana Venter en Arms Seutloadi, regie deur Jacqui Singer - is 'n teater- en/of Performance Art-ervaring wat nie misgeloop moet word nie. Die tonele, aangrypende visuele beelde, musiek en sang (Juliana Venter se puntnommertjie sal nog lank onthou word) wissel mekaar vinnig af en die sintuie word tot die uiterste beproef. Aan die einde van die wêreld is daar nie plek vir subtiliteit nie... *Little Big World Kabaret* is deel van Truk se Pot-Pourri-fee's en kan nog gesien word op Saterdag, 28 Maart om 8nm en Dinsdag, 31 Maart om 6.30 nm in die Adcock-Ingram by die Windybrow.

hoekom lyk alles nog dieselfde?

Die AA Vita Dans-sambreel versamel jaarliks dansers van oral in die land onder een dak. **CHARL BLIGNAUT** was daar

DIS twee jaar sedert ek die Dans-sambreel bygewoon het en iets pla my. Hoekom lyk dit steeds presies dieselfde? Volgens die pers was die fees 'n reusesukses, maar kan hulle asseblief sê waar is die werk wat my 'n aanduiding kan gee dat eietydse choreografie vooruitgaan?

Ek is bevrees ek kan nie veel van die tradisionele danse as hoogtepunte beskou nie. Dit los 'n onaangename smaak in my mond en voor ek my kan keer, wonder ek retories: wat is die verskil tussen 'n dieretuin of 'n groep rondreisende hansomse en 'n klomp mense (ANC T-shirts, ski pants en al) wat in Jo'burg, onder die vleuel van tradisionalisme, onder helder beligting, hulself teen 'n verhoog laat neerdonder terwyl die gehoor hulle toejuig? Gelukkig was daar wel danse soos *Gumboot/Traditional* van Jeffrey Nene wat die ontwikkeling van die grondslag van tradisionele dans van die kraal tot die myn uitstekend uitgebeeld het.

Ook op die program was die gewone oorvloed semi-klassieke danse - van hulle met baie goeie dansers - wat choreografies net te tipies is. Alles was so mooi en interkultureel.

DAN WAS DAAR die goed wat veronderstel was om hoogtepunte te wees - soos die "groundbreaking" *Tranceformations* van Sylvia Glasser. Maar die paar interessante bewegings wat vertoon is, is so deeglik herhaal en uitgestrek dat ek naderhand amper 'n aanval gekry het. Christopher Kindo het 'n grasiëuse entreë gedoen tot die Free Flight Dansgeselskap en daarvoor verower hy die AA Life Vita-prys vir Eietydse Choreografie sowel as Mees Uitstaande Danser.

Van die meer uitdagende choreografie was dit Jeanette Ginslov se *The Chrysalis Call* wat norme oortree het sonder om te arty te probeer wees. Kim Thackwray se *Fiscal Connections* het netjies afgegaan in 'n duister mimiek, silent movie-styl wat wel vermaak verskat het.

Susan Abraham se *They Take Away the Sun, And Leave Me Bare* is 'n nugter stuk werk, puik opgevoer deur die Truk-Dansgeselskap, en het 'n bedrieglik ingewikkelde choreografiese styl aangebied.

Pinto Ferreira se *Bravissimo* het my geïmponeer. Dit is 'n uitdagende, pretensieuse werk wat neurotiese mense (ek inkluis) gepla het juis omdat mens ontstel word deur wat jy nie verstaan nie. Dit kan maklik performance art genoem word - 'n reeks beelde, musiek en dialoog met poppe, stoele, TV-stelle, grassnyers, dramatiese kostuums oor eensaamheid, vervreemding, media-kultuur ens. Choreografies was dit ook 'n doelbewuste ontkenning van dansreëls. Die krag van dié soort stuk lê in die ervaring daarvan. En uiteindelik was daar ook die Love Is Dancing-ateljee se *Here's to Now* (van amper ballet tot breakdancing) wat 'n katarsiese effek op my gehad het.

twee teenpole word verenig

ROLPRENT: THE BUTCHER'S WIFE
Met Demi Moore, Jeff Daniels
Regie: Terry Hughes

CHARL-PIERRE NAUDÉ

THE BUTCHER'S WIFE is 'n magiese klein rolprent oor die wel en wee van mense wat in Greenwich Village, New York, woon. 'n Slagter gaan na 'n vakansieoord in Noord-Carolina en kom terug met 'n vrou (gespeel deur Demi Moore) wat hy getrou het: onskuldig, ongerep, onselfbewus en pragtig. Marina is haar naam.

Marina het nog nooit haar gawe van heldersienheid krities ondersoek nie. In die landelike omgewing waaruit sy kom, was dit nie nodig nie. Alles het 'n onbevrage tekende plek in so 'n klein vissersdorp: die predikant, die dokter, die handelaar, die fortuinverteller. Maar in die groot stad is dit anders. Sy het 'n onhuutsende impak op haar nuwe gemeenskap.

Marina het met die slagter getrou omdat sy 'n droom gehad het dat sy moet. Hulle is opsigtelik nie vir mekaar bedoel nie. Sy kom mettertyd agter haar droom was "verkeerd". Sy het net op

loop gegaan met haar eie versugting na geluk en stabiliteit.

Dr Alex Tremor is die plaaslike psigiater, die moderne medisyneman wat mense na geluk en insigte in hulself wil begelei. Hy ervaar Marina deels as 'n bedreiging - want met haar gawe is sy in dieselfde "onderneming" betrokke - en is deels sterk tot haar onselfbewuste skoonheid as mens aangetrokke.

Hy wil Marina met allerlei sielkundige kopwas-woordjies daarvan oortuig dat sy van haar "primitiewe instinkte" moet afsien. Sy weer, verdink hom daarvan dat hy nie die ware self in homself of in ander mense wil ontdek nie. Die twee raak langsaamhand op mekaar verlief; die mure van hulle teenoorgestelde verwysingsraamwerke verkrummel om 'n gemeenskaplike aangetrokkenheid te ontbloot. En miskien is juis dit die belangrikste sin waarna almal soek.

Hierdie is 'n deerniswekkende rolprent oor die magie van gewone menswees, en die gewoetheid van magie: 'n vrou wat helder sien omdat sy net bemin wil word, en bemindes wat graag 'n bietjie meer helderheid oor hul lewens sal wil hê. 'n Oulike klein vignette om die aand mee te vul.

back for a while...

Cape Town dancer Vincent Hantam is back home after an absence of two decades. CHRISTINA SCOTT spoke to him in Durban

WHEN Vincent Hantam left Cape Town for the Royal School of Ballet in London two decades ago, he was a teenager afraid to leave his room on the Pendennis Castle liner to mix with white passengers.

He put down roots in Glasgow, the first city to make him feel "like a normal living being".

Hearing the drawl, Scots would ask where the lithe dancer with the washboard stomach was from. "I'd say, 'Down south' and they'd say, 'Oh, Oxford?' and I'd say 'No, way down south," he recalls.

He spent half of the 70s and all of the 80s with the Scottish Ballet in Glasgow - eight of those years as principal dancer - and guested around the globe.

This year he came home, with an ulcer and a hard-earned reputation, to the New South Africa. Sort of. "I'm a foreigner to Durban," he points out in the coffee shop of his new employers, the Natal Performing Arts Council (Napac).

Not all of the Old South Africa has been erased, either. He can let the odd "aye" slip into his speech and discuss the state of the arts in Hong Kong and Tokyo, but his skin colour lost him housing in the seaside suburb of Durban North.

For the meantime, he resides in a holiday flat which overlooks the harbour hookers. He starts off his days with a half-hour weights workout - "beauty is painful," he says archly. "I'm very vain. All dancers are." Then he walks to work with a Walkman blasting out Tina Turner. Work is a daily 95-minute ballet class and rehearsals - he has just finished performing the roles of Mercutio and Romeo in Prokofiev's *Romeo and Juliet*, choreographed by Ashley Killar especially for Hantam.

Work is also teaching classes. "I push them," he admits. They need it. He is too diplomatic to suggest such a thing but any quick survey of the audience at interval confirms it. Durban dancers are sludgy.

BUT SCOTLAND - not the New South Africa - calls. Talk to him of national issues and he demurs, "I'm extremely boring. I'm too tired after being on my feet all day." Postcards from loyal fans who exchanged addresses when he moved. His face lights up when he talks of

Sauciehall Street.

He even likes dour Aberdeen. Letters arrive from lovers of both sexes and he confesses to a vision of himself back in Scotland surrounded by children in a decade "although I do enjoy having fun while I can." His blood relatives - his dopted mother, who was actually his granny, and his father - died while he was abroad, although one brother and six stepsiblings remain. He never met his mother, who died when he was 12 and still thinking that his granny was his mother.

In the end, Hantam would like to return to his Glasgow flat with a boa constrictor for "so-called friends" and the experience to land the post of ballet master.

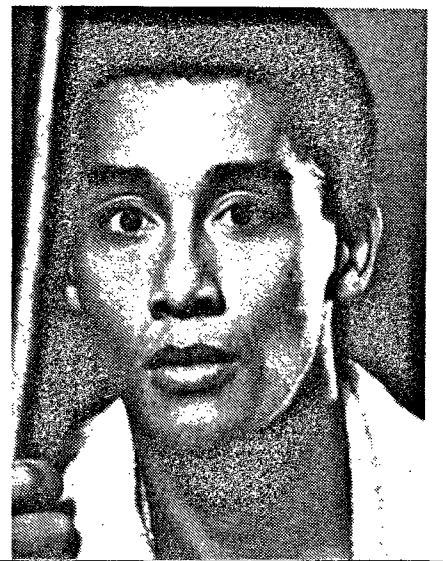
After all, he has "three years maximum, four if I push it" as a dancer. He has just turned 36.

Unlike his childhood idol, Rudolf Nureyev, whose picture he saved from a pile of newspapers destined to be made into family toilet paper, he does not intend to cling to the stage. "My pride will make me go," he insists. And South Africa will not be able to keep him.

Vincent Hantam ... and below

as Mercutio in Napac's

Romeo and Juliet

ballet for the masses

Napac has lately been focusing on 'community orientation' - as in the presentation to schools of Prokofiev's ballet *Romeo and Juliet*, writes CHRISTINA SCOTT

A DEAF and Zulu-speaking version of the ballet *Romeo and Juliet* is coming to the NAPAC in Durban. It's a special schools' matinee performance designed to kill two birds with one pointe shoe.

One aim is to supplement literature: Shakespeare's play is a set work in most black schools in Natal. *Shaka Zulu* actor Henry Cele will be explaining aspects of ballet, poetry, theatre and music in his deep voice as the dancers perform highlights of the ballet. Since one of the attending schools caters for the hearing impaired, a "signer" will accompany Cele. Prokofiev's score will not, however, end up in sign language.

As the school groups file in, the dancers will be on stage in practise clothes, warming up. The script calls for Cele to claim that "learning to appreciate ballet is no more difficult than learning to understand soccer".

The difference, of course, is that soccer makes money. Ask Abdul Bhamjee. Unlike the NSL, Napac is R5 million in debt, to the extent that the private flat in the Acutt Street offices to let the head of the board sleep over has been invaded by a switchboard.

NAPAC CAN BEST lobby funders with a strong educational or bridge-building component for the New South Africa. (They can and do make money with updated vaudeville for their middle-class stalwarts in The Cellar, but not enough to keep the bigger halls going.)

Hence the populist tilt. The Loft company spends a lot of time in schools running plays on hot issues such as child abuse. The Kwasa theatre group gives on-the-job training to young actors, who in turn run weekly workshops in their neighbourhoods.

Paul Simon, with supporting acts like Ladysmith Black Mambazo, the Soul Brothers and Mahlathini and the Mahotella Queens, performed at the Playhouse as well - much to the dismay of a *Natal Mercury* columnist who accused the diminutive American of forcing ethnic music down her throat.

"We believe that it is our responsibility to ensure that our educational programmes are as accessible as possible to a many communities as possible," said Garry Trinder, artistic director of the Dance Company. Workshops, school tours and open days are also on the agenda.

However, the hasty community orientation may meet the same fate as the local Inkatha warlord, Winnington Sabelo, who joined the Dispute Resolution Committee and pronounced himself reformed. He was shot down.

market theatre

8 3 2 - 1 6 4 1

NEDBANK presents

SARAFINA met Anant Singh en Videovision
Die finale SA-weergawe opgevoer deur Mannie Manim en Mbongeni Ngema se Committed Artists
Mon-Fri; 8nm Sa 5.45nm & 9.15nm

UPSTAIRS AT THE MARKET

THE LAAGER

ZANENDABA

KINDERSTORIES VAN AFRIKA - Met Gcina Mhlope,

Ruth Cele, Grace Mahlaba

Tromme - Thulani Masemola

Regle deur Vanessa Cooke

Ma - Vr 10.30vm en 3nm; Sa 10.30nm en 2nm

IS EVERY SPERM SACRED - Irene Stephanou

Ma - Sa 8.15nm

Kippies at the MARKET

The only way to fly

FLY BY NIGHT

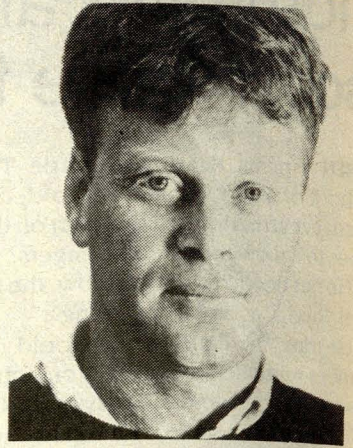
MARKET GALLERIES

Kunstenaars op DTP van 15 Maart

VLOOIMARK - Die oorspronklike een elke Saterdag-oggend

a refusal to forget

While the debate around the fate of national(ist) monuments, memorials and apartheid institutions rages, the South African National Gallery commemorates the **Langa massacre of March 1985** as part of the Recent Acquisitions exhibition. Kevin Brand's *nineteen boys running* was the first piece bought by Marilyn Martin when she was appointed as director of the SANG. The work represents a refusal to forget the incident, and a reminder of the countless acts of violence that still occur, says **NICOLAAS VERGUNST**

Kevin Brand

IN SOUTH AFRICA today, as anywhere else in time, artists produce images which continue to represent acts of violence. We often find artists representing township violence which they themselves witnessed or even experienced, such as with Sfiso KaMkame's pastel drawings, Paul Sibisi's pen and ink washes, Bongiwé Dhlomo's linocuts or Billy Mandindi's sculptures. But most representations of violent experiences are invariably based on what artists see or hear via the media. Thus newspaper, radio and television coverage becomes a primary source of information - often the only source of information available.

For instance, artist Doris Bloom saw the gruesome execution of a black woman, Maki Skosana, on SATV-News in 1985. The incident, as screened that night on television, showed how the 25-year-old victim, accused of being an informer, was at-

tacked by local residents attending a funeral in Duduza. Stripped of her clothes she was beaten with sticks, kicked and stoned, then dowsed with petrol and set alight to burn to death. A huge stone was placed upon her chest to prevent her from

getting up. Subsequently, the stone became a central motif in Doris Bloom's painting, entitled *Maki Skosana's Death*.

There are, of course many similar examples of how artists draw upon news for information, such as in the paintings by

Gary van Wyk; the woodblock prints by Suzanne Louw, or the drawings by William Kentridge, Paul Stopforth and Manfred Zylla. But news is not a "daily mirror" reflecting the true world. News constructs meaning by making sense of and giving value to events. As John van Zyl says: "It is not because news is true that we believe certain items of communication encoded in a particular way to be news. It is because we recognise the codes that we provisionally accept the fact that the news is probably true" (*Media and Myth*, IDASA Occasional Paper, 1990:1). Furthermore, there is no final, objective interpretation of the world, only differing accounts which purport to be true. This is evident in the conflicting accounts present behind Kevin Brand's sculpture of nineteen boys running.

17 SHOT DEAD... So read another newspaper headline announcing yet one more tragic incident (*The Cape Times*, 22 March 1985:1). The report also carried the first of many photographs to appear in the local and international press following this event. Both the official government and the mass democratic movement immediately realised the serious political implications behind the incident: it did not just "happen" - it created meaning. For Zou Kota, then the UDF's regional publicity secretary, the event symbolised "a declaration of civil war" (*The Cape Times*, 22 March 1985:2). Subsequent coverage referred to this infamous incident as the "Langa massacre". It was here that the SAP shot into a funeral procession marching from Langa to KwaNobuhle, the two black townships situated on the outskirts of the white group area of Uitenhage in the Eastern Cape. The same photograph was also the visual stimulus for Kevin Brand's initial response to this horrific event - an event which continues to symbolise the political tragedies of South African history.

Brand, a young practising artist from Cape Town, arrived in the Eastern Cape soon after the event. He had come to take up a temporary post teaching sculpture at a local art centre in Grahamstown. The event was already the focus of an intense controversy - so much so that the State President, PW Botha, appointed Judge Kannemeyer to conduct a Commission of Inquiry into the incident. The event rapidly became a political symbol for both the dispossessed masses and the ruling minority. Symbolically, the "People" and the "Government" used the event to make sense of, or give meaning to, their respective acts of revolt and reform. This event became a symbol of popular defiance against restrictive laws and banning orders, while simultaneously, it also became a symbol for the institutionalised maintenance of law and order.

ACCORDING TO THE late Louis le Grange, the Minister of Law and Order, the march was illegal in terms of a standing prohibition on open-air gatherings. According to the Internal Security Act, the law restricted people from holding funerals on a weekend (to limit mass gatherings aimed at political organisation) while a last minute magisterial order prevented people from burying their dead during that week (to restrict rallies commemorating the 25th anniversary of Sharpeville Day). Both orders were obtained by the same Security Police Officer, Captain Goosen, and were legally in force at the same time. They simultaneously banned funerals on Sunday and banned funerals except on Sunday. It was thus impossible to bury the

dead and honour the law at the same time.

Social anthropologist Robert Thornton compares this dilemma to Sophocles's *Antigone* in so far as both tragedies represent a struggle between submission to a coercive power and its edicts and the moral and customary duties of burying the dead. *Antigone* dared to contravene the order forbidding her family from burying their son - her own brother.

Likewise, on the morning of 21 March 1985, local residents came to bury their dead - a boy killed earlier that week by the police. The mourners assembled at an intersection along Maduna Road in Langa, a place usually used as a bus terminus and known as Maduna Square. It would appear that they intended to travel the 10 km by bus from Langa to KwaNobuhle. But public transport was not operating normally that day due to a stayaway commemorating the 1961 "Sharpeville shooting". Evidence collected by the PFP shows that the police prevented people from boarding those vehicles which were unavailable. This was held to have been the immediate cause for the crowd to set off on foot. As the funeral procession moved down Maduna Road it came face to face with a police patrol set up across the road about 1 km outside Uitenhage. The commanders of the two Casspirs were Warrant Officer Pentz and Lieutenant Fouché. Both officers claimed afterwards that the crowd, now allegedly several thousand strong and led by an abusive Rastafarian, sang a song about "killing the white people" of Uitenhage.

NEITHER PENTZ NOR Fouché understood the actual words used in this Xhosa song, particularly the refrain "Hia, Hai" (meaning "No, No" and not "Kill, Kill"). According to Pentz the crowd had been "screaming, dancing and shrieking". As such, the account portrays the crowd as "Other" ie as a tribe of savages. This concurs with similar descriptions given by Fouché wherein he claims: "A coloured woman with bare breasts threw a stone at the Casspir. Simultaneously the crowd threw stones. I realised here is trouble and immediately shouted 'fire'." Fouché later admitted that the police patrol and its vehicles had not been under attack. This admission contradicted the bizarre statement made in Parliament to the effect that the "police were suddenly surrounded and pelted with stones, sticks and other missiles including petrol bombs."

Other accounts exist regarding what led to the first shots being fired. According to several survivors the police opened fire on a boy, Kwanele Bucwa, as he tried to cross the road on a bicycle between the crowd and the Casspirs. According to the boy, he passed the procession on his way to work in Uitenhage. For fear of being seen as disloyal to his community, he raised his fist in an "Amandla" salute, a gesture witnesses believe was the spark which set off the first shot. Bucwa, who survived a shot to the back of his head, said in testimony that he raised his fist in solidarity with the mourners, and not in defiance of the police. Although Kannemeyer regarded Bucwa as a reliable witness; he interpreted the boy's gesture as an act of provocation at the police. The official outcome of the Inquiry found that, to maintain law and order, the police were not justified in opening fire on the crowd with sharp point ammunition. According to the report, the intention to use such ammunition, instead of birdshot or teargas, was deliberate. It would thus be fanciful to believe that there was no

intent to kill when using these lethal weapons. Yet Kannemeyer added that no personal blame could be attributed to any member of the police patrol. However, had there been no banning order there would probably have been no confrontation.

TWO YEARS LATER the government, without calling attention to the fact, paid out compensation to the families of the dead and the injured victims.

Reporter Rian Malan, on a return trip to South Africa, met Lieutenant John William Fouché. They spoke of the incident.

Says Malan: "Taken aback by Fouché's pathetic defense of unspoken charges, I asked him for his side of the story. He started talking about something terrible he'd seen in that very township, something that had shattered his nerve... he saw a man carve a slice off one of the charred bodies [belonging to the family of a suspected "collaborator"] and eat it. I shook my head in disbelief, but Fouché gave me his word. I checked it out later, and it was true in all save one respect - it had happened in the explosion of rage that followed the Langa massacre, not before it. Still, I seemed to have returned to a country in which anything could be true - even the most farfetched of horrors."

What "truth", then, lies behind the horror of that Thursday morning in March 1985? Immediately after the shooting at least 20 bodies lay strewn about, most of whom had been shot in the back. According to the report 35 of the 47 dead and wounded were shot from the rear. But no reliable records of exact casualties exist. The residents of Langa claim that 43 people had been killed while the memorial marker in KwaNobuhle lists 29. The commission reports no more than 20 dead, including the "Rastafarian" and the "coloured woman with bare breasts".

IN SPITE OF the well publicised death-tolls, Kevin Brand's sculpture depicts only 19 young black male figures. The specific number and the common gender are, quite obviously, at variance with all other accounts. These anomalies are, perhaps intentionally, in keeping with the contradictory evidence collected. Understandably then, we may query what "objective" facts Brand's sculpture is based upon, as it certainly brings us no closer to the so-called "truth". Yet this is the critical function of his work - it is in itself a statement on the impossibility of knowing or understanding what actually happened in any absolute or ultimate way.

Brand, however, does not try to interpret the facts but tries to comment on the so-called factual interpretations of the event which exist (in their own right) behind his work.

Thus Brand presents us, not with portraits of the known victims, but with a rudimentary portrayal of the nameless (yet still numbered) dead. Every figure can be identified by a metallic grey number, as if each were like a morgue specimen. Each anguished figure rests upon a crude, coffin-like crate. The figures are all made from polystyrene moulds covered with brown craft paper, overlaid with paint and sealed with resin. Brand chose these materials as they are easy to handle and quick to dry, thus allowing him to work rapidly. The painterly brush strokes render an impression of one brief, fleeting moment as we glimpse the figures disappearing and reappearing behind each other. At a glance the blood-red splashes of colour draw the truncated torsos together.

Yet the overall impression seems to be without a coherent centre. The viewer's traditional *gaze* is displaced by the glance as we struggle to see the entire installation as a unified whole. It is as if we are in the midst of a seething crowd where space, time and distance are hard to judge. Figures emerge and recede as we try to bring them into focus.

ART CRITIC ELZA MILES suggests that, when confronted by the sculpture in a gallery, the viewer sees the exhibited boys as if through the eyes of the policeman, or even still, through the eyes of the pathologist: "Jy is nie alleen die polisieman met die moordwapennie, maar ook aan diens in 'n lykshuis. Wie anders as die staatspatoloog doen 'n lykskouing?"

Yet important details seem insignificant while other unnecessary features loom up larger than normal. Brand also distorts and exaggerates features to dramatise the immediate confusion and instant turmoil which erupted after the first shot. In an interview with artist and writer Sue Williamson, Brand says: "The boys are in a state of pandemonium, but as a group they can also cause chaos to those around them. We don't know who is manipulating whom." (*Resistance Art in South Africa* 1989:125). Brand implies herewith that the residents and the police were "manipulated" by the dictates of those who commanded authority over them.

In Brand's view the event was predictable, even inevitable, given the ideological objectives behind the main protagonist's respective actions. In turn, each submitted affidavits, even fabricated allegations afterwards, to "manipulate" media coverage and public opinion. Records and the Report remain inconclusive and inconsistent. In other words, there simply is no single account which can offer finality or closure on the matter - there are, or were, only biased accounts which purported to tell the truth.

According to Thornton again: "The records relating to the shooting are sufficiently rich to permit a nuanced interpretive understanding that reveals a multiplicity of perspectives... In fact, it is not possible to know precisely what actually happened, and for the purpose of interpretation of the significance of the event the actual events are less important than the narratives into which they are cast."

THUS THE EVENT, like so many others, has become a site of struggle as interested parties appropriate the facts, each in turn claiming to possess the "true" facts, the "real" facts, or even the "plain" and "bare" facts of history.

Significantly, Brand's sculptural installation offers us an incisive commentary on the so-called "objective" facts behind this political tragedy. As artist and humanist, he also shows us something of his personal response to the prevailing political tensions and dynamics of the 1980s, particularly during the prolonged States of Emergency. In as much as this work represents a refusal to forget the incident, it is also a reminder of the other countless acts of political violence that still occur.

(Vergunst is the Media Officer of the South African National Gallery in Cape Town.)

kleinadvertensies

PERSOONLIK/PERSONAL

Die Takhare vir Vrede sê as jy nog nie dié week 'n boom geplant het nie is jou lewe leeg, sinne- en vrugtelos.

Die vegetariërs vir wêreldvrede sê God slaap nie en stuur groete aan hulle ma in Vrededorp.

Die kind sonder naam sê daar is ware vrede in verstanting van jouself - deur ander. My trane aan almal. XL

nicolaas b: ek slaap nie want ek droom van jou. ek kry nie eens my boek gelees nie. word wakker en vra my uit.

Corné: ek is lief vir jou, jy is my vrou, jy is my einde ook - en my kruis. Goddelike liefde - Ruan

Coulette, Yaki, Lizanne en of course J. Hi, ek mis julle baie! Dieselfde vir Marieke en Marlize. Sien julle gou! Kabous.

Dr J - Bring asb 'n groot yskoue piesang saam Kaap toe! Haar lippies water all - Knoppies.

Liesl: Welkom in Disneyland. Die eelte maak my dood! Liefde Robert.

Gee my meer Carolus van daai big old smile! Liefde, Gerhard Coetzer.

RH: Speel jy saam? CM

VAKATURES/EMPLOYMENT

Social worker required for PEOPLE OPPOSING WOMEN ABUSE to co-ordinate & develop our volunteer-based support service. We are looking for a woman who is fluent in English (fluency in other languages will be an added advantage), is able to work irregular hours, has an understanding of, and experience in working in gender-specific violence. Send CV with references to PO Box 93416, Yeoville 2143. If you require more information call (011) 642-4345 and leave a message for Isabelle.

VERBLIF/ACCOMMODATION

SUNNYSIDE - PRETORIA

Professional/post-graduate required to share flat. R350 per month. Phone (012) 343-8725 (after hours).

Gentleman, 38, vegetarian, non-smoker/drinker, classical pianist, music teacher, aromatherapist, requires cottage/garden flat in tranquil, beautiful surroundings, Johannesburg. Two bedrooms. Telephone: Paul (011) 642-0885

Huisvesting vir betroubare huishulp gesoek in Melville, Brixton of Mayfair. Skakel Desmond na-ure by 837-4498

DIENSTE/SERVICES

MAKE UP/MARKET PARTIES HAPPEN!

Strange guests. Happenings. Catering. Celebrities. Hosts. MC's and Strippers. Theme evenings. Musicians. Video projection/Karaoke. "Hollywood" Openings. Phone PARTY POLITICS (011) 614-9371

Aromatherapy

3-Day, countrywide Certificate Course. Learn the healing, gentle art of a full-body Lymphatic drainage massage. Cost R650. Contact Len Evans (011) 705-1138

Aromatherapy; Shiatsu (full body treatment); metamorphic foot, hand and head massage to restore equilibrium and assist with stress management. Telephone Paul (011) 642-0885

Het jy 'n paar hande, 'n begeerte om te help en 'n oop gemoed? Leer REIKI: 'n eenvoudige, sagte, dog diepgaande tegniek vir hulp met ongesteldhede, ligaaamlik, emosioneel, verstandelik of geestelik. Bring met blote liggaamlike kontak ontspanning, versterking, suiwering en vernuwing - sonder spesiale vaardighede of kennis. Nawoekklasse binnekort deur opgeleide en ervare Nederlandse meester op besoek in Suid Afrika. Bel Kaapstad: Michelle Stalling (021) 439-5610 of Johannesburg: Tineke Harvey (011) 680-7562. Almal welkom vir 'n gesonder Nuwe Suid-Afrika!

Reiki-treatment

Channeling healing energy to strengthen immune system, rejuvenate and revitalize. For a free introductory treatment contact Herman Coleman (011) 648-4136.

Ekstra geld tuis!

Nuut in Suid Afrika, TFR Besigheidsdiens. Werk tuis, vou koevert. Stuur 'n gefrankeerde koevert aan: APJ Carrison, Posbus 21340, Heidedal, Bloemfontein 9306.

Afrikaanssprekende Rus bied klasse aan in Russies - skakel Albert (011) 482-3838.

Take A Japanese Ofuro

Intensive weekend of Japanese language, culture & education. Enrol for March & April. Tel: (011) 393-1020 code 64861 (24 hrs.)

Redigering, proeflees, vertaal- & tikwerk op rekenaar - Bel Nico Roos by (021) 948-8456.

Let us help you with your washing & ironing. See Ethel, 7A Hendon Street, Yeoville (just after the Harrow Rd intersection). We are open 7 days a week, 7am to 7pm. Our prices are reasonable, our service is excellent - especially for single people.

FLOTATION TANK: relax body and mind in a warm peaceful zero-gravity environment. SHIATSU THERAPY - Japanese therapeutic system - improves health, by removing fatigue causing elements and stimulating the body's innate recuperative powers. Tel Jen (011) 435-7721.

TIK- EN VERTAALWERK

Bel Louise by (012) 46-6577.

DIENSPILIG ADVIESDIENS

Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:

Durban - (031) 301-5663 Richard (w)

Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)

Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)

Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm.

VISUAL ART COURSES

Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm.

EVENTS/GEBEURE

AVIATION AFRICA INTERNATIONAL '92

1 - 4 APRIL 1992

SAA TECHNICAL AREA, JAN SMUTS AIRPORT

Biggest ever Aerospace Trade Exhibition in Africa

1, 2, 3 April - Trade Days only

4 April - Open Public Day from 10.00 am

Major Air Display

(Entrance fee: Adults R10, Children R5)

IRENE VILLAGE MARK

Smuts Huis-museum, Irene.

Is jy op soek na iets anders of voel jy lus om net in 'n rustige atmosfeer te kuier.

Besoek ons die tweede Saterdag van elke maand vanaf 9vm - 2nm. Vir verdere besonderhede skakel (021) 667-1659.

UBUNTU COUNTRY MARKET

Every Saturday 9am - 3pm. Bio-dynamic & organic farm produce, as well as leading craftsmen exhibiting & selling wares. Live entertainment and good food - take the N4 Highway to Witbank and the Boschkop/Donkerhoek turnoff, or phone (012) 802-0733 for more information.

MARK/MARKET

PHAMBILI BOOKS:

Huge selection of Academic Titles

22 Plein Street

Tel: (011) 29-4944

WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying

Open:

Mon-Fri 9h00-17h30

Saturday 9h00-13h00

Sundays 13h00-17h00.

F U T O N S

Genuine 100 percent pure cotton mattresses. Finest quality and SA Cotton Mark. Bases, side tables, screens, therapy pillows, and other accessories available from THE JUNGLE BOX (011) 487-3530

Ons tyd het aangebreek

Die jaar 1988 was 'n donker een vir Suid-Afrika: vasgevang in die brutale bewind van PW Botha en 'n streng Noodtoestand. Op 4 November dié jaar het 'n nuwe publikasie die lig gesien wat dié nasionale swartgalligheid uitgelag en uitgedaag het: *Vrye Weekblad*, die eerste Afrikaanse koerant wat hom vir 'n volwaardige demokrasie en 'n oop, nie-rassige gemeenskap beywer het. ("Die Nuwe Stem vir 'n Nuwe Suid-Afrika", het ons ons self toe al genoem - meer as twee jaar voor die FW de Klerk-weergawe daarvan populêr geword het.)

Miskien was ons ons tyd 'n bietjie vooruit. Maar ons het bly vaskleef aan ons beginsels en ons reguit styl, en vandag kan ons met trots en met reg sê: Ons tyd het aangebreek.

Geen denkende Afrikaanssprekende - regs, links of op die draad - kan regtig meer sonder die prikkeling, inligting en vermaak van die nuwe *Vrye Weekblad* klaarkom nie.

En hier is nou 'n laaste geleentheid om dit goedkoop in die hande te kry, want ons verkoopprijs styg binnekort.

Teken in op *Vrye Weekblad* vir net R110 per jaar, of probeer dit net vir ses maande teen R60 (BTW en aflewering ingesluit). Vul dié vorm vandag nog in en stuur met 'n tjek of poswissel aan:

VWB Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113

Naam.....

Adres.....

.....Poskode.....

Om 'n advertensie op dié bladsy te plaas, bel vir Louwrins Potgieter by (011) 836-2151, stuur 'n faks na 838-5901 of skryf aan Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113. Dit kos R16.50 vir 25 woorde of 'n gedeelte daarvan. Persoonlike advertensies korter as 25 woorde word gratis geplaas. Die spertyd is Dinsdagmiddag voor publikasie om 12 uur die middag.

brolloks & bittergal

Leroy, ou seun, kom weg daar

AS daar nou 'n pynlike affêre vandeeweek was, was dit die storm wat om die sewejarige Leroy Mnguni se kop losgebars het nadat hy as penkop uit die Voortrekkerbeweging geskop is. Die bestuurspan en offisiere van die Jan Celliers-Voortrekkerkommando het nou al skoon uit protes bedank.

Nieteenstaande die verskriklikheid dat 'n kind in Suid-Afrika weer die slagoffer van rasse-vooroordeel is, wil Brolloks vir Leroy vra: wat de hel heul jy in die eerste plek met dié rassitiese, "Cristelik-Nasionale" beweging?

En hoekom het sy ouers in die eerste plek toegelaat dat hy by die Voortrekkers aansluit?

Dis mos snert en absurd vir enige swart persoon om lid van die Voortrekkers te wil word. Dis 'n beweging wat van die vroegste tye af Afrikaner-Nasionalisme voorstaan, regse Boerestaat-leiers, soos Carel Boshoff, as sy hoofleier gehad het wat hom pas heftig uitgespreek het teen gesamentlike gebede by Kodesa.

Die huidige hoofleier, Jan van der Walt, sê vandeeweek dat niemand wat nie Afrikaans praat of die tradisies, lewenswyse, beginsels en waardes van die Afrikaner nastreef, kan lidmaatskap verkry nie.

Laat daar geen twyfel wees nie dat ondanks al die besware en die politiekery wat nou rondom Leroy opgeskop word, die Voortrekkers niks anders kan wees as 'n regse, politieke-geïnspireerde organisasie nie.

Brolloks sal nooit toelaat dat sy eie kinders Voortrekkers word nie. Leroy, ou seun, kom weg daar. Vergeet van toutrek en boomklim saam met jou penkop-maatjies in hul kakiekleertjies en gaan soek avontuur by 'n organisasie wat nie 'n ophef van jou velkleur gaan maak nie.

Pap karwats

BEELD vra tereg dié week: Hoeveel lewens het Eugene TerreBlanche? Dis nou na die Boerekryger Piet "Skiet" Rudolph ook vandeeweek uit die AWB bedank het.

Goëie vraag, veral as 'n mens dink aan die negatiewe publisiteit wat die Groot Karwats sedert Desember 1988 te beurt geval het toe hy saam met die wulpse Jani Allan by die Paardekraal-monument die hekke afgebreek het.

'n Paar maande later is die Karwats op sy Engelse minnelief se voordeurmatjie by haar woonstel in Sandton aangetref terwyl hy lê en slaap het.

Daarna het 'n reeks bedankings en skorsings uit die AWB gevolg: Jan Groenewald, Alkmaar Swart, Manie Maritz, Chris Jooste, Dries Alberts, Gawie Volschenk, Chris Beyers en Willie Olivier, Con Stucki en Sannie van der Merwe.

Die beskuldigings was wyd: drankmisbruik, sy outokratiese leierskapstyl en sy onvermoë om eenheid te bewerkstellig.

Ja, en onderwyl trane oor sy getrouste ondersteuners se wange biggel terwyl hul hoofleier se stem dreun oor die gestorte Boerebloed wat in die heilige grond wagsypel, hoor Brolloks vandeeweek uit 'n baie betroubare polisiebron: Die AWB word by die week kleiner en kleiner. Die Groot Karwats is pap en uitgerafel. Die AWB se totale ledetal is net 3 500.

Waarna verwys Piet Skiet?

BITTERGAL wonder steeds wat die ware verhaal is van Piet Skiet se brief aan TerreBlanche. Veral die volgende paragraaf trek die aandag: "Met teleurstelling en hartseer het ek tot die slotsom gekom dat my lojaliteit teenoor u persoonlik misplaas was deurdat dit deur u vertrap is. Ek sou vir 25 jaar in die tronk gaan sit het en u beskerm het sonder om 'n woord te sê - u weet waarna ek verwys - maar u is bereid om agter my rug te konkel met mense wat u nie eers behoorlik ken nie - en sodoende ons volk en die AWB se saak skade aan te doen."

Hier is mos 'n storie om te vertel! Onthou al die wapens wat Piet Skiet by die weermag gekry het en 'n bom of twee wat daarna ontplof het? Weet Eugene dalk iets waarvan ons moet weet?

Waarheen volgende, Rowan?

AS daar nou al ooit twyfel was oor die banana-status van die "onafhanklike tuisland" is dit die teenwoordigheid van Rowan Cronjé as "minister van buitelandse sake" van Bophuthatswana en sy teenwoordigheid by Kodesa.

Bophuthatswana is dié vlugteling-minister se vierde vaderland die afgelope paar dekades.

Cronjé is 'n gewese predikant van die verkrampde Hervormde Kerk en is in die sestigerjare vanuit Suid-Afrika na Rhodesië om sy kerk se boodskap daar te verkondig.

Hy was in die laat sestigs in die nuus weens sy geheulery met 'n stigterslid van die HNP en prominente Hervormde teoloog, Adrian Pont, en moderator van die NG-Kerk, Koot Vorster, om regse druk op die SA Regering te plaas om nie steun aan Rhodesië te onttrek nie.

Cronjé het later lid van Ian Smith se kabinet geword, maar toe dié land in 1980 onafhanklik word en 'n swart meerderheidsregering aan bewind kom, het hy padgegee.

Die volgende oomblik het hy kop in die "onafhanklike" Ciskei uitgesteek waar hy lid van die politieke reus Lennox Sebe se kabinet geword het. Toe die rooi ligte vir Sebe in die Ciskei begin flikker, vlug Cronjé na Bophuthatswana en word weer eens kabinetsminister.

Cronjé was vandeeweek op televisie waar hy met groot gesag gepraat het oor die historiese aansprake van Bop, waar hy maar skaars vier jaar woonagtig is.

* Miskien moet Rowan - dis nou nadat Bop heringelyf is by Suid-Afrika - aansoek doen vir 'n kabinetsposisie in Orania.

Gaan ons gholfspelers die Dunhillpyp rook? vra TIM SANDAM in dié week se Sportrubriek

GROOT dinge word verwag van die Suid-Afrikaanse gholfspan wat in Hongkong gaan deelneem aan die uitdunne vir die Dunhill Cup. Dit doen effens onregverdig voor dat Suid-Afrika nie een van die gekeurde spanne is wat regstreeks tot die kompetisie toegelaat is nie. Veral omdat Suid-Afrika verlede jaar tweede geëindig het in dieselfde toernooi en dit nadat ons vir die eerste keer toegelaat is om deel te neem. Na soveel jaar in die sportwildernis is nederigheid seker nog die aangewese gedrag. Suid-Afrika is as 't ware nog op parool.

Op die oog af lyk dit asof die span nie so sterk is as die van verlede jaar nie. John Bland, die enigste oorblywende lid van verlede jaar se span het een van sy treurigste Sonskynreekse agter die rug. Nadat hy die '90/'91-reeks oorheers het, het hy in die '91/'92-reeks in 'n paar toernooie nie eers die afsnypunt gehaal nie. Daar moet egter onthou word dat sy insluiting in die span berus op sy vorige vertonings en dat hy reeds toernooie in Europa gewen het en dat hy ervaring het van die unieke druk wat gholf as spanspel meebring. Bowendien het Bland verlede jaar met ses toernooie op sy kerfstok, meer titels ingepalm as enige ander speler ter wêreld. Daar is geen waarheid in die gerug dat die kettingrokende Bland op spesiale versoek van die borge by die span ingesluit is nie.

Ian Palmer kan nie, sover dit internasionale status betref, met David Frost vergelyk word nie, maar hy het die eerste toernooi op vanjaar se Europese Toer oortuigend gewen. Glo dit of nie, maar dié toernooi wat in Singapoer gespeel word, word as deel van die bogenoemde toer gereken. Palmer het dus al in die Ooste presteer en behoort op sy gemak te wees. Hy kan beswaarlik slegter vaar as wat Gary Player in verlede jaar se Dunhill Cup gevaar het. Die veteraan was erg uit sy klas gewees en kon nie een van sy wedstryde wen nie.

Dan is daar Ernie Els wat die span voltooi. Sy skitterende spel op vanjaar se verkorte Sonskynreeks het almal se verbeelding aangegryp. Sy internasionale vertoning noudat hy vier titels in die sak het, word met groot belangstelling gevolg. As amateur het hy goed gevaar in die buiteland en die ervaring sal dus nie vir hom vreemd wees nie. Hoewel die formaat van die Dunhill Cup verskil van die huuspel-formaat van die Sonskynreeks, sal Els se koel temperament en vermoë om van agter af in te haal wanneer die druk hoog is 'n waardevolle eienskap wees.

Word 'n Yank, Corrie

Dis goed om te verneem dat die belowende swaargewig-bokser Corrie Sanders die geleentheid gaan kry om in Las Vegas in 'n voorgevege op te tree. Om hom geluk toe te wens is nie genoeg nie. In die professionele bokskryt maak jy jou eie geluk en dit doen jy deur doelgerig en hard te werk.

Maar selfs dit is nie genoeg nie. 'n Bokser het die regte leiding nodig om te ontwikkel van net nog 'n belowende jong bokser tot 'n nasionale of wêreldkampioen. Afrigters, bestuurders en promotors wat nie net professioneel is nie, maar wat hulle bokkers se belange voorop stel, is 'n vereiste.

Die beste ding wat Sanders kan doen, is om in Amerika te gaan woon. Bo en behalwe Brian Mitchell sou al die wêreldkampioene wat Suid-Afrika tot dusver opgelewer het daarby gebaat het om in die VSA te bly terwyl hulle die kroon gedra het. Nie net is dit waar die groot geld is nie - en dit is tog waarom beroepsboks gaan - maar dis ook waar die beste afrigters en geriewe te vinde is. In Suid-Afrika is die bokkers uit die hoofstroom van die boksegebeurlikhede. Hulle is nie altyd toegelaat om hulle titels tuis te verdedig nie en daar is geen motivering daarin om teen minderwaardige skermmaats te oefen nie. Gerrie Coetzee het die potensiaal gehad om jare lank as swaargewig bokskampioen te heers, maar in Boksburg was hy afgesny van die internasionale beroepswêreld en het hy 'n slagoffer van swak bestuur geword.

Male sonder tal is jong belowende bokkers tot vergeetheid verdoem deur die kortsigtigheid en geldgierigheid van bestuurders en promotors. Sanders staar dieselfde scenario in die gesig as wat bokkers soos Johnny du Plooy of Pierre Coetzer ervaar het. Dit is nie te sê dat alle afrigters en bestuurders in die Amerika eerbaar is nie, intendeel, maar 'n bokser wat werklik talent het en bereid is om te werk het 'n baie beter kans om onder goeie leiding bo uit te kom.

Sokker kan kennis neem

Ons is so blasé oor internasionale krieket sedert ons nasionale span se welslae in Australië en Nieu-Seeland, dat Skotland se span sonder fanfare die land binnegekom het en reeds 'n paar wedstryde gespeel het. Tewens, daar is ook vier Engelse graafskapspanne wat tans of binnekort hier gaan speel. Die wêreldbekerreeks het getoon daar skort niks met ons nasionale krieketspan nie. Dit dui daarop dat die stelsel van skool-, klub- en provinsiale krieket ook gesond is en dat daar op gelyke voet op alle vlakke van dié sport internasionaal deelgeneem kan word.

Dit lyk of die programme wat etlike jare gelede deur die krieketowerhede van stapel gestuur is nou besig is om vrug af te werp. Ander sportsoorte, veral sokker, kan gerus kennis neem.

* a congruence of violence and idealism

American violence and idealism have been mythologised in two film genres: the cop movie and the gangster movie.

ANDREA VINASSA examines the ambivalent attitudes to evil of **Barry Levinson** and **David Mamet**, two of America's most incisive writer-directors, as expressed in **Bugsy** and **Homicide**

IMAGINE FOR A moment that Barry Levinson, director of *Avalon*, *Rain Man*, *Diner* and *Tin Men*, got to direct *Homicide*, and David Mamet, director of *House of Games* and *Things Change*, landed the *Bugsy* job. Doubtless, *Homicide* would have been a liberal homily to American Jewishness and, given Mamet's fascination with con-men, *Bugsy* a radical conservative flirtation with the nature of evil.

It turns out that the god of Hollywood made the prudent choice: Levinson got 10 Oscar nominations and Mamet incurred the righteous indignation of the critics. It's easy to see why Mamet's ambiguous stance on anti-Semitism has not won him many friends, but it is Levinson's ostensibly much safer point of view, which is the more questionable. Mamet's film is an intellectually incisive investigation into racism and a head-on confrontation with violence. Levinson's is decidedly less rigorous in its condemnation of violence. He seeks, rather, to depict the congruence of sex and violence, to express visually the eroticism of violence.

Despite its use of graphic violence, *Bugsy* works as a comedy much of the time. It is so subtly seductive that one does not notice that you are being entertained by the chilling amorality of the characters on screen. It is not operatic and excessive like the prototypical Italian gangster movie - there's no macho swagger and there is little glorification of the lifestyle of the gangster. *Bugsy* portrays an American Dreamer on the way down, a visionary whose dreams have exceeded his capacity for realising them... a comment on contemporary America, perhaps?

WARREN BEATTY IS too attractive, too much the fervent casanova he played in *Reds*, there's too much boyish ingenuousness, for us to seriously condemn his murderous nature. Levinson uses the Jewish Siegel's desire to kill Mussolini to make a comment on the dubious justifiability of violence. Mamet also makes the point that the distinction between "politically justified" and "real" violence is murky.

Beatty's portrayal of Siegel as a naive, bumbling idealist given to childish rage, is not exactly the portrait of "the most dangerous man in America". The understatement makes it all the more disturbing.

The film functions, for me, on a very contemporary level, as a powerful dissection of domestic turmoil. Baltimore-born Levinson gave us some of the best "fight scenes" in the movies in *Avalon* last year, a film which garnered him the Oscar for Best Screenplay.

While the jealous, passionate encounters between *Bugsy* and Virginia Hill provide riveting viewing, they perpetuate the view that relationships between men and women ignite only when there is conflict. The myth goes: when demented creativity meets exquisite ambition, true love and hate is made. That Hill is turned on when she hears *Bugsy* beating up a fellow gangster behind closed doors, also makes one wonder how the scriptwriter gleaned his knowledge of women's sexuality.

Levinson infuses *Bugsy* with the same drab "realness" which characterised *Avalon*, a shamelessly sentimental interpretation of

history, *Avalon*, which was also a semi-autobiographical account of a Jewish immigrant family's search for The American Dream. Levinson has become a rather dull and earnest filmmaker, but this counts in his favour, for it is the very ordinariness of much of *Bugsy* which lends it its sinister dimension.

The glamour and the deliberate movie clichés are counterpointed with the dreary everyday. In this respect, *Bugsy* succeeds absolutely as an indictment of Hollywood and its irresistible values.

DAVID MAMET TACKLES a more challenging (and possibly career threatening) subject: he Takes On the Question of Ethnicity in *Homicide*, an atmospheric drama with Joe Mantegna as the sensitive protagonist who must choose between solving the murder of a Jewish woman in a black ghetto and nailing a drug smuggler.

Mamet leapt onto the Terminally Trendy list with *Sexual Perversity in Chicago* and *American Buffalo*, which opened Chicago's Organic Theatre. Several Obies and a Pulitzer Prize later, he is still calling a spade a fucking instrument for shovelling shit. The film's downfall is that it loses momentum towards the end as Mamet drags in gays, blacks and Latinos to make his point.

His work is generally full of macho braggarts who spout lean, mean dialogue with a covertly moralistic message. Pauline Kael called him "the master of obviousness" and however much he tries to play complex and intricate head games in *Homicide*, his commentary on ethnicity and nationalism is contrived - it is understandably difficult to avoid the obvious in a film about anti-Semitism.

Homicide presents its arguments slyly in order to engage the viewer in a cerebral debate. The myriad moral dilemmas experienced by the protagonist, are no doubt, the moral dilemmas of many who must balance loyalty to the laws of the state with loyalty to an ethnic group.

Mamet sets up the "lapsed Jew" cop, Bobby Gold (Joe Mantegna) in a telephone call in which he declares that Jews must have done something to earn 4 000 years of anti-Semitism and then proceeds to investigate how much of what is experienced as anti-Semitism is paranoia? Risqué as the racist and bigoted incidents in the film might seem, we all know that Mamet is merely being his provocative self. Gold is emotionally blackmailed into immersing himself in the shady world of Jewish activism, and as soon as he becomes intrigued, he is betrayed by them.

Mamet thankfully avoids the mannered dialogue of much of his theatre work, giving Mantegna the opportunity to play a sympathetic character, one who symbolises the voice of reason in a fanatical world.

One assumes that Mamet expects his audience to know that the pro-Israeli lobby has a strangle hold on the American Congress and that much of the country's hostility towards the Middle East has come from this influential group. In this light, *Homicide* is hardly anti-Semitic.

Unlike Levinson, Mamet does not have much faith in human nature. He sees only intolerance and paranoia in equal parts.

Are we in for another intelligent person's tear-jerker from Janice Honeyman? Her latest production is *Night Sky*, the story of an articulate astrologer who is rendered aphasic, literally meaning "without speech", after a car accident. The subsequent fragmentation of her life is reflected through the ongoing activities of her daughter, colleague and lover - French language, astronomy and opera singing - are a direct counterpoint to her own struggle for expression. Kate Edwards and Graham Hopkins play the leads, with Russel Savadier, Charlotte Butler, Warrick Grier (above) and Cheryl Glow as the supporting cast. The play opens on April 2 in the Market Theatre.

focus on mozambique

WITS's School of Dramatic Art is hosting a Focus on Mozambique Festival until April 4 to complement the matinee and evening performances of the play *Samora Continua*.

For South Africans the event is a long overdue exposure to the culture and experiences of Africa north of the Limpopo and, in particular, the countries that came to be called the Frontline States.

Devised by the Zimbabwean theatre group Zambuko/Izibuko, *Samora Continua* "aims to introduce a South African audience to the suffering, heroism and dreams of the Mozambican people and to draw their attention to the horrendous destabilisation campaign of the Renamo bandits". Using traditional forms of popular theatre and more sophisticated technical aids, the play tells the story of Mozambique in song, dance, poetry, slides and dialogue. Two members of the original production, Robert McLaren (theatre practitioner and co-founder of Zimbabwe's Workshop 71) and Walter Kawisi, are mounting the play for Wits.

* Performances will be held at 8pm every night. Matinee performances on Fridays and Saturdays are at 3pm.

THE FESTIVAL features lunchtime (1.10pm) screenings of films on Mozambique, a photographic exhibition of the work of Ricardo Rangel, one of Mozambique's top photographers and a literary seminar with contributions from filmmaker, photographer, journalist and writer Luis Bernardo Honwana.

- Today's film (East Campus Student Union - EC) is *The Deeper Image: a Letter from Mozambique* which was directed by Sol Carvalho, and scripted and narrated by Albie Sachs. The film looks at images of war in wood, song, paint, dance and music by leading Mozambican artists. It will be re-screened in the West Campus Student Union (WC) on Monday.
- Tomorrow's open day starts at 10am and ends at 12pm. A children's workshop, a panel discussion and a Mozambican party take place at the Wits Theatre.
- Tuesday's film is *Marracuene Mozambique* (EC) which was directed by Licinio Azevedo. It is a portrait of a village, situated close to the South African border, torn apart by civil war. It becomes a ghost town every night when the villagers leave their homes at sunset and cross the river to sleep in the bush, hidden from roving gangs of Renamo bandits.
- Wednesday's film is *Mozambique: The Struggle for Survival* (WC), which chronicles the creation and relationship of Renamo to South Africa. It features an interview with Ken Flower, former Intelligence chief of the Smith regime in Rhodesia.
- Thursday's film is *A Chain of Tears* (EC) which shows children as victims of war in Angola, Mozambique and SA.
- Friday's film is *Mozambique - Struggle for Survival* (WC).

Oscars vir Doreen toe neusie verby

NET enkele dae vóór die uitsending van die jaarlikse Oscar-plegtigheid in Los Angeles kom dit voor of M-Net se Doreen Morris, wat volgens koerantberigte van 'n paar weke gelede veronderstel was om die aanbieder te wees van 'n eksklusiewe M-Net-vervaardigde Oscar-voorskou, die slagoffer was van 'n gebrek aan kommunikasie tussen twee programhoofde by M-Net, die grootheidswaan van die man aan die stuur van M-Net se spesiale nuusprogramme én die oorywerigheid van 'n "skakelbeampte"/joernalis sonder al die feite tot sy beskikking.

Volgens berigte sou Doreen Hollywood besoek as die aanbieder van 'n spesiale Oscar-voorskou wat deur 'n span van Paul Tilsley vervaardig sou word en na tientalle Afrika-lande en verskeie Europese lande uitgesaai sou word. Doreen sou glo deur Hollywood toer, sterre se huise uitwys en onderhoude met van die bekende inwoners voer.

Nou het dit bekend geword dié program is nooit gemaak nie. Dit is gekanselleer omdat dit te duur sou wees. 'n Insetel van twaalf minute lank oor Doreen se besoek aan die American Film Festival is vervaardig en word hopelik oor sowat drie weke as deel van *Revue Plus* vertoon.

DOREEN WAS GLO VAN die begin die keuse om as die aanbieder van 'n spesiale program oor dié fliekfees na Amerika te gaan en haar besoek is ook goedgekeur deur die programhoof Sheryl Raine. Intussen het Leon Rautenbach, uitvoerende vervaardiger van plaaslike programme, vir Suanne Braun opdrag gegee om die aanbieder te wees van 'n soortgelyke program. Nadat dié misverstand uit die weg geruim is en Doreen weer die groen lig gekry het, was dit Tilsley wat voorgestel het haar besoek word gekombineer met die vervaardiging van 'n glansprogram wat as 'n prikkelaar vir die Oscar-plegtigheid sou dien. Wie dié inligting aan die koerante gegee het, is nie bekend nie, maar indrukwekkende statistiek is genoem van die grootte van die span wat Tilsley glo om hom sou vergader op dié sending en die hoeveelheid lande waarin die program glo gesien sou kon word.

Die hartseer agter dié effens lagwekkende verhaal is dat Doreen nou soos 'n gek lyk. Almal wil weet wanneer word haar program uitgesaai. Hár naam is gebruik in banieropskrifte wat verkondig het sy is op pad na Hollywood en die Oscars. Die snaakste is: Oscar-aand het nog nie eens aangebreek nie en Doreen is al terug in die land!

Of iemand het sy mond verby gepraat, óf die feite is nie deeglik nagegaan voordat die storie aan die koerante gegee is nie. Volgens *Revue Plus* se uitvoerende regisseur, Michelle Magwood, gaan daar darem van onderhoude of insetels van Doreen by die fliekfees gebruik gemaak word in *Revue Plus* se kort Oscar-voorskou Maandagmiddag om 5nm - veral as van die benoemde akteurs of rolprentlui betrokke is. Haar volledige verslag, soos vervaardig deur Tilsley, sal oor sowat drie weke in *Revue Plus* gesien kan word.

Mededinging se soet resultate

LUISTERAARS van Radio 702 het verlede week geen twyfel gelaat aan wie se kant hulle hulle skaar nie. Die SAUK-aanhangers was byna in tranes omdat M-Net "so selfsugtig en gemeen" is om nie die krieket aan TV1 te "gun" nie, terwyl die M-Net-manne die betaalkanaal alle lof toegeswaai het vir hulle "vuurvreters-besigheidsmentaliteit" deur die eksklusiewe uitsaaieregte van die halfeindstryd tussen Suid-Afrika en Engeland in die Benson and Hedges-Wêreldbekerreeks te kon bekom. Maar lank lewe mededinging.

Met die Nuwe Suid-Afrika in al sy glorie met ons sien Suid-Afrikaners vanjaar vir die eerste keer in jare weer die Oscar-plegtigheid regstreeks - of dan amper regstreeks, want M-Net se uitsending begin Dinsdag kwalik 'n paar uur nadat dit Dinsdagaand in die Dorothy Chandler Pavilion by die Los Angeles Music Centre opgeneem is.

Die 1992 Academy Awards sal voorafgegaan word deur die 1992 Pre-Academy Awards Special om 7nm. In dié program sal kykers voorgestel word aan die mededingers in die onderskeie kategorieë soos Beste Akteur, Beste Aktrise en Beste Regisseur.

Die Oscar-aand self beloof glo die "glansrykste verhoog ter wêreld" - aldus die vervaardiger van die stel, Roy Christopher, en al die glans en glorie waarvoor Hollywood bekend is. Die komediant Billy Crystal is die gasheer en as deel van die vermaak word al die liedjies uitgevoer wat vir 'n Oscar benoem is.

Onder die aanbieders wat die beeldjies gaan uitdeel, is Kathleen Turner, Whoopi Goldberg, Joe Pesci, Kathy Bates en Geena Davis.

Buiten die spesiale Oscar-voorskou deur *Revue Plus* Maandag in die plek van *Drexell's Class* sal Doreen Morris en Barry Ronge later die aand, om 8.45nm, terugkeer met nog interessante brokkies oor die Oscars.

Teenoor al dié spesiale reëlings lyk TV1 se geredigeerde hoogtepunte van die Oscars se 64 jaar-lange geskiedenis om 10.05nm bra vaal en om die minste te sê: mosterd ná die maal.

'n Nuwe gesig op M-Net is Shado Twala, wie se stem 'n mens op Radio 702 leer ken het. Sy is nou ook deel van die betaalkanaal se span aanbieders. Twala is ook die redakteur van *Vrye Weekblad* se maandelikse jazz-tydskrif, *Two Tone*.

Ons eie Oscars: die Artes-benoemings

DIE benoemings vir "ons eie Oscars", soos die SAUK graag na die Artes-pryse verwys, is onlangs bekend gemaak en oor die algemeen lyk dit welverdiend. Persoonlike gunsteling is die Oppermans: Frank as beste akteur vir sy vertolking van die ondernemende klein Chris Karedes in Gray Hofmeyr se *The Big Time* (net 'n kort kopt vóór Alain D Woolf, wat benoem is vir sy vertolking van die suur Galanakis) en Susan Coetzer, Frank se vrou, vir haar vertolking van die stoere Ralie in Annie Basson se *Meester*. Ek beny geen beoordelaar sy taak om te kies tussen Paul C Venter (*Meester*) en Gray Hofmeyr (*The Big Time*) vir die beste draaiboek nie. Daarvoor was die reekse in te verskillende opsigte uitstekend.

En as beste aanbieder behoort *Swerwerskos* se Pieter Pieterse kop en skouers uit te staan bo die ander benoemdes vir sy loslittige en boweal totaal oorspronklike aanbieding - 'n rareiteit op TV1, waar dit soms voorkom of al die aanbieders (veral in die nuusafdeling) dieselfde "elokusie"-klasse gehad het.

Vanjaar se Artes-pryse word op 9 Mei oorhandig en sal van 8.30nm regstreeks op TV1 vertoon word.

Twee verjaarsdae word gevier

TELLY FUN QUIZ word 100 en K-TV word 2 en albei vier met spesiale programme.

- *Telly Fun Quiz* se honderdste program word Maandagaand om 6.30nm op TV1 uitgesaai met die spesiale deelnemers Gillian van Houten, Steve Hofmeyr en Brian Mitchell - beslis 'n mixed bag.

K-TV is 2 jaar oud op 1 April en bied daarom 'n hele week se kinderopwinding - onder meer die vertoning van die Disney-fliek om 3nm Vrydag en *The Jungle Book* om 7vm Saterdagoggend.

Ander hoogtepunte volgende week is:

- *And the Violins Stopped Playing*, 'n aangrypende mini-reeks gegrond op die ware verhaal van Alexander Ramati en deur homself verwerk, geregisseer en vervaardig, oor 'n klein sigeuner-gemeenskap se vlugtog uit Nazi-Pole, wat om 9nm Dinsdagaand op CCV begin;
- Die goeie, maar ietwat verouderde *Die strate van San Francisco*, met Karl Malden en Michael Douglas as 'n speurpaar, wat Saterdagoggend om 11.15vm op TV1 begin; en
- 'n Profiel oor die storieverteller Koos Meyer, wat Sondagmiddag om 4.30nm op TV1 vertoon word. Rita van den Heever is die aanbieder, Magriet van Loggerenberg die regisseur.

NU METRO THEATRES

27 March - 2 April (BOOK AT COMPUTICKET)

ALL SHOWS R7.00
EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE R11.00 (Between 7.30 and 8.30 p.m.)

NU METRO OSCAR
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

Curly Sue
Comedy (A)
James Belushi, Alison Porter
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SUNNYSIDE
Esselen Street 44-9876

Cape Fear
Suspense Thriller (2-18)
Robert De Niro, Nick Nolte
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

FATHER OF THE BRIDE
Comedy (A)
Steve Martin, Diane Keaton
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE HITMAN
Action (2-19)
Chuck Norris, Michael Parks
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menlyn Park 348-8611

Curly Sue
Comedy (A)
James Belushi, Alison Porter
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Cape Fear
Suspense Thriller (2-18)
Robert De Niro, Nick Nolte
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES
The Action Adventure of the Year (2-10PG)
Kevin Costner, Morgan Freeman
DAILY: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45

PURE LUCK
Comedy (A)
Martin Short, Danny Glover
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Frankie & Johnny
Romantic Comedy (2-16)
Al Pacino, Michelle Pfeiffer
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE HITMAN
Action (2-19)
Chuck Norris, Michael Parks
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

FATHER OF THE BRIDE
Comedy (A)
Steve Martin, Diane Keaton
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

Soap Dish
Comedy (2-12)
Sally Field, Whoopi Goldberg
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

THE DOCTOR
Drama (2-10)
William Hurt, Christine Lanti
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
The Promenade (01311) 25767

Problem Child 2
Comedy (A)
John Ritter, Michael Oliver
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO
Action (2-18)
Dolph Lundgren, Brandon Lee
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

BODY PARTS
Suspense Thriller (2-19)
Jeff Fahey, Jake Gyllenhaal
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SK STER-KINEKOR
27 MAART - 2 APRIL
TOEGANGSPRYS
R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE R11,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 21H00)
(R2,50 VIR PERSONALISSE (4 DAG VERTONINGS MAAN-DON))

SENTRAAL

SK KINE ENT CENTRE
1-10 331-3841/2/3
Kontak: R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE R9,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 21H00)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE HITMAN (2-19)

IRON MAZE (2-18)

BOYZ N THE HOOD (2-18)

RICOCHE (2-19)

NEW JACK CITY (2-19)

DOUBLE IMPACT (2-16)

MARTIAL LAW (2-16)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
3 Apr - HOOK (A)
3 Apr - THE LAST BOY SCOUT (2-19)
3 Apr - PETER PAN (A)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR
BY VOORSTE INANG NA KINE CENTRE
NA 4 NM MAAN-VRY, SAT, HELE DAG

SK CARLTON
1-5 331-2332
Kontak: R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE R9,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 21H00)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)

CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

FATHER OF THE BRIDE (A)

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

CINDERELLA (A)

VOLGENDE AANBIEDING
3 Apr - BINGO (A)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

SK HILLBROW
1-3 725-3134/725-2061

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
BOYZ N THE HOOD (2-18)

VOLGENDE AANBIEDING
3 Apr - HOOK (A)

SUID

SK SOUTHGATE MALL
1-7 942-2036/7

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)
Slegs Saterdag: 10.00, 12.15

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

BOYZ N THE HOOD (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
MYSTERY DATE (A)

Daaglik: 5.10, 7.50, 10.30 nm
SHINING THROUGH (2-12)

VOLGENDE AANBIEDINGS
3 Apr - HOOK (A)
3 Apr - PETER PAN (A)
3 Apr - BINGO (A)

NOORD

SK SANDTON CITY
1-9 783-4430/1

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.10, 7.45, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
BOYZ N THE HOOD (2-18)

THE DOCTOR (2-10)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SHINING THROUGH (2-12)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

MY GIRL (A)

QUEENS LOGIC (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
FRANKIE & JOHNNY (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

CINDERELLA (A)

SK CRESTA RANDBURG
1-3 476-3802

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
FATHER OF THE BRIDE (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

SK RANDBURG
1-2 787-5446

Maan-Don: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Maan-Don: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

MY GIRL (A)

SK NORTHCLIFF
1-2 782-6816

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

SK THE MALL ROSEBANK
STER-KINEKOR'S WORLD OF DIFFERENCE
1-10 880-2866/7

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
MY FATHER'S GLORY (A)

Daaglik: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)
'N NUWE MEESTERWERK DEUR DIE SKEPPER VAN JEAN DE FLORETTE!

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RHAPSODY IN AUGUST (A)
(JAPANESE DIALOOG/ENGEELSE BYSKRIFTE)

1 000 PIECES OF GOLD (A)

THE LONG WALK HOME (A)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.05, 7.50, 10.30 nm
QUEENS LOGIC (2-16)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.05, 7.50, 10.30 nm
THE FISHER KING (2-14)

Daaglik: 9.30, 1.15, 5.00, 8.45 nm
JFK (2-16)

ALLE ONDERDAK PARKERING NOU BESKIKBAAR

SK CONSTANTIA ROSEBANK
1-2 788-4500

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE DOCTOR (2-10)

ROLPRENTGIDS VIR DIE GROOT SKERM
KREDIETKAARTE AANVAAR
SKAKEL STER-KINEKOR SE FLIEKLYN VIR MEER INLIGTING
Nuwe vrystellings - 0872008626. Konstralein vrystellings - 0872008626.
Oproepe kos R2,20 per minuut

OOS

SK EAST RAND MALL
1-5 823-2091

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

CINDERELLA (A)

FATHER OF THE BRIDE (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SK GOLDEN WALK
1-4 GERMISTON 825-8326

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

IRON MAZE (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SK EASTGATE
1-6 622-3617/8

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.15 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

CINDERELLA (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
SHINING THROUGH (2-12)

THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 9.45, 2.30, 7.45 nm
THE DOCTOR (2-10)

Daaglik: 12.15, 5.10, 10.30 nm
QUEENS LOGIC (2-16)

VOLGENDE AANBIEDINGS
3 Apr - HOOK (A)
3 Apr - PETER PAN (A)

SK KEMPTON PARK
1-2 975-5023

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
MYSTERY DATE (A)

Maan-Don: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.20 nm
FRANKIE & JOHNNY (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

SK CONSTANTIA BENONI
422-3305

Maan-Don: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

VOLGENDE AANBIEDING
3 Apr - HOOK (A)

SK PALM SPRINGS
1-2 56-3223

Maan-Don: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

Maan-Don: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

POTCH

SK POTCHEFSTROOM
1-5 930378

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.30, 9.45 nm
CURLY SUE (A)

FATHER OF THE BRIDE (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SK RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Maan-Don: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50 nm
Vry-Sat: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)
Slegs Saterdag: 10.00, 12.15

NEVERENDING STORY 2 (A)

Maan-Don: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
SHINING THROUGH (2-12)

SK VANDERBIJLPARK
1-2 016-330072

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
FATHER OF THE BRIDE (A)

Maan-Don: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50 nm
Vry-Sat: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SK STER-KINEKOR

PRETORIA
1-13 341-7568/9

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SHINING THROUGH (2-12)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
FATHER OF THE BRIDE (A)

MARTIAL LAW (2-16)

DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

RICOCHE (2-19)

Daaglik: 10.00, 2.30, 7.45 nm
HOT SHOTS (2-12)

Daaglik: 12.15, 5.30, 10.00 nm
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.20 nm
FRANKIE & JOHNNY (2-16)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30 nm
ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

VOLGENDE AANBIEDING
3 Apr - HOOK (A)

SK SUNNYPARK
1-3 44-4069

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE DOCTOR (2-10)

SK BROOKLYN
1-5 346-3435

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
QUEENS LOGIC (2-16)
Slegs Saterdag - 10.00, 12.15, 2.30 nm

CINDERELLA (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SHINING THROUGH (2-12)
Slegs Saterdag: 10.00, 12.15, 2.30 nm

AN AMERICAN TAIL 2 - FIEVEL GOES WEST (A)

SK VERWOERBURGSTAD
1-4 663-2034

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

BUGSY (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
3 Apr - HOOK (A)
3 Apr - BINGO (A)
3 Apr - DIE PRINCE VAN PRETORIA

SK DIE TREMLOODS
320-4300/1

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
MY FATHER'S GLORY (A)
(FRANSE DIALOOG/ENGEELSE BYSKRIFTE)

ISABELLE EBERHARDT (A)

THE HAIRDRESSER'S HUSBAND (2-16)
(FRANSE DIALOOG/ENGEELSE BYSKRIFTE)

DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.15, 7.45, 10.15 nm
THE FISHER KING (2-14)

VROÛE BESPREKINGS BY COMPUTICKET - NAVRAE
JHB (011) 331-9991 PTA (012) 322-7460

Altyd beter op die groot skerm! SK

vryekeuse

La Gloire de Mon Pere (My Father's Glory) is Marcel Pagnol's lyrical revisiting of his childhood. See it at the Rosebank Mall. Above are Jiros Molinas and Julien Ciamicas.

***** VOORTREFLIK
 **** STERK AANBEVEEL
 *** SIEN GERUS
 ** SO-SO
 * VERMY AS JY NUGTER IS

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE
HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDE GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK

MY FATHER'S GLORY

Marcel was born in Aubagne at the end of the 19th century. His mother Augustine is a dressmaker, his father a teacher. Very quickly Marcel learns how to read. Augustine is worried, Joseph is delighted. The family goes to the hills for the holidays, where Marcel discovers friendship with Lili and that holidays have an end. Director Marcel Pagnol's opus to childhood fulfillment in provincial France. It is on at the Rosebank Mall.

*** CAPE FEAR

Disappointing mainstream urban-paranoia-suspense-drama from one's favourite maverick. Astounding camera work, editing and directing, but the story goes down the tubes. Full of the fright gimmickry found in the Amityville Horrors, Murders on Elm Street and Psychos of the schlock horror world. Robert de Niro with a phoney Southern accent thinks he's still in Taxi Driver. Great work from Jessica Lange and sensual newcomer Juliette Lewis. ANDREA VINASSA

CURLY SUE

It's school holiday time. This one's about an enfant terrible with curly hair. Obnoxious James Belushi competes with diminutive Alison Porter for laughs. Directed and written by John Hughes.

A THOUSAND PIECES OF GOLD

In Chinese culture the expression A Thousand Pieces of Gold is a father's term of endearment for a daughter. Ironically, the spirited Lulu (Rosalind Zhao) is such a daughter until her destitute father sells her to a marriage broker who sends her to America. Based on a true story and directed by San Francisco Bay area's Nancy Kelly and produced by Kenji Yamamoto.

THE TAKING OF BEVERLY HILLS

A truck crashes, toxic chemicals escape, a city is evacuated and suddenly every multimillion dollar home, glossy store and exclusive business establishment in

Beverly Hills is empty and defenceless against an army of high-tech thieves. With Ken Wahl. Directed by Sidney Furie who has not made anything worth mentioning except The Lady Sings the Blues.

RHAPSODY IN AUGUST

Hierdie is Akira Kurosawa se dertigste rolprent. Dit handel oor die somervakansie van die 80-jarige Kane en haar kleinkinders in Hawaii. Liriese herinneringe, angswekkende herinneringe...

IRON MAZE

Die Amerikaners leer deesdae die Japannese taal aan en die Japannese kolonialisering van Hollywood is al te duidelik. In 1940 het staalwerkers in die fabriek van Pennsylvania wapens gemaak om die Japanners mee te verslaan... vandag is dit 'n ander storie. Iron Maze is die verhaal van 'n Japannese entrepreneur, sy Amerikaanse vrou en 'n werklose staalwerker. Oliver Stone is een van die vervaardigers van die riller.

*** HOMICIDE

David Mamet se jongste rolprent is 'n dubbelsinnige polisie-drama met Joe Mantegna as 'n Joodse cop wie se "onderdrukte etniese agtergrond" (ja, só se die persboek) daartoe lei dat hy 'n taamlik ambivalente verhouding met misdaad het. Die paranoia van die "veelrassige, stedelike" lewe word ondersoek. Dit handel oor anti-Semitiese.

FATHER OF THE BRIDE

Diane Keaton is die ma van die bruid en almal weet hoe gaan dit met bruilofte... veral in movies. Mal Martin Short is die koördineerder, Steve Martin is die pa van die bruid, Kimberly Williams is die bruid.

*** BUGSY

Sien resensie op bladsy 34.

A PAPER WEDDING

'n Komedie oor 'n uitgeweke Suid-Amerikaanse aktivis in Kanada wat gedwing word om te trou met 'n Kanadese inboorling om 'n paspoort te kry. Mense wat dit gesien het, se dit is heelwat beter as Green Card, wat oor dieselfde onderwerp handel. Met Genevieve Bujold en Manuel Aranguiz.

SOAP DISH

Facile, but fun. Whoopi Goldberg plays a scriptwriter, the only real person amongst a collection of vamps, aging soap queens and seedy actors. It's a silly sendup of what goes on behind the scenes of an American daytime soap opera. If you need something which won't tax you... Kevin Kline is mildly funny.

QUEENS LOGIC

One of those irritating movies about The Nineties Man in which sensitive men confess their weaknesses, cry

and wonder whether they should marry the tarts they are engaged to. Covers the same territory as The Fisher King, but not nearly as comprehensively. AV

THE DOCTOR

William Hurt gets a taste of his own medicine in this drama about a respected San Francisco surgeon who gets cancer. He once was an evil yuppie... now he's a nice guy.

*** THE BUTCHER'S WIFE

Demi Moore is die helderslende vrou van 'n Greenwich Village slagter (Jeff Daniels) in 'n netjiese klein rolprent oor die magie van gewone mense en die gewoonheid van magie in die alledaagse lewe. Veral Moore se karakterspel van die onskuldige Marina is afgegrond en geskakeerd. Op die subteks-vlak gaan dit oor die botsing tussen die wetenskap en primitiewe kennis en op die ou einde verskil die twee nie veel nie. CHARL-PIERRE NAUDÉ

PURE LUCK

'n Aksie-komedie met Martin Short (hy speel die wêreld se ongelukkigste rekeningkundige) en Danny Glover ('n konservatiewe polisie-man). Mense se hulle is die nuwe Laurel and Hardy. Dis 'n liefdesverhaal met regie deur Nadia Tass, 'n Griekse regisseur wat in Australië woon en wat haar Amerikaanse debuut maak.

** (*) SHAKING THE TREE

'n Goedgemaakte, maar minder belangrike prent oor die wel en wee van 'n vriendekring na die tradisie van Class of '62 of Small Circle of Friends; 'n "praat-prent" soos sex, lies and videotape, maar sonder om enige diep snitte te maak na die aard van seksuele en sosiale moraliteitssoos laasgenoemde. Duane Clark se rolprent gee 'n bra konserwatiewe, simplistiese ou kykie op dié sake, bv: wat is die oplossing vir die botsing tussen getrouheid in die liefde en die drang na 'n one night stand met iemand anders? Antwoord: staan op en loop net voor jy dit doen. Vir mense wat bevestiging soek vir goeie opvattinge uit hul kinderdae, sonder om die boom enigens te skud. En dit sloer gans te veel in die begin. CPN.

LONELY IN AMERICA

'n Drama oor die wel en wee van immigrante in Amerika.

*** THE PIANIST

As jy die voorprent gesien het, weet jy waarskynlik waarom die prent gaan. Dis 'n erotiese fantasie wat handel oor die verhouding van twee tienerjarige susters met 'n "eksotiese" Japannese pianis - gegrond op Ann Ireland se roman A Certain Mr Takahashi. 'n Ondersoek na die aard van Jean se obsessie met

Yoshi, die pianis, en die sibling rivalry tussen die susters. 'n Stemningsprent, 'n bietjie té stemmig met tjellospelende vader op die patio en die alleenlopende Yoshi by lae ligte voor sy klavier. Hier en daar wou ek 'n ghettoblaster deur die doek gooi. En ja, dis nie maklik om 'n nuwe soort liefdestoneel te skep in 'n wereld waarin alles al gedoen is nie. Maar in Pianist is daar een... CPN

SHINING THROUGH

Dis 1940 en Linda Voss, 'n half-Joodse working girl van Queens, New York, doen 'n dapper ding: sy bied aan om as agent vir die Amerikaners in Duitsland op te tree. Sy word gespeel deur Melanie Griffiths, wat ook dapper is om haar loopbaan op die spel te plaas deur in 'n romantiese drama oor die Tweede Wêreld-oorlog te speel.

*** FRANKIE AND JOHNNY

Waarom is Hollywood so fantasties? Omdat Michelle Pfeiffer en Al Pacino (met sakke onder hulle oë) kan maak of hul armoedige lede van die New York-werkersklas is en hulle dan na hulle apartments-on-Central-Park kan onttrek. Dis nogal vreemd om te sien hoe twee bekende movie-sterre gewone mense speel... en hulle is oortuigend, hoor. Dié is 'n liefdesverhaal met 'ngelukkige einde oorgewone mense. Dis goed geskryf deur die dramaturg Terrence McNally en Garry Marshall slaag daarin om New York regtig seedy en onaangenaam te maak. Buiten 'n paar corny oomblikke (soos die soen voor die blomme-trok), roer Frankie and Johnny. ANDREA VINASSA

** THE PRINCE OF TIDES

Ou bitterbek moet al weer 'n soetsappige prent afskryf: Barbra Streisand het 'n belangrike onderwerp (die verhouding tussen 'n psigiater en haar pasiënt) getrivialiseer. Nick Nolte red die prent met kragtige spel (hy werk egter só hard om 'n emosioneel gestremde man uit te beeld dat hy eintlik heel gesond voorkom). Streisand se spel is aaklig en haar regie amateuragtig. AV

**** THE LONG WALK HOME

Groot omwentelings begin dikwels met beuselagtige gebeure: die Burgerregte-beweging had sy begin met die Montgomery-busboikot in die Alabama van 1955. Dis 'n ragfyn uitbeelding van rassisme en hoe dit in die alledaagse lewe daar uitsien. Die onsigbare, beleefde dade van rassisme wat in die prent verbeeld word, vertel meer daaroor as enige protes-statement of ideologiese traktaat. Hierdie is sonder twyfel Whoopi Goldberg se beste rol en haar trefendste prent sedert The Color Purple - dis nou die soort boeiende, minimalistiese spel (en dié van Michelle Pfeiffer in Frankie and Johnny) wat ek vir 'n Oscar sou benoem. AV

**** BOYZ 'N THE HOOD

Die 24-jarige John Singleton is meer van 'n formule-filmmaker as grootboetie Spike Lee, maar dit doen geensins afbreuk aan die emosionele krag van dié "cautionary tale" oor die sinloosheid van geweld nie. Dié prent is 'n eerlike ontleding van die etiologie van geweld in verarmde swart gemeenskappe in Los Angeles. Die onderwerp van manlikheid, verloorde vaders en verlore seuns word openhartig aangepak en beeld 'n swart gemeenskap in sy eie terme uit - en nie in vergelyking met die wit gemeenskap nie. Jy word ook nie die hele tyd daaraan herinner dat jy na 'n "swart" prent kyk nie, en Singleton is ook nie bang om voor vroue te huil nie. 'n Seldsame prent. AV

HARLEY DAVIDSON AND THE MARLBORO MAN

Mickey Rourke met sy nuwe tand. Nog 'n ondersoek van die siel van die cowboy waarvan Rourke so baie hou. Sy smaak raak egter al hoe erger.

*** DIE STORIE VAN KLARA VILJEE

Katinka Heyns is sonder twyfel 'n goeie filmmaker, maar sy het 'n swakheid vir blonde dogtertjies in wit rokkies... dws sy pak 'n gewigtige saak aan en dan oorromantiseer sy hom. Die hoofmas en gebruik van simboliek stem nogal ooreen met 'n prent soos Babette's Feast - 'n vrou se soeke na persoonlike vervulling en haar morele oorwinning. Hierdie is 'n kitsch, soetsappige prent met alle ongeloofwaardige onderdele. Daar word deurgaans gepoog om die insinkings in die draaiboek met mooie kamerawerk te verdoesel. Die toneelspel - veral van Regardt van den Berg en Annamart van der Merwe - is egter uit die boonsterakke. AV

*** JFK

Oliver Stone se omstrede prent oor die sluipmoord op die president van Amerika is 'n voorbeeld van hoe om propaganda te pleeg sonder dat jou gehoor weet jy doen dit. Sy argument - dat die Kennedy-sluipmoord eintlik 'n militêr-industriële coup d'état was - word oortuigend uitgebeeld, maar 'n mens is nooit seker hoe betroubaar die inligting, wat hy as "feite" voorgee, is nie. Hy gebruik CNN-taktieke om sy teorie te bewys en verdedig sy metodes só: "The importance of a historical episode is not just its factual content, but its emotional and ethical significance." AV

JOACHIM SCHÖNFELDT 1991.

Geniet jou kuns saam met 'n lekker Portugege ete - Joachim Schönfeldt se skilderye is nog tot môre te sien by die Radium Beer Hall in Louis Bothalaan, Orange Grove, Johannesburg.

'n musikale modderbad

Die eerste seisoen van die nuwe Nasionale Simfonie Orkes het maar swak begin, skryf HENNING VILJOEN

DIE eerste seisoen van die nuwe Nasionale Simfonie Orkes het gewissel van 'n katastrofale openingskonsert met Beethoven se Negende Simfonie tot 'n manjifieke uitvoering van Orff se "Carmina Burana". Die twee uitvoerings verskil so hemelsbreed dat 'n mens kwalik kan dink dat dit dieselfde koor en orkes is wat aan albei uitvoerings deel gehad het.

In die openingkonsert onder leiding van David Tidboald het die orkes as ensemble 'n totale laagtepunt bereik. In sowel Beethoven se Fantasie vir Klavier, Koor en Orkes as in die Negende Simfonie is die spel gekenmerk deur slordige invalle, ongelykheid onder die strykers en baie intonasieprobleme, om van die powere spel van die Franse horings geheel en al te swyg.

Soos met die Internasionale Klavierkompetisie, kon Tidboald met sy sinlose armgeswaai geen rapport tussen die orkes onderling of tussen die orkes en Surendran Reddy, die solis in die Koorfantasie, bewerkstellig nie. Nie dat enige rapport Reddy se uiters foutiewe en stilisties vreemde spel sou kon red nie.

Ná dié rampspoedige begin het ek alle hoop op Victor Yampolsky gevestig, wat hom in die verlede as 'n uiters bekwame dirigent onderskei het. Maar tevergeefs, want selfs hy kon nie die spel van die orkes uit hulle middelmatigheid ruk nie.

WIE VIR DIE INVOER van die Ganevi Duo (Julia en Konstantin Ganevi) verantwoordelik was, behoort ook 'n paar strafpunte te kry. Ons beskik immers hier plaaslik oor 'n duetpaar soos Erika Botha en Charl de Wet, wat verlede jaar in Roodepoort gesorg het vir een van die hoogtepunte van die Mozartjaar. Met die Ganevi Duo se oergeromantiseerde benadering van Bach en die badkamer-akoestiek van die Stadsaal was Bach se Konsert vir Twee Klaviere die lydende party. Sowat van 'n klank-modderbad het ek lanklaas in my lewe gehoor.

Min het ek egter besef dat die ergste nog voorlê in 'n futlose uitvoering van Dvorak se Sewende Simfonie. Die simfonie is finaal gekelder deur die onvoorspelbare spel van die horingafdeling. Veral Henk van der Wetering (wat al menige potensieel goeie uitvoering in Roodepoort gesink het) het die finale nekslag toegedien met sy foutiewe spel wat soos 'n seer vinger uitgestaan het.

HOEWEL DIT IN die daaropvolgende konsert onder Yampolsky aansienlik verbeter het, met meer gedissiplineerde spel van die orkes in 'n besielde uitvoering van Berlioz se Simfonie Fantastique en 'n musikaal verantwoorde vertolking van Martinu se Tjellokonsert deur die jong Suid-Afrikaanse tjellis Anmari van der Westhuizen, was dit nog geensins 'n konsert wat musikale vreugdesvure sou kon laat ontbrand het nie.

Dit was eers met die uitvoering van die ouverture tot Oberon van Weber onder die Oostenrykse dirigent Wolfgang Scheidt dat ek regop gesit het van pure lekkerte, en dat die ou waarheid weer bevestig is: 'n orkes is so goed soos die dirigent! Dié linkshandige dirigent het ewe skielik nuwe asem in die tam orkes geblaas en hulle besiel tot opwindende en dinamies gefraseerde musiekmak. Scheidt het ook daarin geslaag om Mendelshon se Derde Simfonie na 'n grootse werk te laat klink en om Tjaikofski se Vierde Simfonie te stroop van enige vulgariteit wat menige uitvoering van die werk soms kenmerk. Hier is 'n dirigent wat ten volle in diens van die musiek staan en sorg dat die orkes op hul beste musiseer.

IN DIE DRIE konserte wat Scheidt gedirigeer het, het hy ook 'n uitstekende rapport tussen die orkes en die onderskeie soliste geskep. Die Chinese violis Qian Zhou het 'n tegnies uitmuntende vertolking van Glazunov se vioolkonsert gelewer, terwyl die NSO se hoortrompetspeler Robin Finlay geweldig beïndruk het met sy opwindende vertolking van Hummel se Trompetkonsert in E-mol-majeur. Die Franse pianis Francois-Joel Thiollier het gesorg vir 'n musikaal bevredigende uitvoering van Rachmaninov se Rapsodie op 'n tema van Paganini.

Dit is egter die uitvoering van Orff se "Carmina Burana", saam met die SAUK-koor, die Auckland Park Preparatory School Choir, André Howard en Lisa-Jeanne Lorenz onder leiding van Richard Cock wat die eerste seisoen werklik in musikale geesdrif laat ontvlam het. Dit was 'n opvoering waarin die dramatiese rykheid van die werk tot in die fynste besonderhede deur die koor, soliste en orkes ontgin is en waar alles meegewerk het om daardie rare "Stemstunde" in die musiek te verwerklik. Voorwaar 'n grootse uitvoering van 'n grootse werk. Hopelik is dit ook die musikale standaard wat ons kan verwag in die tweede seisoen, wat volgende maand begin.

fynproe

NETTIE PIKEUR

SUIDOOS WAAI ONS KRUIE OM

maar kordaat staan die kruisement

DIE Pikeurs bodder nie te veel met hul kruietuine nie. Ons eet kruie by die bossievul, natuurlik, maar ek hoop altyd die goed groei so vanself, dis nie soos rose kweek of aandag skenk aan fyntuin nie.

Nietemin moet 'n mens darem 'n oog oor die kruie hou, veral as hulle soos by my in potte staan, en nie diep kan groei nie. Ek knip en herrangskik, maar tussen 'n skielike tierende suidoos en die honger dassies hier onder op die rotse, kan ek nie mooi op 'n stigtelike kruietuin konsentreer nie.

Daar is darem een kruiesoort wat feitlik onuitroeibaar is: Kruisement.

Kruisement is lovely stuff, het ek jare gelede as jong meisie in Pretoria ontdek, nikswetend van enige kruie, en daar groei 'n helse bos van die goed uit die grond onder 'n ewig-druppelende kraan.

Dis waarvan kruisement hou. Baie, baie water, en nie te veel son nie. Dan kwynt hy nie eens in die winter nie.

Nou die dag lees ek 'n koerantknipsel oor kruisement. Daar is meer as 20 soorte. (Ek weet: Die verskeidenheid ruik soos die ses of sewe soorte mint imperials, three X-mints, spearmint, ens. wat ons by kafees koop.)

Polei is pennyroyal, wat jy as 'n grondbedekking kan kweek: Dit hou vlooië weg nes basiliekruid vlieë weg hou. (Wens ek! En is daar iemand wat weet watter kruid 'n tamaaie bruin kakkerlak weg hou wat hom in my huis tuis gemaak het en duidelik 'n dinastie beplan?)

Skuus, dominee, ek dwaal af.

Terug by kruisement. Ons Pikeurs hou van 'n ekstra geuntjie by 'n lamstjop oor die kole, dus maak ek kruisementbotter: Kap fyn 1 eetlepel kruisement en meng in 'n vysel met 'n pond botter. Gee vir jou geliefde braaier 'n verfkwas met 'n lang stee wat hy deur die bakkie botter kan trek om oor die tjops te vee. (Jy kan die kwaste ook by kombuiswinkels koop en ek begeer een, maar hulle is donders duur.)

Onthou ook tog van kruisement-blattjang. Dis 'n vars Blattjang, veral lekker by kerrie, ook by lamstjops en 'n gebraaide vis.

KRUISEMENT-BLATJANG

Meng in jou menger, of stamp fyn in jou vysel, 4 la Indiërs, 'n koppievol vars kruisementblare, 1 klein fyngekapte ui, 2 lepels suiker, en 1 geskilde en opgesnyde appel. Druk alles fyn, of meng fyn, geur met sout en 'n tisteltjie rooipeper.

'n Heerlike vars smaak by warm kerrie. Indiese kokke gebruik groen mango's vir die gereg, maar ek het nog nie probeer nie.

ONS NEIG ALMAL alweer na blitswarm kerrie, want die weer vra daarna. Nog nie koud genoeg vir sop en boontjies nie, maar genoeg byt in die lug om jou te laat verlang na byt in die kos. Vriendin Marina verduidelik sy maak komkommerskyfies by kerrie, en daar is altyd kruisementblare by, en baie asyn. Dit klink Maleis, maar Marina kom van Vryheid. Snaaks hoe die kostradisies oordra na ander landstreke.

Nou die dag kry ek 'n ou kookboek present: Imma Rombauer se Joy of Cooking (1901). Sy was 'n Amerikaanse kok, goed gerig op tamatiesap wat jy met gelatien verstyf, blyksop bo-oor vleis, en so aan. Maar ek het 'n paar interessante resepte in Imma gevind.

Sy sê dié sous is veral lekker by wildsvleis.

JOY SE KRUISEMENTSOUS

Meng goed: 1 teelepel gerasperde lemoenskil, kwartkoppie lemoensap, 1 teelepel gerasperde suurlimoenskil, kwartkoppie suur lemoensap, halfkoppie varsgekapte kruisement, 1 teelepel suiker, sout, paprika en 'n skraapsel neutmuskaat na smaak.

Kook alles saggies saam vir 30 minute.

TWEE DRANKIES MET kruisement is Mint Julep, en Ystee met kruisement. Vir die eerste een moet jy eintlik 'n afgetrede kolonel in Kentucky wees, en vir die tweede 'n afgematte maar onthoudende dame in die Karoo.

Vir die Julep: Maak 'n koppievol fyn maar droë ys. Werk vinnig met 'n koekroller en 'n vadoek. Meng 6 blare gekapte kruisement en 1 teelepel suiker by. Pak die ys in 'n lang glas of 'n silwer beker. Maak tot boordens vol met bourbon-whisky.

Die ystee maak jy met 2 sakkies rooibos lank getrek op 'n liter water, geen suiker, en maak dan yskoud. Versier met stingels kruisement.

Watter een kan ek vandag vir dominee aanbied?

Harridan's is hosting a chef from Italy in conjunction with the Market's Italian week from 7 to 14 April. Giampiero Gemignani's restaurant, Solferino, in the province of Lucca, is one of Europe's top watering holes.

HARRIDAN'S

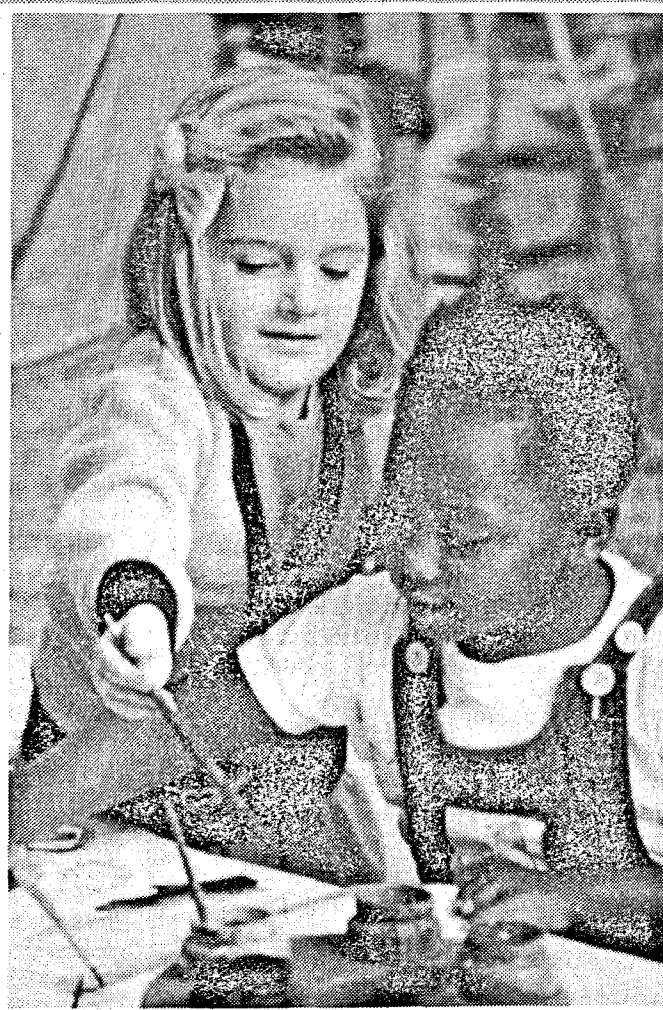
AT THE MARKET, BREE STREET, NEWTOWN

*Some of our biggest reasons
for believing in big business
are some of our smallest.*

If our children are to inherit a country worth inheriting, a financially strong country, big business becomes more important than ever before.

For one thing, like other small countries with big business, it is big business that enables South Africa to compete in the international markets and be a big earner of foreign exchange.

For another, it is big business that provides a stable base from which medium and small business can grow and expand on

A few of the business leaders of tomorrow at play.

a scale significant enough to become major contributors to the wealth- and job-creation processes of the new South Africa.

And that is really what a healthy economy is all about, a mix of big, medium and small businesses operating internationally and internally off a strong, competitive base.

Big business and the South African economy. Inseparable if the new South Africa is to have an economy worthy of generations to come.

ANGLO AMERICAN CORPORATION OF SOUTH AFRICA

KLERCK & WHITE - A SAATCHI & SAATCHI AGENCY/17899

9 771015 964007